

PETRI FON-
TIDONII DOCTORIS
THEOLOGI PRO SACRO, ET
Oecumenico Concilio Trident.
aduersus Io. Fabricium Mon-
tanum ad Germanos

ORATIO.

Prouerb. cap. 16.

*Responde stulto iuxta stultitiam
suam, ne sibi sapiens esse videatur.*

COLONIAE
Apud Maternum Cholinum,
Anno LXIII.

PETRI FON-
TIDONII DOCTORIS
THEOLOGI PRO SACRO, ET
Oecumenico Concilio Trident.
aduersus Io. Fabricium Mon-
tanum ad Germanos

ORATIO.

Prouerb. cap. 16.

*Responde stulto iuxta stultitiam
suam, ne sibi sapiens esse videatur.*

COLONIAE
Apud Maternum Cholinum,
Anno LXIII.

PETRI FON³
TIDONII DOCTORIS
THEOLOGI PRO SACRO, ET
Oecumenico Concilio Trid. aduersus
Io. Fabricium Montanum
Ad Germanos
ORATIO.

TSI ad afferendam fa-
croſancti Cōcilij Triden-
tini auctoritatē, & ad in-
ſanam Io. Fabricij Mon-
tani maledicendi libidi-
nem comprimendam, fru-
ſtra fortaiſe hic à nobis labor ſuſceptus ef-
ſe videat̄, cūm & Concilij auctoritas ſum-
ma Spiritus ſancti præſentia, atque patro-
cinio contra ſcleratorum hominum au-
daciā, teſta ſatis atque munita ſit, & Fa-
bricij improbiffima oratio, omnium ſit
bonorum virorum iudicio, opinioneque
damnata, quā nemo eſt qui legat, qui non
miretur, & monſtri ſimile ducat, repertum
fuiſſe hominem, qui id fuerit aggreſſus,

quod vel dæmonis ipsius fugisset, & reformidasset audacia: sed quoniam ad vos, o viri Germani, admonēdos oblata hæc occasio aptissima visa est; non tam quidem vt homini scelerato, & improbo respondeam, (quem omnes extremo potiùs supplicio, quàm vlla responsione dignum arbitrantur) quàm vt Illustriss. Ecclesię principi Episcopo Salmantino, qui mihi hanc prouinciam imposuit, & pijs etiam alijs, atque doctissimis viris, qui id à me impensè flagitarunt, satisfaciam; tum verò vt tantam huiuscę rei indignitatem vestris oculis obijciam; hunc mihi laborem suscipiendum putauit: vt si minus maternis ecclesię vocibus, quæ vestrę potissimùm salutis studio, hoc tantum Conciliũ cogendum curauit, si minus, illius lacrymis, quas vestri desiderio fundit, cõmouemini, tam improbis saltem, tam audacibus, tam nefarijs, & sceleratis ministris, tandiu vos seruire (vt par est) indignissimũ iudicetis. Quid enim, obsecro per Deum immortalem, indignius fingi, aut excogitari potest, quàm sapientem, generosamq; Germaniam magna ex parte sic à veteri sua gloria degenerasse, vt se ab ijs hominibus miserè captiuam

uam duci patiatur? quid turpius, quàm ijs parēre præceptorib. qui dũ se, veros Euangelij sectatores profiterentur, sic omnē euangelicam modestiam exuerunt, vt ab omnibus Euangelij potiùs hostes, quàm verè cultores iudicentur? Quid ignominiosius, quàm istorum hominum causa, in eam infamiae notam incurrisse, vt nullus sit, qui non eam aut tam cæcam, & stupidam arbitretur, quæ se decipi non sentiat: aut tam abiectam, quæ turpissimum istud seruitutis iugum à sordidissimis hominibus liberis suis ceruicib. imponi patiatur? Quòd si nulla hactenus huiusmodi infamia laborasset, eam nunc illi vel maximam hac vnica oratione Fabricius inuississet: quam qui legunt, cùm cogitant esse in Germania hominem, quem pleriq; Germanorum (neq; enim omnes istorum erroribus acquiescunt) tanquam Christi ministrum (si dijs placet) suspiciant, & veneretur, quem virtutis ducem, atque magistrum sequantur, quem veluti p̄bitatis, mansuetudinis, bonitatis, & euangelicę modestiæ exēplum sibi imitandum proposuerint. Qui tamen sacrum, & œcumenicum Cõcilium, maxima patrum frequentia, communi totius

orbis cōsensu, fummis & ardentibus Christianæ reip. votis, sanandi ecclesię vulnera, instaurandę religionis, & cōponendę pacis studio coactū, quod vel angeli ipsi reuerentur, ipse improbissimis cōtumelijs, & opprobrijs laceßiuerit. Cū cogitant esse in Germania aliquam rempub. tam barbaram, tam suę dignitatis, & existimationis oblitam, quę huiusmodi orationem prælo committi, & in publicum prodire patiatur: non illi quidem indignantur, sed dolent; non irascuntur, sed misericordia commouentur: & illa iustissima indignatio, quam vel à mansuetissimo peccatore tanti sceleris immanitas extorquere potuisset, in lacrymas, & commiserationem versa efficit, vt omnes iam miseram conditionem & infelicitissimam Germanorum sortem lamententur. Qui abstracti à via veritatis, & in errorum præcipitia deuoluti, diuina clementia, & omni cęlesti lumine destituti, & in profundum cęcitatis baratrum lapsi, desperata iam profus salute esse videantur. Itaq; prius quàm obiectis ab illo criminibus, aut, vt veriùs dicam, improbissimis cōtumelijs respondeam, huius tanti sceleris magnitudinem per-

perpendamus, vt quibus hominibus feruiatis cū ex istius impudentia deprehenderit, si vlla scintilla antiquę fidei, & religionis vestris in mentibus refedit, si vllus vobis veteris glorię sensus remansit, pœnitentia ducti & pudore aliquādo suffusi lugeatis: & qui nullius nunquam tyrannidem perpeti potuistis, iugum istud acerbissimum, quod falsa quadam libertatis specie homines nouarum rerum cupidi vobis imposuerunt, cōcepta aliquando iustissima indignatione repellatis. Illud igitur in primis, vt ad te veniam, Fabrici, & primū tuę audacię, & improbitatis testimonium producam; affirmare tibi ausim, neminem exitisse, qui cū tuam legerit orationem, non existimauerit, & certò crediderit nullum esse hominem in Germania, qui Fabricius Montanus appellaretur, sed sub hoc falso, & ementito nomine laruatam aliquem, & scenicum Satanę ministrum delitescere: qui vt honori suo, & existimationi confuleret, suo etiam nomini pepercit; quia neminem tam impudentem reperiri posse arbitrabantur, qui eiusmodi orationi, hoc est, qui tanto sceleri sui nominis ti-

tulum præfigeret. Sed illud abs te quæro principio, cum hæc in sanctam Synodum scribere, aut potius euomere cogitabas, nunquid ex Italia, Hispania, Gallia, Hungaria, Anglia, Græcia, Dalmatia, Boëmia, Polonia, Hybernia, ex ipsa Germania, ex toto denique orbe Christiano doctissimos, & grauissimos episcopos, alios etiam quàm plurimos omnium literarum genere præstantes, & excellentes homines, florem, inquam, reipub. Christianæ in hunc locum confluisse, sciebas, an non? nunquid Ferdinandi Cæsaris, omnium regum, principum Christianorum, & rerum publicarum legatos hic adesse intelligebas, an non? nunquid eos omnes, non alio nomine conuenisse, quàm vt ecclesiæ salutem confulerent, & ruenti religioni Christianæ subuenirent, ignorabas, an non? si non intelligebas, cur fuisti tam cæcus, & temerarius, vt quorum dignitatem summam, & studia sanctissima ignorabas, illorum conatus, & facta impudentissimè reprehenderes? si intelligebas, neque enim est credibile, vt quidpiam te inscientem & ignorantem fecisse fatearis: ô scelus inexplabile, ô inauditam improbitatem.

Quæ

Quæ tanta infania, quæ tanta audacia, atque dementia tuum istum sceleratum animum potuit impellere, vt vinolentæ atque furentis orationis aculeos in eos exereris, quos lumina Christianæ reipub. agnoscebas? quæ tanta maledicendi rabies tuum istud sacrilegum pectus inuasit, vt in totius orbis gentium sanctissimum, sapientissimumque lenatum tam impudenter insultares? Nunquid, Fabrici, cum hæc cæco furore meditaberis, ducenti quinquaginta, & eo amplius episcopi, & alij quamplurimi doctissimi homines ante tuos oculos versabantur: quorum si non sapientiam, auctoritatem, & canos reuereri, tacita saltem de tua singulari improbitate iudicia reformidare, & perhorrescere debuisses? Quod si hæc tibi in mentem veniebant, qua fronte hæc scribere ausus es? non vultus concidit? non erubuit? nihil te concilij Maiestas, nihil religio, nihil pudor, nihil tuum istud euangelium? nihil modestia Christiana, nihil Christi exemplum, legesque mouerunt? Paulus Apostolus cum suum illud os sanctissimū improbitissimi magistratus iussu, iniustissimè verberari videret, quod prin-

Act. 23.

A 5 cipem

cipem sacerdotum, paulò liberius, dealbatum parietem appellasset, pœnitentia ductus, hoc solùm nomine se dignum venia iudicauit, quòd ignorantia lapsus diuina præcepta violasse videretur: tu non sceleratum aliquem magistratum, sed Christi sanctissimos ministros, non vnum, aut alterum principem sacerdotum, sed omnes fermè ecclesiarum omnium pastores, nulla lacepsitus iniuria, sed omni amoris, & benevolentia significatione prouocatus, sceleratos, improbos, & impostores sciēs, & prudens appellabis? Si seruus dominum, si filius parentem, si subditus magistratum vel verbo leuissimo violauerit, illum omnes omni supplicio dignissimum arbitrantur: tu cœtum omnium, quos habet Christianus orbis, grauissimum, tu tot patres, tot principes, & magistratus improbissimis contumelijs, & iniurijs impunè lacerabis? Multi antiquis temporibus iam inde ab ipsis exordijs, & incunabulis nascentis religionis, acerrimi ecclesiæ hostes extiterūt, qui miris illā modis, indignissimisque vexarunt, qui atrocissimas excitarunt tragœdias, qui maledictis, & opprobrijs illius filios fuerint infectati: sed nullus

lus vnquam repertus est in tanta veterum hereticorū sylua, tam perfrecta fronte, tam effrenata audacia, qui concilia cõtumelijs lacepsuerit, qui in illorū sacrosanctam auctoritatē editis famosis libellis fuerit debacchatus. Repete veteres historias, euolue antiqua scriptorum monumenta, reuoca in memoriā Arrios, Sabellios, Macedonios, Nestorios, nullū vnquam tanti sceleris vestigium, nullum reperies exemplum, quod seq̄, aut imitari potuisses. Pugnabat quondā Arrius cum Athanasio, Valētinus cum Iræneo, cum Origene Celsus, cū Hierony. Iouinianus, cū basilio Eunomius, cū Aug. Pelagius; sed cum synodis, cū concilijs generalibus, nullus vnquam pugnavit hæreticorum tam apertis iniurijs: tu solus inuētus es, qui quod hæretici, quod latrones, quod Turcæ, quod barbari homines, quod ipsamet improbitas facere erubuisset, facere auderes. Quòd si aliqua spe hoc tantum facinus esses aggressurus, licet esses, vt es, improbissimus, non tamen ita perditus, & insanus iudicareris: nunc verò qua spe adduci potuisti? nunquid hac via tuam deploratissimam causam firmari, & stabiliri posse putabas? quam si iu-

si iustissimam haberes, hoc scelere iniustissimam reddidisses? quo more? quo exemplo? quo prætextu? quo colore? nullo plane iudicio meo, nisi quod, ut ego arbitror, audacia, scelere, furore, & aliquo insigni facinore, tanquam incenso Dianæ templo, qui alioqui, ignotus, & obscurus delitescebas, celebris, & clarus esse voluisti. quantum illius facinus cum tuo scelere nulla ex parte cõferri potest: lōgo interuallo illius improbitatem superasti. Ille templum magnificentum, & amplissimum à tota Asia constructum, sed tamen falsæ & ementitæ Deæ templum incendit, sed eo nomine felix fuit, quod nefanda dæmoniorum simulacra eodem simul inuoluit incendio: tu vero non ligna, aut trabes, non muta saxa, atque parietes, sed viuos ecclesiæ lapides, firmissimas columnas Christianæ religionis, sanctissimos, inquam, pastores, ipsa Spiritus sancti templa, sacrilegæ cuiusdam orationis facibus, quantum in te fuit, incendere voluisti. O mentem sacrilegam, quæ tantum facinus concipere; digitos sceleratos, qui hæc scribere potuisti; cæcâ temp. quæ ea in manus hominum venire ad suum dedecus sempiternum passa est. Nam si Nicander

der Argiuorum temp. malè moratam esse censuit, quod in ea liceret improbis de bonis impunè malè loqui, quid de illa præfens seculum, & posteritas iudicabit, quæ huic homini in sacrū, œcumenicūq; concilium hæc scribere, & prælo mandare permittit? Sed quoniam ego, viri Germani, non arbitror hunc hominem tam esse dementem, tam stupidum, tam nihil sciētem, qui tantum in se scelus admittere, tantum honori suo, & existimationi, infamie dedecus inferre decreuerit, nisi aliquem ex hac audacia fructum percipere cogitasset: quid ille mihi sensisse, quid spectasse videatur, quo consilio hoc facinus fuerit aggressus, explicabo. illius detegam insidias, ut intelligatis, eum non tam aliquam excusationē quæsisse, quam nullā poterat habere, quàm latibula quædam inuestigasse, quibus & suum scelus occultaret, & vestris oculis in tantâ aperto crimine tenebras, & noctem offunderet. Nam cum Carolo V. Cæsari inuictissimo essent aliquando polliciti, se concilio adfuturos, & illius decretis obtemperaturos, non modò vocati postea venire recusarunt, fidem seruare noluerunt, sed nefarijs consilijs, illud dissipare conati sunt,

ne cū illorum errores in lucem prodijissent, cū fraudes, quibus in felicissime plebi imposuerunt, fuissent detecte, cōcilij auctoritate, decretisq; cōiūcti, digni supplicio iudicarentur: & vos cū ab illis deceptos fuisse intelligeretis, in eos, tanquā in proditores religionis, & vestrę salutis hostes animaduertendū esse duceretis. Nunc verò cū tanta patrū frequētia, tanto animorū ardore, tanto studio, & tam certa spe cōciliandę pacis, cōcilium coactū intuentur, cū videant se tam apertis indicijs, beneuolentię fide publica data à sancta synodo vocari, vt laboranti ecclesię Christi cōmuni auxilio, & opera subueniatur: veriti iam, ne, si toties ad hanc sanctam, licet illis formidabilem arenam, prouocati, tam celebris concilij iussa contempserint, & hanc toties oblatam palęstram recusauerint, vobis in suspitionē veniant, vt par est, corruptę à se, atq; deprauatę religionis, veriti, ne hoc veluti præiudicio, tanquam causę desertores damnati videantur, in summas angustias coniecti, cōsilij iam, atq; rationis inopes, cæco quodam, & infano furore correpti, in eas, mihi credite, voces proruperunt. Quid agimus? Nunquid tanti concilij tantam

piam

piam & salutarem admonitionem contemnemus? sed qua ratione effugiemus desperatę victorię suspicionem? nunquid obtemperabimus? atqui, iam ipsa nobis præflagit, testificaturq; conscientia, nos simul cum deplorata causā fore damnandos. Quod si euenerit, quid agemus? quid capiemus cōsilij? quo nos damnati recipiemus? nūquid ad aduersarios, vt iam diu debitas illis pœnas perfoluamus? nunquid ad nostros, à quibus tanquam ecclesię proditores repudiemur? Videre per Deum immortalem, viri Germani, quam cæca sit improbitas, nulla alia via, in tanta rerum desperatione commodior visa est, quàm si sanctissimam synodum contumelijs afficerent, auctoritatem maledictis eleuarent, firmam satis futuram suam causam, tectam abundē suam innocentiam sunt arbitrati, si præterita flagitia nouo nunc, & inaudito improbitatis genere cumularent. Quid plura? placet hæc omnibus sententia, quæratur ad hanc rem idoneus minister, vnus inter omnes repertus est Fabricius, cæteris ad suscipiendam hanc impiam causam audacior, ad agendam impudētior, qui ijs esset moribus, & ingenio,

vt

vt faciliè scelesto facinori scelestiorem orationem adhiberet, qui omnes in hanc unã rem audaciã neruos intenderet, qui se elaborata oratione, ad infringendam, & euerendam concilij Tridentini auctoritatem componeret, qua salua, se saluos esse non posse intelligebãt. Rem igitur aggreditur, argumentum, quod & vobis decipiendis, & salutis causã aptum sibi visum est, declamatorio more tractandum sibi proponit, in quo vires ingenij & eloquentiã, aut singularis potiùs impudentiã, & improbitatis ostentaret, Concilium videlicet Tridentinum non posse à Christianis hominibus sine scelere frequentari. colligit deinde argumenta ex loco, ex personis, ex fide publica, ex euentu: quã quia per se non satis firma videbantur, cõtumelijs, iniurijsq; muniuit. Quã dum ostendo qualia sint, vos obsecro, viri Germani, diligenter attendite; & quas hæcenus ijs Syrenum cantibus aures exhibetis, tanto cum dispendio salutis vestrã, eas nunc mihi veram vobis libertatem, salutem & felicitatem ex animo cupienti præbeat. futurum equidem spero, vt si minus oratione nostra persuasi, istorũ saltẽ improbis factis, & verbis offensi, vos à Chri-

Montani
argumen-
tum.

à Christi suauissimo iugo ad istorũ superbissimam tyrannidem abstractos, à dulcissima pace, atq; concordia ad dissidia, atq; contentiones tractos iniquo animo feratis, & tãdio tandem huius tam miserẽ, & diutinã seruitutis, & desiderio verã libertatis adducti, ad ecclesiã matris carissimã finem redeatis. Sed illud iam abs te quãro Fabrici, vt ab ipso tuã orationis argumento exordiamur, cùm concilium Tridentinum à Christianis hominibus sine scelere frequentari nõ posse affirmas, quid nomine Christianorum intelligas: nunquid eos solos, qui sunt vestrarum partium, aut eostãtũ, qui sub Christi sanctissimo vicario militamus, aut vtrosq;. (quanquã non ego te in nos tam bene animatum esse existimo, qui in Christianorum numero censeas nos esse collocandos) si vtrosque, õstultitiam, & improbitatem hominis singularem. tũ ne clarissimum Imperatorem Ferdinandum, Hispaniã, Galliã, Hungariã, Lusitaniã, Poloniãq; reges, tũ ne ceteros orbis Christiani principes, qui huic sacro concilio per suos legatos interfunt, improbos & sceleratos appellabis? necesse est enim id fatearis, si Concilium hoc à Christianis

stianis sine scelere frequentari non potest: nisi tu illos solummodò censes esse Christianos, qui ab Ecclesia catholica, qui à summo Pontifice, qui deniq; ad vos à Christo defecerunt. Quod si sic est, quemadmodum in extrema orationis parte disertis verbis explicasti, non intelligebas te imperatorem, reges, & principes Christianos in hæreticorum numero relinquere? nisi fortasse leuiorem esse contumeliam iudicasti, illos hæreticos potius, quàm sceleratos appellare. Quæ istæc est dementia, quæ infantia, qui mentis stupor, Fabrici, neq; enim hîc iam improbitatem, sed summam stultitiã reprehendo, qui in ipso limine, atq; vestibulo orationis, veluti cantherius in porta, tam turpiter impegeris, vt eos, quibus assentari magnoperè cupiebas, quostibi reddere propitios, quorù gratiam inire (vt statim ostendam) vehementer optabas: illorum contra te indignationẽ, inaudito contumeliæ genere prouocaueris, qui eos aut hæreticos, aut sceleratos esse dixeris. Sed sit hoc ignauia, socordia, & stultitiæ tuæ, qui nobis statim indicare voluisti, te virum minimè malũ esse, vt cætera, quæ à te dicent, non tam callido, astuto, veteratori, vafroq; hosti,

hosti, quàm simplici, vecordi, stulto, & infano morioni tribuantur. Sed venio iam ad tuam præclaram orationem, in qua multa mihi necessariò prætermittenda sunt, ne eorum cõmemoratione piæ, atq; Christianæ aures offendantur. Ea etenim cõuicia, eas cõtumelias in sanctissimum istum senatum cõiecisti, quæ, ne iterum nominentur, reprehendi nõ possunt. cogor itaq; hac in parte honori tuo seruire, dum consulo pudori meo. Tuum silentiũ diurnum, quo in tanta animorũ contentione te hæctenus vsus fuisse dicis, tranquillitati, & otio cõsulentem, petulanti nunc aduersariorũ procacitate expugnatũ fuisse proclamas, quòd ab ijs, qui conuentus Tridenti agitant vniuersi, & singuli, qui Christi euangelium prædicant, edicto, & fide publica superbè, & imperiosè nimis euocentur. neque id esse mirandum, cum pro ea, quam sibi vsurpant, auctoritate, regibus quoq; & monarchis insultent. Adhibes deinde maledicta, & contumelias, & ad obfistendũ sacri Cõcilij conatibus classicum canis, ac veluti seruos ad pileum vocans, licet non ad parandam, sed ad conseruandam & retinendam miseram vestram, & spurcissimam carnis libertatẽ,

Montanus.

tuorum satellitum, hoc est, Ecclesiæ hosti-
um animos accendis; & vt sese fortiter op-
ponant Spiritui sancto, vt obuiam eant Cō-
cilio Tridentino, quasi scelus aliquod ag-
gredienti, atq; illi resistent, adhortaris; &
te, qui in hoc tanto bello contraveritatem
suscepto, non alijs armis, quàm conuicijs
pugnare posse confidebas, meritò sanè ca-
lonis partes acturum polliceris. Quid pri-
mùm querar, viri Germani? aut quid poti-
ùs primùm dolëam, & deplorabo? nūquid
huius hominis summam peruersitatem &
audaciam? aut illorum miserrimā sortem,
qui ijs ducibus cæcis, & improbis seruire
coguntur, quorum vestigijs inherentes, in
errorum foueas, & præcipitia deuoluuntur?
aut nostrorum potius temporū conditio-
nem infelicissimā, quæ huiusmodi homi-
nes, non modò viuere, sed florere, & alijs
dominari, atq; in vnius tanti Concilij au-
ctoritatem inuehi, insultare patiantur? sed
hæc duo extrema in aliud tempus reserua-
bo, huic nunc homini respondebo. Altissi-
mo igitur silentio, & profundo somno de-
mersus Fabricius hæctenus iacebat, suis er-
roribus optimè constitutis, & tanquā par-
ta iam de aduersarijs victoria veluti in ipso
finu

finu gloriæ positus quiescebat, & inter tot
opinionum turbines & tempestates, qui-
bus Gallia, Germania, cætereq; prouinciæ
Christianæ iactantur, ministris alijs solici-
tis, atq; vigilantibus, ipse solus otio, atque
somno frui poterat, quia nihil, videlicet,
erāt, quod tantum principem excitare, tan-
ti patroni silentium rumpere, & feriatam
iam illius vocem extorquere mereretur.
cætera minora prælia, Caluino, Musculo,
Brentio, atq; alijs infimæ classis ducibus
permittebat. ipse princeps & antesignanus
se in difficiliora tempora & bella reserua-
bat: quia indignum esse ducebat tanto Im-
peratore, si priusquam ad Triarios res esset
deuoluta, ipse gladium educeret, & in aci-
em procederet. Vnicum Concilium Tridē-
tinum, hoc est, vniuersā Ecclesia Christia-
na illius sanctissimum silentium rumpere,
& expugnare potuit: vnicum, atque solum
Concilium Tridentinum, dignum visum
est, quod istius Aenēæ magni dextra cadere
deuisset. O præclarum Imperatorem, qui
omnes Lutheranos, Caluinos, Melanch-
thones, Oecolampadios, Buceros, & reli-
quos tuę notę ducēs, si non eruditione, in-
dustria, & calliditate, impudentia saltem, &

studio maledicendi longè superasti. Ne tu Seriphia rana melius famæ tuæ, tuorum ciuium honori, & totius Germaniæ existimationi antiquo illo tuo silentio cōsulisses: quàm recenti hac, & improbißima voce, tuam alioqui perditã causam acriùs vulnerasses, & tibi, tuisq; omnibus sempiternũ dedecus inuississes. Qua fronte, & quo ore sanctissimum Cōcilium petulantia & procacitatis insimulasti? qua audacia fidem publicã, qua illi, qui ab Ecclesiæ sinu, magno cum eius dolore, opêrã vestrã auulsi sunt, tam piè, tam beneuolè, & tam amicè accersuntur, superbam tu euocationem appellasti? Nam quòd Concilij patres eam sibi auctoritatè vsurpassè criminari, vt regibus, atq; monarchis insultent, facis tu quidem consultò, vt principibus, atque monarchis assenteris, sine quorum præsidio, hæc tanta tua audacia impunita esse non posset. Hoc consilium securi tui maiores, quia istud hæresum monstrum sine patrocinio regum adolefcere nõ posse videbant, summam illis in Ecclesia auctoritatem deferentes, sacerdotium regno, spiritum carni, terræ cœlum, humanis potiùs diuina seruire, quàm illorum auxilio carere voluerunt:

vt

vt quoniam alia ratione illis non licebat, tyrannide saltẽ, tuti esse possent. Illorum igitur hac via sibi gratiam conciliarunt & suas hæreses eorũ potètia, atq; gladiis munierunt; scepra ecclesiæ, & illius spolia quibusdã principib. Christianis tradiderunt. illi verò, qui facilè sibi (vt est hominum ingenium) vel diuinos honores deferri patiuntur, non Saulis, aut Ozæ supplicio, in longè minori scelere reuocati, aut deterriti, illorum stultissimis argumētis, & nefarijs consilijs persuasi, ex illorum sceleratis manibus, pastorales baculos accipientes, non modò se sacerdotes, sed summos etiam ecclesiæ sacerdotes, & principes dici, & haberi voluerunt. Testis est vnus Henricus viij. Angliæ rex, qui Sampsonis cuiusdam vel leuissimò verbo conuictus, qui reges summos esse sacerdotes dicebat, quòd beatus Petrus, reges honorandos esse dixisset, eò processit in faniã vir, alioqui excelsi animi & ingenij, vt ex acerrimo ecclesiæ propugnatore redditus hostis implacabilis, se tanquã supremum pastore colipotulauerit edicto publico: rãtoq; odio, & indignatiõẽ in illos exarserit, qui se illius improbis conatibus, & edicto opposuerunt,

B 4 vt

vt huius rei gratia duo illa Angliæ lumina
& ornamenta, Thomam Morū, & Roffen-
sem Episcopum sustulerit, & vniuersam in-
fulam innocenti innumerabilium marty-
rum sanguine cruentauerit. Ex hoc fonte
hanc nūc hausit assentationem Fabricius,
qua principum sibi gratiā promereri, nos
apud illos in inuidiam adducere, & illorū
contra nos studet indignationem concit-
tare. Assentatores dicebat Pythagoras esse
hostibus deteriores, quòd magis sint insi-
diæ; quàm apertum bellum pertimescen-
dæ: quanto magis istorum adulatio vobis
erit formidanda; qui non iam corporum
vestrorum, sed animorū saluti insidien-
tur. O clarissimi Germaniæ principes, ve-
stram ego nunc sapientiam, cōstantiamq;
requiro, qui quondam Romani & pontifi-
catus, & imperij firmissimæ columnæ, qui
ecclesiæ Christianæ præsidia, qui propugna-
cula religionis semper fuistis, nunquid pa-
tiemini leuissimis assentationibus perdi-
tissimorum hominum, sic vos agi trāsuer-
sos, vt illi suam causam ignominia vestra
tueantur? nunquid patiemini, sic vos illis
esse ludibrio, vt errore vestro, atq; dedeco-
re se Christianæ religioni insultare posse
arbi-

arbitrentur? patiemini, sic eos abuti aucto-
ritate, atq; potentia vestra, vt calamitose, &
afflictæ ecclesiæ, quæ per vos suam hacten-
us dignitatem & splendorē conseruabat,
nunc per eosdem ab improbissimis homi-
nibus extrema pericula & exitium compa-
rentur? patiemini istorum hominum auda-
ciam vestris armis esse munitam, & ecclesi-
am Christianam indignis modis vexari?
quæ nullum aliud in vos scelus admisit,
quàm quòd vestræ salutis desiderio flagras,
licet se tot iustibus hærefum fauciam, vulne-
ratamq; conspiciat, maiori tamen erroris
vestri, quàm suæ calamitatis dolore confe-
cta, non tam sua, quàm vestra vulnera: nō
tam suas acerbissimas plagas, quàm perni-
ciem vestram, & miserabilem interitū dies,
noctesq; lamentetur. Sed redeo ad te, Fa-
brici, qui postquam principum gratiam ne-
faria assentatione tibi conciliaffe credidi-
sti, & tuos milites ad prælium excitaasti, emi-
nus admones esse pugnandum: quoniam
illi, inquis, quos tuos hostes appellas, Tri-
dentum, locum videlicet infidijs aptum, ^{Montani}
occupauerunt, Caudinis furculis non mul- ^{calūnia.}
tūm ab similem, quem sæpe vobis fraudi &
damno fuisse criminari. Primū illud à te

scire velim, quæ sint istæ fraudes, & damna hoc in loco vobis illata: nunquid aliquando huic Tridentino Concilio interfuistis? nunquid aliquod de vobis vnquam supplicium sumptum est? nisi tu fortassè sanctissima decreta, quæ tunc ad Ecclesiæ salutem ab illis patribus cõfecta sunt, fraudes & incõmoda vestra interpretaris, latronũ & sceleratorum hominum more, qui iustissimas & saluberrimas leges, quòd suis conatibus obsistat, & supplicia cõminentur, quæ illis suum exitium contineri videant, fraudes & incõmoda sua dicere cõsueverint. Quod si sic est, Fabrici, facilè patiar istud à te sacrum Cõcilium, & latibula, & insidias, & furcas Caudinas, & fraudes vestras appellari. Sed quàm ineptè insidias nuncupaeris, nõnne vides? quid obsecro, hinc relictum? quid occultum? quid simulatum? quid fraudulentum? nunquid nõ edictum summi Pontificis diligentia, in omnes Christiani orbis prouincias delatum est? nõnne reges omnes, & principes Christiani rogati, vt adessent? nõnne data publica fides? nõnne locus definitus? non arma ad disputandum cõsignata? nõnne summa securitas promissa? cur tu rem tam claram, tam apertam,

tam, tam patentem, insidias & fraudes appellas? Sed meritò Fabrici has cautes, & prominentes scopulos exhorrescis, inter quas sacrum Cõcilium, petra, inquam, Ecclesiæ firmissima, delitescat, ad quam ne aliquando tot errorũ fluctibus iactatus impingas, iure optimo formidare debuisti, meritò istas Alpium fauces, has, inquam, Tridentinas angustias, tanquã Caudinas furcas pertimescis: sed si pio, sinceroque animo, non hostili, & inimico, hæc pendere Fabrici voluisses, nihil antiquius, nihil tibi ijs furculis Caudinis gloriosius duceres: in quibus non Samnitum contumelioso, sed triumphali ecclesiæ iugo collum subdere debuisses, quod non in aliquam vobis ignominiam, sicut illud Samnitum Romanis, sed in summam gloriam: nõ in dedecus aliquod, sed in honorem & laudem: non in seruitutem turpem & miseram, sed in gloriosam, & dulcissimam libertatè redundaret. Iugum est hoc Christi suauissimum, quæ à vobis insolenter excussum, iterum pijsissima mater Ecclesia vestris cupit ceruicibus imponere. Iã verò postquam id, quod tibi ex officio calonis incũbebat, præstitisti, ut à cõuicijs, & opprobrijs orationem auspiceris;

careris, & sacrosanctam synodum maledictis onerares, prætermiffa iam illa prima in iuriarum velitatione, depofita illa calonica perfona, grauiorem affumēs, quam diutius natura & ingenio reclamante fuffinere non poteris. Te velle toti orbi conteltatum facere polliceris, huius Concilij aduendi, iuftas, & idoneas caufas reperiri nullas; innumeras verò & graues, eius declinandi, atq; fugiēdi: & tamen prætermiffio prioris membro diuifionis, ad fecundum accelfifti, quia videlicet, fi grauiiffimas eius declinandi caufas oftendiffes, nullas etiā iuftas effe veniēdi conteltatum effet. nunquid tam cæcus es Fabrici, vt in tantis ruinis afflicta, & difsipata religionis, nullas tu folus aduēdi Concilij, iuftas, & honeftas caufas inuenias? vides ardentē bello Galliam, & hoc tantum incēdium à vobis excitatum effe cognofcis: vides perditam Angliam, atq; proftrigatā: vides tuam Germaniam infinitis erroribus æftuantem: vides, non modò hæreticis cūm Catholicis, fed cum alijs etiam hæreticis interftinum bellum effe fufceptum: vides varias hærefes veluti furias toto orbe volitare: vides non folū miniftros pseudoeuangelicos

Montanus.
vns.

eos inter fe digladiare, fed imperitam multitudinem in varias feftas fic effe diftractā, vt parētes & filij, patres & fofores, vna iam domo contineri non poffint: vides inde tot cædes, incendia, feditiones, templorū ruinas, urbium euerfiones pro manaffe: vides Chrifti tunicam veftra culpa fciffam, atq; difsipatam: vides altera ex parte fpem vnicam inueniendæ veritatis, reformandi ecclefiam, tollendi fchifmata, conciliandæ pacis, & extingueni hoc tantum incendium, in vno Concilio Tridentino effe collocatam, atq; hoc vnicū femper fuiffe perfugium, & aram calamitofis, & afflictis Ecclefie rebus: vides Ecclefiam mœftam, & lugubrem veftris genibus pro uolutam & fupplicantem, vt hoc fanctum Concilium adeatis, vt omnium confenfu, opera & ftudio paci confulatis, & fuis vulneribus medeamini: & nullas tu iuftas & honeftas caufas effe veniēdi audebis dicere? Sed quid mirū, fi homini tam perditto, & improbo, cui falus, nifi in Ecclefie naufragio conftare nō potest, caufæ, quæ Ecclefie falutares, & fibi perniciofæ funt, iniuftæ videantur? Sed quoniā te his maximis, & grauiiffimis caufis comprehenfum, & conuictum videbas,

bas, vt etiam si fulgentes gladij, si ignes, tormenta, cruces, extrema denique omnia imminerent supplicia, forti & infracto animo essent adeunda, vt ruenti Ecclesiæ subueniret, mirū profectò est, ad quàm leuia pericula, & inanes quosdam metus confugeris, quibus vos vehementer deterreri cõtendis, quò minus ad Concilium accedatis. Itaq; omnes non veniendi rationes in duas à te partes video fuisse distributas: altera periculi magnitudo, altera verò contumelia veritatis comprehenditur: quia hæc inquis, profectio, in primis est periculosa, deinde verò in veritatē, in Deum, & proximum contumeliosa. Periculi sanè magnitudinem dicis fuisse quidem contemnendam exemplo martyrum, si aliquid vtilitatis secum afferret: sed nunc discrimen esse certum certa cum impietate coniunctum, ita vt periculum à scelere separari non possit. Quis iam non rideat huius hominis infantiam & stultitiam singularem, qui non intelligat se pugnantiã dicere? Obsecro te Fabrici, cur periculum certa cum impietate dicis esse coniunctum? nunquid quia, vt inferiùs affirmasti, sequetur veritatis abiuratio? qua ergo ratione constanter pollice-

ris

ris te excelsum & erectum martyris animū, si esset opus, ad causam allaturum, si periculi magnitudine te à veritate auocari posse pertimescis? cur certam impietatem appellas eam, quæ ex tua libera pendeat voluntate? nisi fortasse qui tuum istud peccus incõstans, atq; sacrilegum habeas exploratum, impietati assuetum, & in eam propensum, atque procliue cognoscas, te nullo negotio in eam posse deduci arbitraris. Quòd si eam ob causam, quam paulò inferiùs adducis, certam impietatem cum periculo dicis esse coniunctam, quia nefarium esse censeres te ijs cõtibus adiungere, qui cum pietate, & Christo bellum gerere statuerunt, cuiusmodi dicis esse Concilium Tridentinum, ò audaciam, & improbitatem: ò dementiam hominis inauditam, qui dum impietatis crimen effugere conabar, in atrocissimum sacrilegij scelus incidisti. Quæ maior impietas fingi, aut excogitari potest, quàm te tam sanctum, tam iustum, tam innocentem iudicare, vt sanctissimum Concilium, quasi sceleratissimum tuo consortio indignissimum cenfeas? quod sacrilegiū maius, quàm tot Ecclesiæ pastores, tot principes Christianos non

non modò impios, & sceleratos dicere, sed eos, qui se illis adiungunt, eodem impietatis crimine reos esse censere? quæ detestabilior insolentia, quàm improbissimum, & sceleratissimum nebulonem sacro & œcumenico Concilio dicere audere, Recede à me, quia mundus sum? O os purissimū, ô cœnum, ô monstrum, ô scelus ipsum & impietas, quibus enim te alijs nominibus ac tanta improbitate dignis appellé, prorsus ignoro. neq; vlla esse arbitror, quæ sceleris magnitudinem possint exprimere. nam linguæ, atq; mentis officia inaudito flagitio superantur. Ite nunc, ô viri Germani, atq; horum magistrorum mansuetudinem, pudorem, & modestiam imitami: immò pudeat vos aliquando talium ministrorum. Sed obsecro te, Fabrici, nec enim tecum iam agâ hostiliter, & inimicè, quid est, quòd impietatis notam pertimescas, si tu illorum factis, atq; decretis non modò non consentias, sed te fortiter opponas, obsistas, atq; reclaims? atqui dices, occludetur vox, indicetur silentium, crux, ferrum, flammæ parabuntur. esto. ita esset, Fabrici, quòd tamen longè abest à pietate sacri Concilij, & ab ea securitate, quâ vobis fide publica

lica

lica pollicetur. Impietatis ne tuæ, si sic esset, vestigium hîc aliquod appareret? nunc quid non eris officio tuo perfunctus? non ne credis te vera sentire, nos errare: te ferui re honori Christi, nos detrahere: à nobis lumen euangelicæ veritatis extinctum, à vobis è tenebris extractum: à nobis contempti scripturam, violari verbum diuinum? Christi euangelium, mortem, sanguinem & gloriam conculcari? quæ igitur erit non iam impietas, sed maior, & vberior laus, quàm te ijs hominibus obuiam ire, qui hæc iudicio tuo facere conantur? quòd si nihil profeceris, gloriosus erit conatus: quæ illustrior victoria? qui triumphus gloriosior? quæ martyrij corona præclarior? quàm pro Christi gloria clarissimum mortis genus oppetiuisse? nullum, dices, inde emolumentum ad nostros redundauit: atqui sanctissimi, & fortissimi martyres, ut probè nosti, quorū te imitatore facile futurum affirmas, cum acerbissimè torquerentur, nullum aliud commodum, quàm Christi gloriam, veritatis defensionem, & suæ salutis, & felicitatis spem ante oculos habuerunt, nec eam vtilitatem spectarunt, quam essent tyrannis, & carnificibus alla-

C

turi;

turi: quos sæpè multò magis constantia, & illa sancta libertate exacerbabant, & eorum crudelitatem ad alios etiam trucidandos incendebant. Quanquam quod maius commodum esse potest, si illa, quæ defendis, vera esse arbitraris, quàm ut tuo sanguine consignentur, tui etiam magis firmi, atq; constantes reddantur, ad ea cõplectenda, quorum tu causa te morti deuoueris? Quid tibi poterit esse gloriosius, quàm si te illi in sanctorum numerum adscribant, & diuinis honoribus, tanquam sanctissimum martyrem, prosequantur? Cur ergo, quod metu debiti supplicij, quod reclamante conscientia, quæ te damnatum iam esse proclamat, facere non audes fugiendæ impietatis causa, te nunc evitare mentiris? Credo ego te, Fabrici, cum hæc scriberes, existimasse hinc armatos esse satellites: hinc fasces, secures, gladios, flammæ: hinc iam paratos esse carnifices, qui te raperent ad supplicium: omnia suspecta, omnia formidolosa, omnia tibi mortem comminari credidisse, aut finxisse te credere, ut & sacrum Concilium apud tuos sceleris argueres, & iusti alicuius timoris, licet falsam, & subdolam, excusationem præte-

xeres:

xeres: ut si non vero, simulato saltem timore vos ab hac profectioe meritò retardari contèderes. Non hinc homines armatos, Fabrici, sed togatos: non belli, sed pacis auctores: non hostes, & inimicos, sed pios, & misericordes parentes salutis vestræ cupiditate flagrantés inuenies. Nulla vis, nullæ insidiæ, nullæ fraudes, nullû hinc vobis imminet periculum, aut comparatur: sed summa securitas, humanitas, pietas, sinceritas, ardens patrum studium non perdèdi vos, sed sanandi. Verùm enim uero, huius periculi, quod tantoperè hic miles ignauissimus pertimescit, magnitudinem in primis in ipsa sede & loco Concilij dicit delitescere: liberam aliquam asserit Germaniæ ciuitatem præstitui oportere, atque illam imperatoris, & omnium principum Germanorum fide, & auctoritate communitam. His enim terroribus conscientia: hic martyr fortissimus concutitur, & agitur, ut se nisi omnium principum Germanorum armis tutû, & securum esse nõ posse putet. Erras Fabrici, si vlla tam iniusta esse arma arbitraris, quæ impietati & sceleri diu patrocinent: ubiq; tuta est nuda, & inermis in nocentia: armata impietas, nullibi potest esse

Montanus.

C 2 secura.

secura. Ipsi illi Germaniæ principes, qui Concilium Constantiense suo patrocinio, & auctoritate protegebant, eosdem illos gladios, quibus libertatem Concilij tuebantur, ad fumendum de Ioanne Hus, & Hieronymo Pragensi maioribus vestris iurissimum supplicium conuerterunt. Quo modo ergo te in libera Germaniæ ciuitate tutum esse posse confidis, in qua exitum miserabilem conspicias eorum, quorum vestigia sequeris? nunquid solas Germaniæ ciuitates liberas esse arbitraris? nunquid tamen audax & impudens, ut tu hostis ecclesie, locum Ecclesie præscribas, in quo Concilium celebrare debeat? quis vnquam hoc veterum fecit hæreticorum? ex ortas certis in prouincijs hæreses concilia in eisdem celebrata deleuerunt. Hinc Nicæna, Africana, Toletanaq; concilia, & alia etiam quamplurima extitisse legimus. Cùm ergo iam ipsas lutheranismi radices Germanicum illud Concilium Constantiense, illarum trunco combusto, extirpauerit: cùm nunc non solum Germania, Hungaria atq; Boëmia, sed Anglia, atq; Gallia, immò penè totus Christianus orbis hoc communi morbo laboret: cùm eò processerit incendium, ut in-

om-

omnibus regionibus aut apertas flammæ, aut obscuras aliquas, latentesque scintillas videamus: quis locus aptior celebrando Concilio, quæ ciuitas accommodatior reperiri potuit Tridentina? quæ in ipsis Italiæ, Germaniæ, Galliæq; finibus posita, quæ tot principum Christianorum, & aliquorum etiam Germanorum præsidio munita, facilem omnibus, & vobis potissimum aditum exhiberet, nisi vos non tam locum, quam causam suspectam haberetis? Sed quid ego hac re plura? sic enim existimo, Fabrici, si vel Augusta, vel Basilea, vel illud ipsum leuissimorum, & sceleratissimorum transfugarum asylum Geneua, concilij sedes deligeretur, in extremam te Scythiam abderes: & ibi solum liberum locum esse diceres, non in quo liberè sententiam ferre posses, neque enim id queris, sed in quo liberè petulantia ista uti, & inter illas etiam Scythicas niues liberè scortari potuisses. Neque enim liberum vos locum, sed dissimulandi flagitij rationem aliquam inuestigatis, ne se Germania deceptam à vobis, & circumuetam agnoscat. Sed quæ est ista tua improbitas, & stultitia? qui cùm liberam nunc Germaniæ ciuitatem, principum Germanorum

C 3 armis

Montanus.

armis septam, concilio celebrando postulas, subinde inferas, eiusmodi esse concilij patres, qui neq; imperatoris, neque principum auctoritate in officio contineri possint, quibus & reges, & imperatores hactenus fuisse ludibrio falsò criminari? nam si ab illorum perfidia, & crudelitate (vtar em̄ tuis verbis) nullus locus tutus esse potest: idem erit, cogi Concilium Geneuæ, ac si Romæ cogeretur. quid reijcis culpam in locum? cur non apertè tuam hanc mentem sceleratam explicas? quâquam quis est, qui nō intelligat, nisi planè plumbeus sit, quid ijs imposturis moliaris. Sed illud abste quoero, Fabrici, quando Cōcilium ludibrio habuit imperatores, & reges? quando non illos summo honore, & obseruãtia profectum est? cur tam apertè mentiris? nunquid illos tam cæcos, & dementes putas, vt speres tam aperto mendacio, & tam stulta assentatione nobis inuisos, & tibi propitios reddere posse? sed quamuis principum armis speres illos coërceri posse, nihil tamen apud illos tuti, nihil fidi esse caufaris, quibus etiam si in uitis ab aperta vi sit temperandum, ad eas artes se conuertere proclique est, quarum Romana curia iam diu se magistratam

gistratam profectur. Quid hoc est, Fabrici? quas tu mihi artes narras? quæ figmenta? quæ somnia? quæ tibi omnia formidanti metus suggerit? quomodo fidem publicam violatam fuisse monstrabis, vt inde coniecturam ducere possis? quando Concilium aliquod iniquis artibus ad hæreticorum perniciem usum fuisse ostendes? profer aliquod exemplum? cur, quod nunquam factum esse vides, pertimescis? At verò Cōcilij patribus vel ea ratione nō esse fidendum censes, quibus persuasum est, vos impunè è medio posse tolli. Vos quidem, Fabrici, & reliquos omnes, qui ad Conciliū vocantur, quibus publica fide cauetur, tantum abest, vt hoc sacrum Conciliū capitali supplicio affici posse censeat, vt in eos, qui vel lenissima vos affecerint iniuria, grauissimas pœnas eadē illa publica fide decernat. At verò rebelles, & pertinaces hæreticos, hostes religionis, perturbatores pacis, quibus decretū est, in antiquis erroribus permanere, sacrorum Cōciliorum contēptores, qui superstites maxima damna Ecclesiæ, & Christiano populo possent inferre, hos quidē, iudicamus, impunè è medio tolli posse, & non impunè modo, Fabrici, sed sanctè, sed iustè, sed gloriose.

Montanus.

riosè. Nunquid, obsecro, sumptum de sceleratis hominibus iustum supplicium, tu crudelitatem appellabis? Si medicus putrida, & emortua mèbra, quæ toti corpori interitū minarentur, non abscinderet: si paterfamilias sceleratos, & improbos seruos, qui domū incendissent, substantiam omnē, & domini fortunas dissipassent, filios trucidasset, nulla poena afficiēdos duceret: si magistratus, latrones, adulteros, homicidas, incēdiarios impunè in republica versari pateretur: nonne illum crudelem, impium, & reipublicæ hostem meritò dicemus? Vos verò, qui Christi signa deseruistis, qui Ecclesiam Christianam erroribus & armis acerbè, & crudeliter vulnerastis: qui filios ab eius gremio, cum summo illius dolore, & lacrymis abduxistis: qui seruitia concitastis, & illorum temeritatem, cōtra Ecclesiam Christi, furore vestro, & persuasionibus impulistis, & armastis: qui Solymanum, acerrimum Christi hostem, contra Christum sollicitastis: qui vrbes incendistis, fana spoliastis: qui ipsas aras Christianorum sanguine cruentastis: qui tot Christianorū animos è misera seruiture demōnis ereptos iterum illius tyrannidi mancipastis,

pastis, & æternis supplicijs addixistis: hostes Christi, vastatores ecclesiæ, depeculatores templorum, euerfores vrbiū, fanorum spoliatores, labem deniq;, atque perniciē Christianæ religionis dicere non audebim⁹, è medio vos impunè & iustissimè posse tolli? Nunquid crudele tibi videri debet, si afflicta, & calamitosa mater Ecclesia acerbissimum illum dolorē, quem filiorum morte cōcepit, hostium nunc supplicio lenire cupiat? nunquid principes Christiani crudeles tibi videbuntur, si tantorum criminū reos, Ecclesiæ iudicio damnatos trucidauerint? Terra quondam indignabunda, se vindicem diuinarum iniuriarum exhibuit, & ingenti hiatu patefacto Chore Datan, & reliquos schismaticos absorpsit: & nūc reges Christiani, cum diuinam maiestatem offensam, obscuratam Christi gloriam, vexatam & dilaceratam Ecclesiam viderint: vos tãtorum malorum auctores ad Dei contumeliã, & maiorem Ecclesiæ perniciem diutiùs viuere patientur? à mutuo, & inanimi elemento Deo illata contumelia indignationem extorsit, & à Christiano pectore non extorquebit? Oza, quòd arcam testamenti, vel ^{Num. 26.} 2. Reg. 6.

2. Paral. 26.
 leuiter attigisset: Ozias, quòd thus Domi-
 no arrepto turibulo adoleuerit, diuinam
 illicò animaduersionem experti sunt: &
 nos illos, qui popularè multitudinem, sa-
 cerdotum Christi officium vsurpare vo-
 luerunt; qui in sancta sanctorù, ipsam vul-
 gi fecem immiserunt: qui sacra omnia tur-
 piter pfanarunt, immanes, & barbari cen-
 sendi sumus, si illos p tantis sceleribus pœ-
 na aliqua dignos iudicemus? quanquam
 pijsima mater Ecclesia, manifestissimum
 sponsum Christum imitata, qui non vult
 mortem peccatoris, sed vt conuertatur, &
 viuat, post acceptas totà vobis iniurias, &
 acerbissimas plagas, non vult interitu ve-
 stro sua curare vulnera, non optat salutem
 sibi, hostium supplicio constare: quin po-
 tiùs cùm vos interfici videt, corporum si-
 mul, & animorum vestrorum luctuosum,
 & miserabile funus acerbioribus lacrymis
 prosequitur. Nulla, mihi crede, suauior,
 nulla iucundior, eius vulneribus medela
 adhiberi posset, quàm si eos, quos mater-
 na indulgentia educavit, quos caelestibus
 bonis, & beneficijs ornauit, & nùc hostes
 acerrimos experitur, pœnitentia ductos, &
 ad se reuersos, in suo rursus sinu, atque
 gre-

gremio decumbentes videret; dici non
 potest, quãto perfunderet gaudio: conspe-
 ctu sanè vestro suauissimo, omnè pristini
 doloris sensum abiecisset, nò vos plecten-
 dos, sed ornandos censeret: Atheniensium
 illa veteri lege, *† diuinitas*, sempiterna ob-
 liuioe acceptas iniurias sepeliret. hoc vni-
 cum illi solatiù præteritæ calamitatis me-
 moriam eriperet, & eius lacrymas abster-
 geret: imò quas hætenus copiosas, & acer-
 bas interitus vestri dolor exprimebat, nùc
 concepta de reditu, & salute vestra, lætitia,
 dulces, & vberiores expressisset. Redi-
 igitur Fabrici in gratiam tam piæ, & offi-
 ciose matris, quæ te summo amore, & ca-
 ritate complectetur, neque ampliùs tuæ
 perfidiæ, neque vulnere suorum recor-
 dabitur. Sed redeo iam ad te, qui cùm
 nullum in loco periculum reperire po-
 tuisti, quod vos ab hac profectioe det-
 terreret, ad Patres, qui in hunc locum con-
 uenerunt, gradum facis. Qua in parte
 egregiè sanè triumphat, & exultat oratio
 tua, nacta, vt existimas, argumentum, in-
 genio tuo, moribus, & officio dignù, qui
 calonis partes in hoc tanto bello sustine-
 re voluisti. Neq; satis tibi visum est, si ali-
 quos

Montani.

quos ex patribus cōtumelijs onerares, nisi sacrum ipsum Concilium petulantissimis iniurijs afficeret, & irrideret, quòd in fide publica se sacrum, & œcumenicum appellauerit: & ventosos illos, atque ambitiosos titulos esse dicis. In primis, quid hoc, obsecro, Fabrici, ad eam, quam agis, causam pertinebat? quid hoc ad illud periculum, quod vobis imminere criminari? an, quod se Concilium sacrum & œcumenicum appellet, illicò tibi venienti periculum capitis com paratur? nisi fortasse, qui sacra omnia profanasti, ad vnus sacri Concilij nomen exhorruisti. An timuisti fortasse, ne à calonis munere, & officio recedere, & ne non satis procax, & maledicus videreris, nisi & titulum etiam ipsum concilij primùm dilacerasses? an qui nihil in causa præsidij reperiebas, saltare, aut insultare potiùs extra chorum: euagari, inquam, extra, causam, & in communem maledicentiæ locum, audaciæ tamen tuæ proprium & peculiarem, excurrere, & impudens potiùs, quàm indisertus orator videri voluisti? Difficilis est sanè huius tanti sceleris reprehensio: nam illud silentio præterire non possum, qui vehementer cupiã ostendere,

dere, quòd sit progressa istorum hominum impudètia, vt eos, sicuti par est, vt improbos, & sceleratos, detestètur omnes, & vos, viri Germani, pudeat aliquando talium præceptorum. explicare verò vix audeo, veritus, ne ipse etiam impudentiæ crimen incurram, si vel ea commemorauero, quæ saluo Christiano pudore commemorari non possunt. Sed nonnulla prætermittens, & huius hominis improbitati, atque meo pudori cōdonans, reliqua, quæ vel etiã nominare religio est, quo breuius & modestius potero, si tamè res modèstè fieri potest, reprehendã & accusabò. Tú ne Fabrici, sacrum & generale Cōciliũ, quod auspicijs Spiritus sancti cogitur, & illius præsentia cohonestatur, quod se sacrum & œcumenicum appellet, arrogãs & ambitiosũ esse clamabis? tu'ne Conciliũ desertę religiõis, hostis ipse religionem omnium, tũne Ecclesiam Catholicam oppressæ veritatis, oppugnatorem ipse euãgelicæ veritatis accusabis? Non iam tibi tot sanctissimorum patrum, qui huic interfunt Concilio, auctoritatem, sapientiam, religionem obijcio, quæ sceleratissimorum etiam hominum petulantissimas linguas, præter vnã calonis Fabrici-

bricij cohibere potuissēt: sed ipsam Dei maiestatem, quā suspicere: ipsum Sp. sancti numē, quod reuereri, licet esses improbissimus, debuisses, oppono. Nōne fatis erat, summū Pontificē, & ecclesię pastores indignissimō disexagitate, nisi in Sp. sanctū ipsum, tam impiē nūc esses cōtumeliosus? nihil iā erit neq; in terra, neq; in cōelo tam sanctum, quod sacrilegam vestram maledicēdi licentiam possit effugere? Quid igitur miramur, quālibet sanctos, sapientes, & pios homines iniurijs, & opprobrijs ab istis onerari, quibus vel ipsa Dei maiestas ludibrio iam sit? nōne licebit per te, Fabrici, Concilio, sacri, & œcumenici nomen, quod tam longi præscriptione temporis obtinuit, nūc suo sibi iure vindicare? Nō tibi illorum, verborū veniebat in mentē, quibus princeps Apostolorū Petrus in Hierosolymitano Concilio vsus est, Visum est Spiritui sancto & nobis: quibus indicauit, se eorū, quæ decreta fuerant ad conciliandam pacem, comitem & consiliarium Spiritum sanctum habuisse, & eundem futuris Concilijs præsentem ad futurum significauit? quod si tu concilium hoc non legitimē coactum, si ex vna, aut altera tantum prouincia vocatos episcopos,

Act. 15.

scopos, si nullo regum & principum Christianorum consensu, si alieno tempore, si importuno loco, si non iusta causa conuocatum ostendisses: tamen qui tot & tantos antistites tam impudenter insectareris, audacię & sceleris crimen effugere non posses: nunc verò cum ijs de rebus nec verbum vllum feceris, nec facere potueris, cum videas sanctissimas cogēdi Concilij, & antiquissimas leges fuisse seruatas, cum nullum aptius tempus, nullum conuenientior locus, nulla iustior causa, nullum cōmunius uotum, neq; ardetius studium instaurandę religionis esse, aut desiderari possit: quæ ista est improbitas, quæ demētia, quis furor, ut tantum Concilium, tam necessarium, tam oportunum, tam sanctum, tam improbis tu maledictis, iniurijsq; traduxeris? nam quod Concilij Patres & paucos & scenicos & creaturas omnes summi Pontificis dixeris, & quod se œcumenicos appellauerint, irriseris, sit alterū stultitię, alterū impudentię tuę singularis. Hoc planē sæculo, quo tota Christiana religio in has angustias Europę coniecta est, quarū etiam magnam partē Turcæ, & hæretici occuparunt, cur ducenti & quinquaginta patres, pauci

Montanus.

pauci tibi quidam episcopi videntur, cum paucissima Concilia pferre possis, in quibus maior pastorum numerus repertus sit? quod verò à Romano Pontifice creatos, scenicos, & Pontificis creaturas per contemptum appelles, non quidem tu Fabrici Pontificis factū, sed CHRISTI opt. max. institutum reprehendis & irrides: qui cum Petrum Ecclesiæ suæ supremum pastorem tam apertis verbis declarauit, illius voluntate, consilio, atque auctoritate inferiores alios pastores creari, & certis prouincijs præfici, atque consecrari decreuit. Sed cogor iam improbissima conuicia, quæ tu latronum, & nequissimorum hominū inducta similitudine, in hunc sacrum senatum cōiecisti silentio prætermittere, vt & pijs auribus consulam, & pudori meo. Lateat per me hoc tantum scelus, quod si pderet in lucem, vix posses illius inuidiam sustinere: sed malo modestus, quàm nimis vehemens, & acerbus reprehensor videri: malo te hac infamia carere, quàm me violati pudoris crimine laborare. Illud tibi, Fabrici, affirmare possum, me, cum ea legerem, sortem tuam infelicissimam doluisse, & non sine ingenti mœrore, & stupore illam

lam orationis tuæ partem percurrisse, considerantem reperiri aliquem in Christiana rep. qui se Christianū, euangelicū, solius diuini verbi cultorem, qui se in sola Christi schola educatū, & edoctū, qui se mansuetudinis illius, & bonitatis imitatorē esse gloriatur, tam furiosum, tam cæcū, tam amentem, qui cum illa tam impudenter in Concilium effutiret, & eructaret, se tamen cum Christi præceptis, & illius modestia pugna-re, qui se hac via Christi potiùs hostem, quàm imitatorē exhibere, non animadu-uerteret. Sed emergat iam oratio ex isto cœno, in quo diutiùs cum homine isto volutatur: quanquam quò se vertet, vbi non in cœnum & lutum illi sit impingendum? quid enim aliud istius os impurissimum tota sua oratione, quàm turpissimum cœnum, & teterrimam sentinam conuiciorum exhalat? Venio nunc ad illam quæstionem iuris & facti, in qua cum te ceperes iurisconsultissimum ostētare, ineptissimum rabulam prodidisti. Oecumenici concilij titulum Tridentino Concilio cōuenire non posse cōtendis, ac proinde integrum illi non esse, œcumenici Concilij nomine, cauere publica fide, cum id faciat,

D quod

Montan
nus.

quod iure facere nõ potest: & perinde esse, ac si veterator aliquis priuilegia conferat in optima quantumuis forma. huius verò criminis, vnicam illam probationem inducis, quòd videlicet patres huius Concilij omnia sua ad romanum Pontificem, ceu ad caput, referant. quæ quàm nequiter ab illo vsurpentur, notius esse dicis, quàm vt egeat probatione. Quid hoc est, Fabrici, rem longè difficillimam & grauissimam, legum ipse & iuris peritissimus ineptissimo argumento, & nequissima contumelia confirmatam satis, & stabilitam esse putasti: an quòd sacrum Concilium Tridentinum, Pontificem Romanum, supremum ecclesiæ pastorem, Petri que successorem, agnoscat: & id faciat, quod Nicenum, Constantinopolitanum, Chalcedonense, quod omnia etiam alia sacrosancta & œcumenica Concilia fecerunt, omne illicò ius, & potestatem amittet? an quòd omnia ad illum, tanquam ad summum iudicem, deferantur, vt illius censura, & auctoritate confirmentur, eam ob causam fides Concilio sublata, & omnis illi potestas erepta est? Quid Concilio facies Nicæno, & Chalcedonensi, quæ diuus Gregorius

tan-

tanquam Dei euangelia, venerat: quæ non satis decreta sua firma iudicarunt, nisi Romani Pontificis fuissent auctoritate confirmata? Etenim sacrum illud Nicenũ Concilium à Romano Pontifice Syluestro postulauit, vt quæ à tot patribus definita contra impiam, & sacrilegam Arrij hæresim, & statuta fuerant, ab eo cõfirmarentur. quod quidem literæ ad illum missæ apertissimè testantur ijs verbis: Quoniam omnia cor-
 roborata de diuinis mysterijs ecclesiast.
 vtilitatis, quæ ad robur pertinent sanctæ
 Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ, ad sedẽ
 tuam Romanã explanata, & de Græco re-
 dacta, scribere cõfitemur; nunc itaq; ad ve-
 stræ sedis augmentũ accurrimus roborari.
 & paulò pòst: quidquid autẽ constituimus
 in Concilio Nicæno, precamur, vestri oris
 cõsortio confirmetur. Neq; verò putandũ
 est, Concilium oĩm celeberrimũ ad Syluestrum Ponti. Ro. cõfugisse, nisi existimasset, Conciliorũ decretis tantæ auctoritatis accessione esse necessariã. Iam verò & frequentissima illa Chalcedonensis synodus sexcentorũ triginta episcoporũ, post longam cũ hæreticis concertationẽ, post confecta decreta, quibus hæreses damnabant,

D 2 licet

licet beatissimi Leonis Pontificis Romani legati interfuissent, eorum tamen, quæ gesta erant, rationem illi reddendam esse putauit, ut eius auctoritate confirmarentur, & quasi extrema adhibita manu perficerentur. Quæ quidem omnia, cum per literas exposuissent, cum eius auctoritatē impensè commendasset Petri successorem, & quasi quoddam ærarium Christianæ fidei agnoscens, Hæc, inquit, sunt, quæ tecum, qui Spiritu præsenferas, & complacere tantam quam fratribus deliberaſti, & qui penè per tuorum Vicariorum sapientiam videbaris, à nobis effecimus. Indicamus verò, quæ & alia quædam pro rerum ipsarum ordinata, quiete, & propter ecclesiasticorum statutorum definitiuus firmitatem, sciètes, quia & vestra sanctitas addiscens, & probatura, & confirmatura est eadem. Quibus quidem literis sacræ synodi, Pontifex sanctissimus respondens illius se decreta probare, ijs apertissimis verbis declarauit: Ne ergo, inquit, per malignos interpretes dubitabile videatur, utrum, quæ in synodo Chalcedonensi per vnanimitatem vestram de fide statuta sunt, approbem; hæc ad omnes fratres, & cœpiscopos nostros, quæ prædicto

dicto Cōcilio interfuerunt, scripta direxi, quæ gloriosissimus, & clemētissimus princeps (sicut poposci) in notitiam vestram mittere pro Catholica fidei amore dignabitur, ut & fraterna vniuersitas, & omnium fideiū corda cognoscant, me non solum per fratres, qui vocem meam executi sunt, sed etiam per approbationē gestorum synodalium propriam vobiscum inijsse sententiam in sola, videlicet, fidei causa, quod sæpè dicendum est, propter quam generale Conciliū ex præcepto Christianorum principum? & ex consensu apostolicæ sedis placuit congregari damnatis hereticis, qui si corrigi voluissent, nulla penitus reſideret de vera Dñi nostri IESU incarnatione dubitatio. Vnde si quis vnquam ausus fuerit vel Nestorij perfidiam tueri, vel Eutychetis, ac Dioscori impunè dogma defendere, & à Catholicorum communione refecetur, nec habeat eius corporis participationem, cuius abnegat veritatē, fratres charissimi. Hæc Leo ille beatissimus, quæ apertissimè testantur Conciliorū decreta Romani Pontificis auctoritate confirmari. Neque verò credibile est, sanctissimum virū, quo nullus vnquam sanctior,

ſapientior, aut moderatior fuit, hanc ſibi auctoritatē ambitioſè uſurpaſſe, aut tantum illud Concilium eam illi fuiſſe delaturum, niſi iudicaſſet ſibi illam diuinitus fuiſſe tributam. Quid ergo? hæc duo tanta Concilia, quæ tantum honoris, & auctoritatis Pontifici Romano deferebant, omne illicò ius, vim, & poteſtatem omnem perdiderūt? quæ eſt iſta collectio? quæ noua legum, & iuris interpretatio? Sed illud eſt magis ridiculum, quòd neque Concilio, neque Pontifici fidem adhibendam, vel eam ob cauſam eſſe dicis; Quòd cum Pontifex reges, & imperatores à iuramentis, pactis, & conuentis abſoluat, quid uetat, quòminus eodem iure in propria cauſa fruatur? deinde uerò neminem eſſe ais, qui ignoret, Romanos Pontifices iuramentis, & bullis ſuis hæcenus impunè uſiſſe. Quid ego aliud huic non argumento, ſed maledicto reſpondeam, nō inuenio, quàm quod quidam accuſatori ſuo reſpondit; An quod tu non facerès, ego faciam? quod ergo, tu perſide, & leuiſimè tranſfuga non facerès, id ſummum eccleſiæ Chriſtianiæ paſtorem, & monarcham, id ſacrum Concilium facturū fuiſſe putabis? Nam quòd

Re.

Romanos Pontifices iuramentis uſiſſe criminariſ, nōnne oportuit, Fabrici, in grauiffimo ſlagitio, quòd Chriſti Vicario obijciebas, argumētum aliquod, aut ſignum, aut exemplum huius ſcleris proferre? non certum crimen notare? non citare teſtes? non locum, tempus, & perſonam p̄ducere? ne tantum ſcelus à te confictum uideretur? nunquid tibi hoſti capitali tam aperte & impudenter mentiēti fidem habendam eſſe credidiſti? Iam uerò ad conuellendam fidem publicam ſtylum conuertis. Nam cum Vergerius indiſtinctionem huius Concilij à Pio quarto Pontif. Max. factam, ſuis iam fuiſſet ſcriptis furioſis & impudentiæ plenis inſectatus, qua quidem Germanos, & reliquos, qui ab eccleſia Romana ſeiuncti ſunt, dicebat minimè fuiſſe cōprehenſos, neq; ad Conciliū uocatos: tu nūc eam ſumpſiſti prouinciam, ut fidem publicam reprehenderes, & accuſares, & uos uocari à Concilio nō potuiſſe oſtenderes, ueriti ſanè, ne qui & indiſtinctionem, & fidem publicam uiderent, cum tantum Concilium cogi, cum uos tam amicè, & beneuolè uocari intuerent, & uos nō ad fuiſſe cognoscerēt, culpā in uos p̄ditæ religionis deriuarent.

D 4 Sed

Montanus.

Sed frustra hunc laborem suscepistis: hos etenim duos testes vestræ pertinaciæ, in dictione videlicet Concilij, & fide publicam, Ecclesia Christiana perpetuò est habitura: quos nõ modò præsens seculum, sed ipsa etiam posteritas intuebitur: quorum incorrupto testimonio, iure vos tanquam rebelles & pertinaces religionis hostes damnatos iudicabit. Hanc igitur in primis publicam fidem, obscuram, ambiguam, & fraudibus plenam esse dicis, quod ego minime miror, si ita tibi videatur. Nam quid mirum, si qui iam apud se statuit in veteri errore, pertinaciter permanere, nec sacri Concilij admonitionibus, nec Ecclesiæ decretis acquiescere, & scelerum conscientia pauidus, & tremens concilio nõ interesse: hinc pietatem, dolos: sinceritatem, fraudes: lucem denique ipsam meridianam, noctem, & tenebras interpretetur. Primum illud tibi respondeo, Fabrici, antiquis temporibus hunc morem cauendi fide publica, in usu Concilij non fuisse. Non tanta vnquam audacia, nõ tantus furor, non tam petulans, & furor hæreticorum fuit licentia: qui cum humana omnia iura, atque diuina violassent, vt ad Concilium venirent, ijs securitatis præsidij indige-

Montanus.

digerent: facilis aditus, & liber erat omnibus accessus: quia nulli veterum hæreticorum, sicuti vos nunc, cruentas innocenti Christianorum sanguine manus ad Concilium attulerunt. Scelerum igitur vestrorum magnitudo, vulnerata & meticulosa conscientia, quæ omnia etiam securissima reformidat, & expauescit, hanc nunc à sacro Concilio publicam fidem extorquet. Illud etiam tibi deinde respondeo, summum Pontificem, cum ad Germaniæ principes hac de re legatos mitteret, ab eis petijisse, vt ipsi arbitrio suo publicam fidem, qua vellent, forma conficerent, se illi libenter esse subscripturum. Quid amplius à vobis optari potuit? Si hæc forma displicebat, cur non aliam à vobis confectam exhibuistis? cur hanc reprehenditis, cum liberum fuerit, quæ vellentis, obtinere? quam hinc nunc data publica fides ex voto etiam, atque sententia vestra, vt audio, confecta est: ego sanè affirmare auisim, Fabrici, nulla alia in re magis hoc sacrum Concilium elaborasse, quam vt ea fides publica conficeretur, quæ plena esset amoris, & beneuolentiæ, & quæ nullis calumnijs patere possit: hanc dico fuisse illius mentem, hunc

sensum, hoc omnium commune votum:
 hoc animo patres ad eam rem delecti fidē
 publicā facere voluisse, & confecisse: quam
 obsecro vos, viri Germani, diligenter in-
 spicite, vt & sincerum, apertum, & candi-
 dum Concilij sacri animum, & istius homi-
 nis meras calūnias deprehendatis: qui cūm
 omnia sibi intentare supplicium arbitre-
 tur, cūm magnoperē debitas suis scelerib.
 pœnas extimescat, nihil prius in hac publi-
 ca fide, reprehēdendum duxit, quā illam
 clausulam, quę de pœna in violatores con-
 stituit, quam obscuritatis & ambiguitatis
 in se continere plurimum criminatur. sic
 homini tam oculato, aut potiùs timore cę-
 co, omnia obscura, & tenebricosa vidētur.
 Nolo rationibus contendere, agam tecum
 ob signatis tabellis: proferamus clausulam
 ipsam, quę sic habet: Quod si sancta syno-
 dus, aut aliquis ex ea, vel suis cuiuscunque
 conditionis, vel status, aut præminentię
 existens perscriptę assurationis, & salui
 cōductus formam, & modum in quocun-
 que puncto vel clausula violauerit, (quod
 tamen auertere dignetur omnipotens) &
 sufficiens emenda non fuerit mox subse-
 cuta, & ipsorum arbitrio meritō approban-
 da,

da, & laudanda: habeant ipsam synodum,
 & habere poterunt, incidisse in omnes pœ-
 nas, quas iure diuino, & humano, aut con-
 suetudine huiusmodi saluorum conducto-
 rum violatores incurrere possunt, absque
 omni excusatione, aut quauis in hac parte
 contradictione. Hactenus clausula. Quid,
 obsecro, hęc, Fabrici, obscurum, aut ambi-
 guum? quod verbum obsoletum & anti-
 quatum? immō quid non explicatum &
 apertum? nōne pœnas omnes diuino, &
 humano iure, & consuetudine contra pu-
 blicę fidei violatores decretas, sancta syno-
 dus sibi & alijs apertissimis verbis commi-
 natur? cur non verbum aliquod obscurū?
 cūr non periōdum ambiguam notaisti? cur
 quo in loco hęc tanta obscuritas delitesceret,
 nō aperuisti? Sed reuertamur ad illum,
 qui te quiescere nō patitur, timorē tuum,
 quem iam non ex loco, nō ex fide publica
 colligis, sed quem propter violatam eccle-
 się maiestatem, propter scelera, & seditio-
 nes, quibus pacem totius orbis Christiani
 perturbastis, iure optimo videris cōcepisse
 singis enim te iam adesse cōcilio, ante illo-
 rū astare conspectū, quorū dignitatē im-
 bis factis & maledictis violaueris: singis eos
 iniquo

iniquo in te animo, & iusta indignatione concepta, velle de te sumere supplicium: fingis te pavidum, & tremebundum omnia lustrare, omnia circumspicere, nullum aduocatum, nullū intercessorem, nullum patronum videre, qui te in eo præsertim loco, milite pontificio munito, defendat, & ex illorum manibus eripiat. ô fortissimū martyrem, qui accepta publica fide in summa securitate sum mos terrores offendisti. Quæ nemesis, quæ furia tuum istud pectus ita conscientia scelerum exagitant, vt ab alijs, qui nihil magis, quàm tuam corporis & animi potissimū salutem exoptant, extrema tu omnia pertimescas? Nunquid hîc tibi Phalaridis tauros esse putasti? nunquid hîc Nerones, Dionysios, Maximinos, Iulia nos adesse credidisti? non hîc vllos tibi infestos, & inimicos reperies, Fabrici, sed mâsuetissimos patres, qui te summa caritate complectentur, & Ecclesie matri conciliabunt: pijsimos pastores, qui vos in suis humeris sublato Christi gregi restituent: clementissimos medicos, qui vestris vulneribus medebunt? non hîc patrono, non aduocato, nō intercessore indigebis: quos tu tibi hostes fingis, acerrimos patronos & defen-

defensores experieris. Sed cur Tridentum armato pontificio milite septum esse dixisti? cū nulli hîc satellites, nulli adsint milites, vt potius verēdum sit, ne in tantis insidijs & furore vestro parum videatur esse munitum? At verō illud videlicet te dicis extimescere, quōd cum multa à vobis de corrupta ecclesiastica disciplina, de obscurata luce euangelicæ doctrinæ dicēda sint, quæ à vobis sine scelere taceri, à nostris sine furore audire non poterunt, vereris, ne, si illis vite, morumq; turpitudinē obijcias, & professos Ecclesie hostes, quod necessarium esse putas, appellaueris, illorum animos exacerbes, & ipse læsæ securitatis crimine arguaris. Illud tibi in primis persuasum esse cupio, Fabrici, huius Concilij patres, in hanc vnam curam, & cogitationem dies, & noctes incumbere, vt viam inueniant, qua laboranti Ecclesie subueniatur: & omni errore, turpitudineq; sublatis, antiquis illi splendor, atq; dignitas restitatur. Neq; enim vllam aliam ob causam, ex omnibus prouincijs, atq; nationibus in hunc locum conuenerunt, quàm vt rebus Ecclesie optimè compositis, & constitutis, reuocata vnitate, atq; concordia, tam diu optata, in

ta, in Christo pace fruantur. Quæ cum ita sint, illud etiam extimare debes, nihil illis accidere posse iucundius, quam si eorū admonerentur, quæ vel ad puritatem euangelicæ doctrinæ restituendâ, vel ad vitæ, atq; morum veterem disciplinam reuocandam spectant. quòd si tu, Fabrici, atq; ceteri, qui vos doctrinæ & morum grauissimos censores profitemini, prauos istos, & corruptos Christianæ reipublicæ mores, has tenebras, quas euangelicæ luci à nobis offusas fuisse dicitis, hæc denique tam atrocía Ecclesiæ vulnera, huic sacro Concilio Christiana modestia, vt par est, detegeritis: non modò non id vobis crimini daretur, quod ipse verebaris, sed immortales vobis gratiæ ab vniuerso Concilio amplissimis verbis agerentur. Sed quis est hic tam effrenatus & impotens animi tui furor, vt non spes te posse vlla ratione illa, quæ sentis, modestè patribus explicare? nunquid non satis tibi esse videbitur, si candido & sincero animo, si verbis moderatis aperueris, quid in Ecclesia prauum, quid corruptum, quid alienum à vera religione, quid euangelicis legibus aduersum, quid disciplinæ veteris Ecclesiæ parum consentaneum, quid denique

niq; censura & animaduersione dignum, nisi grauissimos Concilij patres, improbos, sacrilegos, impuros, & professos Ecclesiæ hostes appellaueris? latrones admone-ri volunt: acerba nimis & immoderata oratione reprehendi molestissimè ferunt: & tum, cum maximè omni supplicio dignissimi videntur, sibi honorè non deferri, sed insolentiùs appellari, & indigniùs tractari, iniquissimo animo patiuntur. Si ergo homines improbissimi, cū ad meliorem frugem reuocatur, honorificis titulis appellari volunt: tu senatū totius orbis gentiū clarissimū, sapientissimū, & sanctissimū, sine grauissimis & indignissimis contumelijs, nec nominare, nec admonere poteris? lic omnem pudorem exuisti, vt à te tantus cœcumenici Concilij conspectus modestiam impetrare non possit? Sed quanquam nihil horum, inquis, esset, pertimescendum, istorum tamen patrū in vos odium, & crudelitas esset formidanda: quam quidē tantam esse dicis, quantam Gallia, & Anglia, & nescio quæ dira Vassæiensis cædes testantur. Nonne satis erat, Fabrici, te hactenus impudentè ostendisse, nisi tunc etiam velles stultissimus videri? qui illud aduersarijs

rijs audeas obijcere, quod possit illico in vos, non sine maxima ignominia & scelere vestro retorqueri? Dic mihi, obsecro, quod signum apparet in Anglia nostræ crudelitatis? aut quæ potius funestæ vestri furoris vestigia in illa miserabili prouincia non conspiciuntur? quod, obsecro, tot clarissimos & sapientissimos in ea viros immaniter trucidauit? cuius, obsecro, crudelitate triginta & eo amplius hominum millia cæsa iacent? quis eam infulam tot clarissimis pastoribus miserabiliter orbauit? quis sacerdotes & monachos ab ipsis templis, & aris, ad quas confugerant, ad supplicium crudelissimum abstraxit? quis hanc infulam, quam sanctissimus Gregorius, sine vlla humani sanguinis effusione, ad Christi iugum, & Ecclesię gremium adduxit, nunc atrocissima interfectione ciuium ab eius sinu, atque complexu crudeliter abduxit? quis denique illam mortuorum corporibus, quis luctu, lamentationeque compleuit, nisi acerrimus ille & immanissimus Christianę religiõis hostis, Henricus, quem vestra crudelitas, contra Christum & illius Ecclesiã armauit? In Galliaverò quis miserimas illas edidit strages, & edit quotidie alias, quæ tanto cum dolore

ad

adaures nostras passim deferuntur, nisi vesana & furibunda iam hæresis, quæ cum odium & crudelitatem diutiùs occultare, & inclusam continere non posset, arripuit arma sacrilega, strinxit gladios, & ciues contra regem Christianissimum, filios contra matrem Ecclesiã, insanissimè cõcitauit? Nunquid æquum tibi videtur, Fabrici, ut Catholici paterent, se ab iniquis regni proditoribus, & religionis hostibus pecudum more impunè trucidari? nunquid illis per te non licuisset à templis, aris, & focus, ab vxoribus, liberis, fortunisque suis, hanc impiam, & funestam flammam, & istos furentes gladios arcere? nunquid nostros eo nomine crudeles appellabis, quia vulnera à vobis illata (quemadmodum ille dixit) toto corpore nõ exceperint? Nã quod Vassiensem nobis cædem obiicisti, credo ego te iustissimam illam adinaduersionem significare, qua dux ille clarissimus Guisannus, acerrimus Christianæ religionis vindex, & hæreticorum hostis, in Vascianos, nõ quidem tanquam in hæreticos, sed tanquam in dominum suum rebelles vsus est. Quod quidem factum nescio, quo possis iure reprehendere, nisi tu eos, qui hæretici sunt, in

E suos

suos etiam principes contumeliosos esse posse arbitreris. Sed omittamus hæc, quæ quamuis vobis inuidiosa, toto tamen orbi Christiano misera, atque luctuosa sunt. Quia licet sine maximo vestro scelere & ignominia vestra, sine dolore tamen nostro, & Ecclesiæ lacrymis commemorari non possunt. Iam verò neque illud dicis esse dissimulandum, quòd appendix illa, aut extensio ad alias nationes, quæ fidei publicæ addita est, tuo iudicio fidem publicam datam Germanis, prorsus eneruet, atque subuertat. Nam cum in appendice dicitur, eam formam: non nisi ad eos pertinere, qui ad ecclesiæ gremium redire voluerint: ergo neque ad Germanos, nisi quatenus se velint cum ecclesia Romana coniungere: quia, ut inquis, fides publica, cum forma, qua continetur, etiam terminatur. Miror sanè te, Fabrici, sic fuisse obcæcatum calumniandi cupiditate, ut cum omnia inuertere, deprauare, & tenebris inuoluere studes, non animaduertaris te ubique singularem simul stultitiam ostetasse: & non tam ingeniosum reprehensorem, quam ineptum calumniatorem egisse. Nam quæ fieri potest, ut hæc alicui sensato, & non prorsus amenti persuadere te posse consideres?

hæc

hæc enim publica fides duo hominū genera cōprehendit: alterū Germanorū, quorū potissimūm gratia cōcessa est, qui cum primi huius tātæ seditionis auctores & principes extiterint, vnde quicquid nūc est in Ecclesia malorū, pmanuit: primi etiā accersunt, tā apertis indicijs beneuolētig, tam claris & euidentibus signis amoris, ut nullus esset, præter te vnū, tam ferreus, qui nō illis frangeret, & qui nō potius rationē aliquā referēdi gratiā, quàm calūniandi, & reprehendēdi tantū beneficiū inuestigaret: alterū verò genus est eorū, qui in illis prouincijs, regionibusq; versant, in quibus hoc vestrum euangeliū docetur, & prædicatur publice & impunè, ut in Anglia, & in nonnullis Galliæ locis, quibus etiam in hac appendice declarauit sacrum Conciliū, publicā fidē cum Germanis esse cōmunem. ijs duobus hominum generibus, nullis adhibitis conditionibus, sed nudè, atq; simpliciter, hac fide publica cauet. Sed quoniā erat tertium genus eorū, qui licet sint vestris hæresibus infecti, degūt tamē in illis prouincijs, in quas hæresis nō apertè, sed obscurè grafsat: nec prædicatur aut docei impunè, ita ut ipsi cum suis erroribus latere cogant: atq;

E 2 istorum

Montanus.

istorum hominum nonnulli deliteſcant, alij fuerint comprehenſi, & in carcerem de truſi partim verò cùm in ſuſpicionē veniſſent, ſibi fuga & exilio voluntario cōſulerunt: quorum ſtatuz combuſtæ, bona publicata iam ſunt: volēs ſancta ſynodus ſignificare, nulli viam redeundi ad Eccleſiæ ſignum intercluſam eſſe, etiam illis tranſugis & iure damnatis, ſed omnib. ad eius clementiam confugientibus, aditum patere: illos, quia fide publica non erant cōprehenſi, excitat, & hortat, vt reſiſcant, quibus ſe benignam & miſericordem matrem futuram pollicet: nec tamē dicit illis publica fide caueri, ſed ab ea nō excludi. Sed quæ forma eſſet ijs exhibenda, nondū conſtabat, & res maturo conſilio, atq; deliberatione indigebat, illam in aliud tempus dicit eſſe reiſciendam. Cur ergo verba illa, Eos, qui ad eccleſiæ gremium redire voluerint, quæ ijs ſolis dicuntur, quibus hac publica fide non cauetur, neq; ad Germanos vlla ratione referuntur, tu ad infringēdam hanc fidem datam Germanis cauillatoriē tranſtulisti? cur te toties mendacem & impoſtorem appellari vis? Nōne illa vltima verba, quæ ſic habent, Nunc ſatis exiſtimum

rum eſt, ſi qui publicè, quemadmodum in extensionis forma lectum eſt, deſeruerunt Eccleſiæ doctrinam, eorum ſecuritati forma (quam legi audiuiſtis) proſpiciatur, apertè declarant ad illos, quos paulò antè nominauit, publicam fidem non pertinere? quòd ſi ea non includuntur, neq; ad eos ſpectat, illa igitur, quæ de illis dicuntur, ad Germanos referri & publicæ fidei obeſſe vlla ratione nō poſſunt. Hæc ſunt viri Germani, ingentia illa pericula, quæ Fabricium alioqui fortiſimum & conſantiſimum virum remorantur. Hi ſunt duo illi terrores, Tridentum videlicet, & fides publica, quæ martyrem fortiſimum vehementiſſimè conturbant: hæc tantum illi metum incutiunt: hæc tam illi formidoliſa videntur, vt neq; Laurentij craticulam, neq; Catharinę rotam, cum illis vllò pacto cenſeat eſſe conferendas: hæc ita magna ſibi pericula videntur, vt, ne ſe in illa cōijciat, veritatis patrocinium, veſtram, & Eccleſiæ ſalutem, & Chriſti gloriam putet eſſe deſerendam. Hæc ſentis, Fabrici, & Thraſonis more militem glorioſum agere, & te martyrum exēplo, vel extremis ſupplicijs ſubeundis, paratum eſſe dicere audebis? non tu

quidē, Fabrici, admartyrij palmā aspiras. ca-
rior quidē tibi tua est salus, q̄ Christus, aut
Ecclesia. nunq̄, mihi crede, cōmittes, vt in
martyrū vestrōrū numerū adscribaris, cui
publica fides extremū videat esse suppliciu.
Eā igit̄ ob causam illi, qui Cōcilium Tridē-
tinum frequentant, scelerati ab isto homi-
ne censentur: quōd se videlicet in duo vi-
tā apertissima discrimina conijciant, alte-
rum ex loco, quia Tridenti Concilium ce-
lebratur: alterum ex fide publica, quam su-
spectam habet. Videte per Deum immor-
talē, quales ministros, quā fortes, atque
constantes, immō quā leues, & abiectos
habeatis, quibus Tridentum in ipsis impe-
rij finibus situm, & imperatoris auctorita-
te septum, & quibus etiam ipsa sit suspecta
securitas. Nōne vobis hic metus & trepi-
datio apertē loquuntur, atque testificatur,
quales iam in illorum animis conscientia
terrores versentur? Magna in omnem vitę
partem vis est conscientia, (vt ille dixit) vt
neque timeant, qui nihil commiserint, &
pœnam semper ante oculos versari putēt,
qui peccarunt. quod enim esse potest indi-
cium sceleris apertius, quā conscientia
timor, omnia etiam securissima reformi-
dan-

dantis? Sed venio iam ad alteram huius ho-
minis egregiam excusationem, qua proba-
re studet, se iure ab hac profectioe deter-
reri, quia cum certo discrimine certam eti-
am veritatis abiurationem dicit esse cōuin-
ctam: & quoniam hac de re pauca quædam
à me dicta iam sunt, breuiter me expediā.
Sed quōnam argumēto hæc colligat, quæ-
so, diligenter attendite. Cōcilia, inquit, co-
guntur, vt vitia doctrinæ, atq; morū emē-
dent: at verò nemo se debet illis cœtibus ad-
iungere, qui circa res. cum hoc sine pugnā-
tes occupantur. Patres concilij Tridentini
non illustrandæ, sed obscurandæ veritatis
gratia: nō reformandæ, sed deformandę Ec-
clesiæ causa conuenerunt: non ergo quispi-
am sine scelere, se huiusmodi cœtibus te-
merē adiūget. Illud in primis à te quero, Fa-
brici, si improbi homines & scelerati, facta
coniuratione, suum regē occidere, ciuita-
tem incendere, ciues trucidare, & regnum
ipsum occupare per tyrannidē statuissent:
si esset aliquis egregius ciuis, qui re cogni-
ta patrię caritate cōmotus, se illi cœtui inse-
reret, nō vt faueret, sed vt iret obuiā illorū
furori, vt psuaderet, ne tantū facinus aggre-
derent: etiam si hoc cum maximo & aper-

Monte
ms.

tiſſimo vitæ discrimine faceret: nunquid tu hunc ſcleratum & nefarium ciuem appellabis? non arbitror te tam eſſe dementē, qui hoc dicas. quomodo igitur te ijs cœtibus adiungere iudicas eſſe nefarium, cū ſine periculo te poſſis illorū conatibus opponere, qui tuo iudicio Eccleſiæ deformandæ gratia conuenerunt? &, vt propiūſ ad religionis cauſam accedamus, qui hominum conuentus ſcleratiores illis, qui ad ſacra idolis faciendā, ad delendū Chriſti nomē, ad obſcurandam eius gloriam, & exſorbēdum Chriſtianorum ſanguinē conueniebāt? fortiffimos ergo viros, qui diuino numine correpti, & ardentibus quibuſdā caritatis flammis incenſi, prodibant in mediū, falſos illos eſſe deos, vnicō, veroq; Deo ſolo, eiusq; filio IESV CHRISTO, illū honorē deferendum eſſe clamabant. Huiusmodi, inquam, homines, qui ſe illis cœtibus pro Chriſti gloria cū euidenti capitis periculo immiſcebant, quorū ſanctā immortalēq; memoriā eccleſia veneratur, tu temeritatis & ſcleris inſimulabis? Impurū igitur, atq; ſacrilegū dices Marē illum Chalcedonenſem Episcopū, qui, teſte Sozomeno, cū eſſet oculis ob ſenectutē orbat⁹, audiſſetq;

Iulia-

Iulianum apoſtata in templo Solis diſſidentium ſacrificare, ſe in frequentem turbam conijciens, palām & acerbè imperatorem obiurgauit: ad quem cōuerſus imperator, cū dixiſſet, Abi tu potiūſ ad Galilæum tuum, (Chriſtum intelligens) ac iube tibi oculos aperire: tum Mares eadem conſtantia reſpondet. Deo meo, pro hac mea cæcitate gratias ago, qui ideo viſum ademeri, ne te apoſtata, in Deū blaſphemum, omni virtute ſpoliatum viderem. Neſcio quid hīc dicere poſſis, niſi vos non eo flagrare caritatis incendio, quo Paulus, vt ijs vos pro Chriſto periculis obijciatis. Quid verò ſi nullum eſt periculū? quid ſi ſumma ſecuritas? quid ſi tanta aduentus veſtri, atque ſalutis cupiditas, vt etiam ſi patres huius Concilij deformatores Eccleſiæ, proditores religionis ſitis appellaturi, æquo id animo laturi ſint, & veluti ſapientes medici, eorumq; phreſi laborant, diſſimulatis atque neglectis iniurijs, nihilominus veſtris vulneribus medelam ſint adhibaturi? vides ergo Fabrici, nullam eſſe iuſtam detrectandæ huius prouinciæ rationem, etiam ſi patres dehoneſtandæ Eccleſiæ ſtudio conueniſſe exiſtimares? Sed

E 5 qui-

quibus, obsecro, indicijs, quibus signis hunc tu, tam deprauatum animum Patrum deprehendisti? nunquid decretis, ab illis iam editis? atqui quo tempore hæc tu meditaberis, nulla extabant decreta: nunquid ex antecedentibus? cur non aliquid ab illis contra veritatem euangelicam, & Ecclesiæ dignitatem factum commemorasti? nisi qui credis omnia Concilia deformandæ Ecclesiæ causa fuisse coacta, idem de hoc faciendum esse iudicium dixisti. Quid ergo tanti sceleris argues tantum Concilium, & nullam rationem, nullum signum, nullum argumentum adduces? nunquid in omnium Patrum, qui hæc adsunt, animos penetrasti, & abditas illorum omnium cogitationes, & intimos sensus inspexisti, ut dicere audeas, eos omnes tam iniquum animum ad Ecclesiæ salutem attulisse? Tam eris iniquus æstimator, ut nullum ex tot clarissimis viris esse arbitreris, qui inueniendæ veritatis, & reformandæ Ecclesiæ studio teneatur? tam eris improbus, ut cum Christus Iesus præcipiat, ne temerè iudicium de aliorum vita, factisque feramus: cum admoneat Paulus, ne illa etiam, quæ specie ipsa & aspectu

mala

mala videtur, sinistrè interpretemur: cum Iacobus grauius illos reprehendat, qui fratrem iudicant, & eos non iam hominum, sed ipsius diuinæ legis iudices, & detractores esse dicat: tu non de factis fratris alicuius, sed de internis cogitationibus, tot sanctissimorum Patrum tam temerarium & præceptis, tam iniquum & sceleratū feres iudicium? Atqui inquis, Romanus Pontifex, non alia causa Concilium, tot sumptibus, tantis laboribus coëgit, quàm ut ruentem, fluctuantemque Papatum, qui iam pridè mole sua laborare cœpit, suffulciat: & Episcopi ipsi conceptis verbis in illius leges, voluntatemque iurarunt. Quæ isthæc est, Fabrici, dialectica? quæ argumentandi forma? quid habet consequens hæc ratio: Pontifex Romanus cupit suam dignitatē esse saluam: Episcopi iureiurando sunt illi deuincti: ergo Patres Concilij Tridentini, obscurandæ veritatis, & deformatæ Ecclesiæ gratia cōuenerunt. Sed intelligo iam quid velis dicere: video, quod spectet: in quæ scopum hæc tela dirigant. Eo summi pōtificatus odio cōflagratis, ut eos, qui illius voluntate, imperioque coguntur, sincerum animū ad curanda Ecclesiæ vulnera

addu-

Montanus.

Matth. 7.

adducere non posse iudicetis : Ecclesiam stare, nisi euerso summo pontificatu, non posse creditis : illam vnicam esse Ecclesie reformationem existimatis, si Romanus Pontifex ab illo loco, in quo illū Christus collocauit depellat. O vos deceptos, delusosq; Germanos, quib. vel hæc vnica persuasio tantum hæctenus malorū inuexit, & in posterum maiora comminatur: Hæc vobis funestissimas excitauit tragædias, hæc clades acerbissimas edidit, hæc dulcissimum eripuit otium, pacem abstulit, bellum ciuile, seruile, domesticum & infinitum intulit: hæc omnia erroribus infinitis, insanissimisq; compleuit. Quæ quidem mala non aliunde (mihi credite) nata sunt, quàm quòd ecclesiam Romanam, veritatis magistram, antiquæ religionis scholam, rectæ & incorruptæ fidei religiosissimam aram, columnam denique, atque firmamentum euangelicæ veritatis deseruistis: & summum Pontificem, quem & Christus suæ Ecclesie principem, & pastorem supremum instituit: & totus orbis Christianus iam inde ab ipsis Ecclesie primordijs, ad hæc vsque nostra tempora, Christi vicarium agnouit: nō modò

non

non veneremini, sed odio plus quàm Vatiniano, & contumelijs improbissimis, persequamini. Si te, Fabrici, argumētis, & non dementia: si ratione aliqua, & non potiùs infania, atque furore hac in parte duci arbitrarer, agerem tecum, tanquàm cum homine sanæ mentis: ostenderem, si nullam aliam ob causam, ij patres Tridentum conuenissent, quàm vt Pontificiam dignitatem à vobis conuulsam & labefactatam affererent, nullum futurum fuisse tam improbum, qui illorum factum reprehenderet, imò qui nō sanctissimum & honestissimum illorum studium & operam: iudicaret. nunc verò cum tam inuisum & odiosum vobis sit Romani Pontificis nomen, vt vel eo audito, sic accendimini, sic ardeatis ira, vt sanis insanire & furere videamini: quis audebit, ea de re, vobiscum conferre, qui non pertimescat, ne illi etiam vobiscum insanire videatur? nolo igitur tecum in hanc arenam descēdere, vt de summo Pontificatu contendamus: id, quod nunc ad causam ptinet, leuiter attingam, vt quanto in errore versēmini, ipso rerum euentu cognoscatis. Nolo rem à primordijs repetere: p̄termitto apertissimā Christi in-

sti in-

sti institutionem: omitto optimam illam rerum publicarum administrationē, quæ omnia ad vnius refert arbitrium: omitto sacram illam Hierarchiam Ecclesiæ, quam ab Apostolis acceptam diuus Dionysius literis consecrauit, in qua non ille modò, sed totius orbis Christiani còsensus, summum Pontificem in summo loco, veluti Ecclesiæ principem, atque supremum pastorem collocauit: omitto veteris legis, & Israeliticæ Reipublicæ institutum, quæ cum summum Pontificem diuino iudicio fuerit adepta, illum in Ecclesia Christiana futurum adumbrabat: omitto œcumenica Concilia, quæ semper Romano Pontifici supremam in Ecclesia potestatem detulerunt: omitto veteres ecclesias Græcas, Latinas, Africanas, Asianas, quæ semper Romanam ecclesiam, tanquam principem & magistram, secutæ sunt: omitto antiquas historias, veteres annales, & monumenta: sanctorum Patrum testimonia prætermitto: vnica tecum agam ratione, quam hæc nobis infœlicissima tempora suggerunt, & subministrant: Qualem tu, Fabrici, Rempublicam illam futuram esse arbitraris, in qua rege trucidato, impro-

bissi-

bissimus quisque ad tyrannidem aspiraret? qualem nauis illius cursum, in qua magna imminente tempestate, sublato gubernatore, ad clauum ineptissimus quisque consideret? qualem exercitum, qui iam cum hoste conflicturus de auferendo duce cogitaret? quales denique oues, quæ facta conspiratione, se pastoris imperio subducerent? nõnne futurum erat, vt Respublica concideret? vt nauis fluctibus mergeretur? vt exercitus in manus hostium veniret? vt miseræ oues dispersæ, atq; dissipatæ, incertis cursibus per inuia loca vagantes, in luporum vngues, atque fauces inciderent? quæ si accidere viderem, nõnne ex illa radice orta fuisse diceremus? Sed quid exempli gratia loquimur? res ipsa clamat, Fabrici: conuerte oculos in Germaniam vniuersam, Galliam, Poloniam, Vngariam, Boemiam, Angliam: vicinas prouincias, atque regiones animo & cogitatione perlustra: incendia, cædes, strages populi Christiani circumspice: hunc tantum tumultû, quasi fremitum quædam concussi tempestatibus maris ausculta: tot erroribus miserâ plebem fluctuantē tacitus ipse còsidera: quòd hæresib. scissa, atq; distra-

distracta sit, tecum expende: circumiacen-
 tes prouincias, tot erroribus & tumultibus
 æstuantes, contemplare: sed quid prouin-
 cias dico? vicinas domos intuere: quid do-
 mos commemoro? tuum ipsius domici-
 lium, atq; cubiculū inspice, in quo si duo
 saltem estis, sicut esse arbitror, (neq; enim
 credibile est te sine vxore esse) si duo, in-
 quam, estis, dissiidere sanè, neque in vnam
 & eandem religionem consentire & con-
 spirare necesse est: cū apud vos duo, idē
 per omnia sentientes, hæctenus reperti nō
 sint: sed quid ego cubiculum tuum dico?
 tuum istud sacrilegum pectus explora: il-
 lud sæpè, tanquàm fretum & Euripum ali-
 quem, diuersis opinionibus æstuasse, neq;
 perpetuò in eadem sententia permanisse
 (si verū fateri velis) reperies: te testem ap-
 pello, tuum ipsius iudiciū, testimoniumq;
 requiro: dic, an per diem integrum in eo-
 dem errore constiteris? fidem hīc adhibe-
 bo, qui nulla alia in re tibi credendum pu-
 tem? Quid hoc est, Fabrici? vnde hæc tanta
 fluctuatio? vnde tam varius spiritus erro-
 ris, atque vertiginis? vnde istæ furie prorup-
 erunt, vt Christiani milites nō modò in-
 finitis hæresibus dissideant, sed mutuis se
 iam

iam vulneribus cōficiant, nisi quòd vnus
 ecclesiæ principis, Rom. inquam, Pontifi-
 cis signa deseruerunt? vnde illos tot erro-
 rum procellis, tempestatibusq; iactari a-
 nimaduertimus, nisi quòd gubernatorem
 illum diuinum clauo asidere non patian-
 tur? vnde miseræ oues errantes per tot præ-
 cipitia ferri cernimus, nisi quòd summo
 pastori baculum à Christo traditum eripe-
 re voluerunt? vnde hæc omnes perturba-
 tiones, tumultus, hæreses, pfectæ sunt, nisi
 quòd, quemadmodum Africanus ille pas-
 stor & martyr inclytus dixit, sacerdoti Dei
 non obtemperatur? quid habes, quod hīc
 opponas? quàm tuam, aliam horum malo-
 rum causam adduces? Leontinus Antio-
 chenus episcopus, auctore Nicephoro, in
 grauissima illa apud Antiochenos de reli-
 gionis negotio dissensione, cū timens
 seditionem, sententiam suam apertè pro-
 ferre non auderet, aliquando caput suum,
 canis florens, demulcens dixisse fertur,
 Niuem eam solutam lutum multum con-
 secuturum esse, indicans eo capite subla-
 to, quod sua auctoritate homines in offi-
 cio cōtinebat, dissidia ciuium in apertam
 seditionem euasura, Quanta igitur malo-
 rum

rum sentina secutura sit, quantæ tenebræ Christianum orbem occupaturæ, si caput istud Ecclesiæ vniuersalis, Romanus, inquam, Pontifex, à sede sua deturbaretur, testatur iam istud fœtidum hæresum cœnum, quo nunc illi miserè volutantur, qui illum non reuerentur. Quæ cum ita sint, audes tu homo audacissime tot patres & pastores Ecclesiæ reprehendere? eius deformatores, veritatis & religionis hostes appellare, quòd nõ animo euertendi summum pontificatum ad Concilium accesserint? quòd Ecclesiæ membra contra caput (sine quo fides, pax, religio salua esse non possunt) non coniurauerint? iam verò, quòd nullam aliam ob causam tanto apparatu à Romano Pontifice Concilium coactum esse dicis, quàm vt omnia imperio suo subijciat? atque huius rei testem Rempublicam trium fœderum appellas. Si istum Pontificis animum ex eius Reipub. testimonio deprehenderas, cur nõ illud prulisti? cur tibi, tãquàm Apollini Pythio, credi voluisti? nã illa legatio tota est amoris plena, & desiderij salutis vestræ, pacis, & vnitatis conciliandæ: nullum in ea vestigium huius cupiditatis apparet: quan-

Montanus.

quàm

quàm illa, quæ diximus, apertè declarant; atq; testantur, nullã esse posse pacis spem, nisi omnes Romanũ Pontificẽ, Christi vicarium, & vniuersalis Ecclesiæ pastorem agnoscamus. Nam quòd illum imperandi studio inflammatum hæc moliri criminaris, non tam ille, mihi crede, Fabrici, de summo pontificatu, (quem neque ipsæ inferorum portæ poterunt euertere) quàm de salute vestra sollicitus est: non tam dignitatis suæ, quam breui relicturus est, amplitudinem exoptat, quàm interitum vestrum, quem videt esse sempiternum: & ruinas Ecclesiæ, quàm sibi CHRISTVS commisit, lamentatur: & illius vnitatem vestris vnguibus discerpi, atque dilacerari dolet. Tu verò, quòd in tantis calamitatibus afflictæ matris Ecclesiæ, in communi dolore, atque lacrymis, carminibus, Ecclesiæ acerbis, & summo Pontifici contumeliosissimis, luseris, facis tu quidem, vt calonem, vt gnatonem aliquem, & parasitum decebat, qui inter aliorum lacrymas canere & ridere soleat. Neq; verò in tanta, tamq; publica mœstitia totius Christini orbis priuatam tu lætitiã continere potuisti, sed illam

Matth. 26.

verſibus indicaſti: nō ſolūm nō cōmouē-
 ris ærumnis & lacrymis Eccleſiæ, ſed alias
 acerbiores illi cōminaris, & veluti ex Del-
 phica tripode, Sathanici furoris inſania
 correptus, de futuris illius maioribus mi-
 ſerijs vaticinaris. Quibus ego carminibus
 nihil aliud respondebo, quàm quòd ſpe-
 rem de diuina miſericordia, vt quæ ſolet
 pati ſpiritum mendacem in ore prōpheta-
 rum verſari, & maledicam illorū aliquan-
 do mentem in melius commutare, hoc in-
 fauſtum, in ſœlixq; tuum vaticinium, vt-
 pote ab ſpiritu veritatis hoſte profectum,
 mendax & falſum eſſe futurum, ſummiq;
 Dei clementia & horum ſanctiſſimorum
 Patrum induſtria Eccleſiam, hac miſera
 obſidione liberandam, teque improbifi-
 ſimum vatem vidtricis Eccleſiæ pedibus cō-
 culcandum, ſicut ducem illum Iſraëlita-
 rum, qui Eliſei vaticinio fidem noluit ad-
 hibere. Quòd verò formam iuramenti,
 quod ſummo Pontifici epiſcopi præſtant,
 aliquibus reſperſam mendacijs protuliſti,
 & ea ſic illos eſſe deuinctos affirmas, vt ne-
 ceſſariò illius voluntati ſeruire, & cona-
 tibus parère cogantur: primū quidem
 maiorum tuorum veſtigia ſequeris, qui-
 bus

bus corrumpendi, adulterandi, atque de-
 prauandi ſcripta omnia, vnicum & præci-
 puum ſtudium ſemper fuit: deinde verò
 nunquam tu, Fabrici, hanc formam tam
 ineptè protuliſſes, niſi aliorum fidem tua
 perfidia metireris. Nunquid, obſecro, au-
 ctorati milites, ſi quidpiam iniquè & in-
 iuſtè ab illis fieri præcipiat imperator, au-
 ctoramenti religione illi parère coſtrin-
 gentur? nunquid ciues principi, ſcelus a-
 liquod aggredienti, ob datam fidem &
 iuſiurandum obtemperabunt? & non po-
 tiùs mortem ſuſtinendam arbitrabuntur?
 Illud mihi reſponde, Fabrici: ſi Impera-
 tor, aut princeps ille, quiſquis eſt, cui
 tu pares, à te peteret, vt Rempublicam
 proderes, eſſes ne id facturus, an non? ſi
 non: quod ergo tu furcifer non faceres,
 id tot, atque tantos Eccleſiæ paſtores fa-
 cturos exiſtimabis? ſi ſic: illud iam à te
 quæro, nunquid iuriſiurandi religione
 coactus id faceres, aut tua ſponte & im-
 probitate ductus? ſi primum: eris ne tam
 ſtupidus, vt vllò iure iurando diuinas le-
 ges violare poſſe tibi perſuadeas? ſi ſe-
 cundum: tam eris improbus & iniquus
 de fide aliorum æſtimator, vt non ſatis

esse putes, te sceleratum & proditorem esse, nisi omnes etiam alios tui similes arbitreris? Quid ergo iurandum & fides data summo Pontifici ab episcopis potest afferre impedimenti rebus Ecclesie componendis, nisi illi aut tam stulti essent, aut tam improbi, sicut tu, qui sibi iurandum ob stare crederent, aut assentari potius alterius voluntati, quam Ecclesie saluti, & Christi glorie seruire statuissent? Quanquam Pius iij. Pont. Max. cui ob singularem pietatem hoc nomen inditum est, incredibili tantorum malorum, quae in Ecclesiam Christi versantur, dolore commotus, incensus maxima cupiditate sanandi haec vulnera religionis, magnis sumptibus & laboribus, Concilio coacto declaravit, se in hanc unam rem mentem habere defixam, studium & cogitationem intentam, ut pax, atque concordia Ecclesiae, etiam si sit opus, cum suarum rerum dispendio restituatur, tantum abest, ut Concilij patres quidpiam in illius gratiam facere cogantur: cui nihil est gratum, nisi quod ad subueniendum Ecclesie laboranti conducit. Quod verò summum Pontificem se minime Concilio subijce-

re,

re, sed Concilij Patres sibi subiectos habere, criminari, & vitio vertis: quid hoc praesidij ad tuam causam potest afferre? quid ad probandum Concilij Patres non reformandae, sed deformandae Ecclesiae animo conuenisse? praesertim cum inter Pontificem maximum & Concilium nulla hac in re dissidia, nullae simultates intercedant: sed summa concordia & animorum consensione in Ecclesiae salutem ab omnibus incumbatur. Quod si ad refellendas, & refutandas vestras haereses haec quaestio aliquid adiumenti, atque praesidij esset allatura, in asserenda suprema Romani pontificis auctoritate omnem nunc meam operam & studium collocarem: sed quoniam tu rem hanc leuiter attigisti, utpote qui non grauis & vehementis accusatoris, sed leuissimi histrionis, & mimi partes suscepisti, & parum huic argumento, in quo versamur, sit accommodata, illam silentio praetermittamus, ut ad reliqua tua maledicta, imposturasque veniamus. Colligis quamplurima non crimina, sed conuicia, quae quidem nullis adhibitis argumentis confirmas, quia videlicet, dignus es, cui etiam impudenter mentiendi fides adhibeatur: Patres nimirum

Montani
calumniam.

F 4 Con-

Concilij se totos ad nutum Romani Pontificis componere: Concilia nihil aliud esse, quàm formulam quandam declarationis pontificiæ voluntatis: hæc & alia portentosa in nostris legi commentis, Concilia præterea non conuenire, vt dogma aliquid, de quo cum hæreticis est concertatio, definiatur, sed vt qui hæretici sunt, declarentur & condemnentur, id quæ in actis Conciliorum haberi: eam deinde esse Concilijs nostris consuetudinem, vt ab executione præposterè sumant initium: molestèfers, vos à nostris hæreticos appellari, fortunæque vestras, & vos alienæ crudelitati, ceu prædam, esse subiectos, pendenti quæ Concilio in Germanos theologos sæuitū fuisse: & ad hæc omnia probanda, quæ si in nos verè dicerentur, nõ mediocrem inuidiam nostris conciliarent, nulla indicia, nulla signa, nulla adducis argumenta, nullam refers historiam, nullum testem citas: sed homo leuissimus, & mendacissimus, Pythagoricam sibi auctoritatè vsurpans, si ipse dixerit, fide sua, rem satis cõfirmatam arbitratur. Quod si tibi vni respondendū, aut hominibus doctis, qui in his questionibus versati, quæ à te obijciuntur, falsa esse

cogno-

tognouerunt, satisfaciendum solùm esset, si te mentitum esse dicerè, hoc vno te verbo conuictum, & me officio meo perfungum optimè fuisse omnes iudicassent: nullis alijs argumētis, aut machinis esset opus, sed hoc vnico ariete ingens illa tuorū mendaciorum & conuiciorum moles corruisset: sed quoniam ijs, atq; alijs id genus fraudibus miseræ plebi imposuistis, quæ apertissima vestra mendacia pro diuinis ducit oraculis: vt illorum errori occurrat, breuiter hæc à me refutāda, atq; refellenda sunt. Etenim quod Patres Concilij se totos ad Romani Pontificis nutum componere criminari, vellem hîc adesses Fabrici, vt cùm huius sanctissimi senatus maiestatem contemplareri, cùm animaduertes, quàm liberè rogati sententias Patres loquantur: quàm nihil illi, vt Ecclesiæ vulneribus medeantur, etiam ipsius summi Pont. auctoritatem, quam alio qui reuerentur, atq; suscipiunt, vereantur: quàm se fortiter atq; constanter opponant, si sit opus, & dignitas, atque salus Ecclesiæ postulet: non dubito, quin hæc tam sancta libertas hanc tibi, quæ de illorum constantia cõcepisti, sinistra opinione extorsisset: licet nihil ego ha-

F 5 ctenus

Stenus accidisse viderim, quod ad restaurandam religionem pertineat, in quo Pontifex summus Patribus repugnauerit. Sed, obsecro te, quis vnquam nostrum dixit, Concilia esse formulam declarationis pontificie voluntatis? apud quem hæc aliquando verba legisti? cur non auctorem citasti? cur pateris te toties mendacem & impostorem appellari? quæ sunt illa Conciliorum acta, è quibus aperitissimè constare dicis, Concilia solum conuenire, vt qui hæretici sunt, declarentur, & non vt dogma aliquod definiatur, quod in controuersia positum sit? Ego sanè, Fabrici, duo video esse hæresum genera: aut enim nouæ sunt, & nunquam antea auditæ: aut antiquæ, & quæ cum iam Conciliorum decretis percussæ, prostratæ, atq; sepultæ iacuisent, iterum quorundam audacia & improbitate ex ipsis sepulcris extrahunt. In nouis quidem hæresibus extirpandis, illum semper tenuit morem Ecclesia, vt coacto Concilio, reque prius diligenter examinata, atq; discussa, deinde Concilij, sententia, & auctoritate definita, decreta demum conficerentur, quibus hæreticorum dogmata profligata, & veritas ipsa catholica confirmata permaneret. Sic Arrij dogmata à Concilio Nicæno, Macedonij à Constantinopo-

tinopolitano. Nestorij ab ephefino, Euthychij à Chalcedonensi, Donatistarum, manicheorum, & aliorum hereticorum monstra extincta fuisse videmus. quod cum ita sit, non intelligo, Fabrici, ex quibus Conciliorum actis collegeris, dogmata à Concilijs non definita, sed eos, qui iam erant hæretici, Ecclesie hostes fuisse declaratos: nisi fortasse cum hæreses omnes, ex deprauata sanctorum scripturarum intelligentia, & sinistralium illarum interpretatione nascantur, & Concilia Spiritus sancti lumine illustrata illas optimè interpretentur: vnde fiat, vt qui iam ipsius scripturæ sacræ testimonio, quasi diuino iudicio, vt hæretici conuicti & damnati erant, concilij sententia atq; decretis declarari dicantur: quasi sic accipiantur, non video, quo iure à te possit reprehendi. At verò damnatis, atq; sepultis hæresibus, cum rursus excitantur, longe diuersa ratione occurrere Ecclesia consuevit. Neque enim nouos condit leges, nec conficit noua decreta: sed ad antiqua confugit, renascentes hæreses ad illa exigit: nec denudè illorum auctores damnat, sed Ecclesie iam iudicio dānatos esse demonstrat: quæ in dignum conciliorum maiestate esse existimat, vt quæ ab illis sanctè, atq; sapienter decreta sunt,

sunt, iterum disputationi subijciantur. Sic Gelasius Achatium, qui se, non coactō Cōcilio, indicta causa, damnari clamabat, iure damnatū ostendebat, quōd non nouas, sed dānatas iā hāereses sequerēt. Sic Martianus imperator, qui Concilio interfuit Chalcedonensi, non sine summa iniuria Concilij fieri dicebat, si quē ab illo semel decreta fuissent, iterum in quæstionem vocarentur. Sic Felix nō noua decreta, in illos dicit esse statuenda, qui veteres errores sequuntur. Quæ cū ita sint, Fabrici, cū hāereses omnes, quas è fœtidis sepulchris pestis illa Ecclesiæ Christianæ Lutherus extraxit, emerferint ex veteri hāreticorum sentina: cū nulla deinceps à vobis hāeresis inuenta, aut excogitata sit, quæ non iam multis antea sæculis Ecclesiæ sit iudicio, decretisq; damnata: cū non iam in Germania Lutherus, sed Pelagij, Manichei, Donati, Nestorij, Eunomij, Aërij, Simones, Valdenses, Sabelli, Menandri, Basilides, Arrij, Vigilantij, Louiniani, cæteræq; extinctæ, sed nunc ab inferis in lucem extractæ furia versentur: quid mirum, si qui damnati iam sunt, Ecclesiæ nunc & religionis hostes declarentur. Quæ vobis sit iniuria, si quæ decreta & statuta

iam

iam sunt, non iterum definiantur? Cur vobiscum iniuste, atq; crudeliter agi clamabitis, si eos, quorum magistros iustissimo affectos supplicio legimus, discipulos & sectatores eodem etiam plecti debere iudicemus? Sed ô summam vestrorū animorum peruersitatem, ô incredibile Ecclesiæ Christi clementiam, quæ licet per vos suos veteres hostes excitatos & armatos contra se videat, & antiqua illa obducta iam & obligata vulnera summa vestra crudelitate, & maximo suo dolore à vobis refricari sentiat: in tanta tamen acerbitate animi, summam retinens clementiam, non vult vobiscum agere seuerè, non ijs legibus vti, quæ iustissimam in vos animaduersionē decernunt: sed suarum iniuriarum oblita, vestri interitus dolore cōmota, vos, quorum salutem dies, noctesq; suspirat, ad se inaudita nunc vocat clementia & mansuetudine: cupit ijs de rebus vobiscum agere, atq; conferre, & in illam antiquam arenam maiorum vestrorum sanguine tinctam iterum descendere, vt vobis satisfaciat & gratificetur. Itaque vos, tanquam pijsissima mater, vt ad Cōcilium veniatis, obsecrat & hortatur: vos verò, veluti aspides surdæ, ijs clementissimis

mis

mis eius vocibus aures obturatis. Cauete, ne qui mansuetissimæ nunc sponsæ misericordiam contempnitis, sponsi postea, iustissimi iudicis, seueritatem experiamini. Iam verò nō video, cur molestè ferre debeatis, vos à nostris hæreticos appellari: nā illud mihi Fabrici, obsecro, respōdeas, qui nam erunt hæretici, si vos Catholici? quinā Antichristi, si vos Christiani? qui Ecclesiæ hostes, si vos filij? ipsam verbi vim & notationē cōsidera, mores veterum hæreticorum contēplare, fontes ipsos, vnde vos errores hausistis, intuere: cōfer antiquorum tēporum seditiones, tumultus, cædes, strages in Ecclesia editas ab hæreticis cū ijs, quæ nūc in Christiana rep. culpa vestra versantur: & reperies, antiquas hereses, vmbas quidem fuisse quarum nunc viuas, & expressas imagines videamus. Quod cū ita sit, tu hanc tam iustam, tam debitam hæreticorum cōpellationem, iniuriam interpretaberis? tu illos præterea, qui vos omni supplicio dignos esse censent, crudeles appellabis, tu illorum æquissimam sententiam, tanquàm iniustā, & iniquam, reprehēdes, qui putant hæreticos vita, bonisq; priuandos? Nam si, quæadmodum ille dixit, triplici de causâ

iustif.

iustissimè homines occiduntur, ne nobis superstites sint contumeliosi, vt alij etiam suppliciorū metu deterreant, tum verò quæ illis mori multò est melius, qui viuentes nec à Socrate, Pythagora & multis ipsis corrigi potuissent: cū hæretici nō modò cōtumelias, sed cædes: nō solū corporum, sed animorū interitum miserabilè intulerūt: cū tā cæca ptinacia, & insano furore ferātur, & in peius semper proficiant, errātes, & quam plurimos alios, vt dixit Paulus in ex- 2.Tim.2. rorem pertrahentes: cū experimento cōstiterit, aliquorū supplicio multorū audaciam & improbitatem cōpressam fuisse, nō erit equū in huiusmodi homines animaduerti? Si prophetam, qui populum à vero Dei cultu, somnijs quibusdam, atq; præstigijs ad colēdum gētium deos traducebat, Deut.13. interfici: si non obtēperantem summo sacerdoti, de medio tolli: si blasphemū edu- Deut.17. ctum extra castra lapidib. obrui Deus quō- Leuit.24. dā iure optimo p̄cipiebat: si pecunię publicæ falsarij omnium sententia iustè trucidant: Si violatores iustitiæ, iure etiam occidunt: cur nō pseudoeuangelicos, & pseudoprophetas, qui tot idola, quot hereses fabricarunt, in Deum & in sanctos contumeliosi qui

qui summum Pontificem Romanū Christi vicarium, non modò non reuerentur, sed improbissimis maledictis infectantur: qui diuinas scripturas corruperunt: qui religionem turpiter defœdarunt, non sine crudelitatis nota interfici posse dicemus? Quòd si hoc supplicij genus, quo nunc vtitur Ecclesia, tibi crudele esse videtur, damna simul hoc crimine crudelitatis sanctissimos illos Patres, qui Ecclesiæ saluti hæreticorum internecone consulendum esse dixerunt: damna acerrimum illum Ecclesiæ propugnatorē, hæreticorum fulmen, Hieronymum, qui putridas carnes cœsuis esse resẽcandas: neq; aliunde tantum illud incendium Arrij tẽporibus excitatum in ecclesia fuisse dicit, quàm quòd parua illa scintilla prius, quàm illas flammæ, quæ totum postea orbem populatæ sunt, excitasset, opportunè compressa, & extincta non fuerit: damna illud Ecclesiæ clarissimum lumen, Augustinum, qui cùm primò ab illorum extremo supplicio abstinendum iudicasset, deinde cùm apertissima commoda eorum nece in Ecclesiam redundare cõspiceret, Nullus, inquit, nostrum vult hæreticum perire, sed aliter non meruit domus

David

David pacẽ, nisi extincto Absalon: Sic Ecclesia, si aliquorũ perditione ceteros colligit, dolorem materni sanat cordis; tantorum liberatione populorũ: damna Gregorium illum Magnum, qui impiũ quendam magum à Romanis combustum fuisse, tanquàm optimè factum, commendauit: damna etiam Dioscori illam Alexandrini gloriosam vocem, in Concilio editam Chalcedonẽsi, omnium iudicio commendatam, qua hæreticos, non pœna modò aliqua, sed flammis dignos esse clamauit. Scio Christum Opt. Max. huiusmodi violatores euangelicæ puritatis, istos pacis perturbatores in numero publicanorum & gentilium habendos esse dixisse. Scio Paulum post primam & secundam aduocationem hæreticum declinandũ: etiam Elymã Magum, qui Bergium Paulum proconfulem auocabat à inde Christi, cæcitate ab Apostolo fuisse percussum. Scio Ioannem Apostolum, ne vel salutem hæretico diceremus, præcepisse: idq; facto confirmasse, cùm ne Cherintum hæreticum conuenerit, è balneis recessisse, memoriæ proditum sit, dicentem se extimescere, ne balneæ ipsæ, in quibus Cherintus lauaretur,

G cor-

corruerent, & ingressos opprimerent. Censuit vir sanctissimus, heretici illius sceleratissimi impurissimam presentiam, qua balneae inficiebantur, quam vindex scelerum ira Dei perpetuo comitabatur, ab illis esse declinandam, atque fugiendam, ne forte eadem cum illo ruina inuoluerentur. Scio Polycarpum beatissimum illum & constantissimum martyrem, Ioannis Euangelistae discipulum, obuiam aliquando factum Marcioni, cum ab eo rogaretur, ut agnosceret dogmata Marcionistarum, dixisse, Agnosco ego Satanæ primogenitum. Tanta enim tunc, ut inquit Eusebius, Apostoli, eorumque discipuli in religione tuenda utebantur cautela, ut ne verbi quidem communionem cum aliquo eorum, qui à veritate declinauerant, Catholicos habere paterentur. Scio in ipsis incunabulis nascentis Ecclesiae, hoc primum in haeticos decretum fuisse supplicium, idque tunc grauissimum fuisse iudicatum, & merito. Quod enim poterat tunc esse acerbius, quam quo tempore tanto animorum ardore, tanta caritate, tanto studio, ad infantem Ecclesiam, vndique populus confluebat, quo tempore, tanto cum gaudio in Ecclesiae sinu Christi-

stia-

stiani homines quiescebant, tanto cum dolore euellabantur, aliquem sic excludi ab illo dulcissimo consortio, ut ab amicis, à parentibus, à fratribus indignus congressu, confabulatione & consuetudine iudicaretur? sed quia nondum haeticorum insania eò proruperat, ut contra matrem Ecclesiam gladios eriperet, & principum arma concitaret: quia nondum etiam gladij Imperatorum seruibant euangelio, ut dixit Augustinus, Ecclesia, illa solum animaduersione utebatur: at verò, cum se haeresis erexit, potentium hominum animos sibi conciliare, Ecclesiaeque pacem & tranquillitatem turbare coepit, Christiani principes in eam seuerius animaduertendum esse iudicarunt, quod alia via pax constare non posset. Hinc Constantinus Arrianos, Innocentius primus Cataphrygas, Gelasius & Anastasius Manichæos exilio damnarunt: hinc Richaredus, Hispanorum rex, eosdem etiam Arrianos honore militari, & omni in republica munere liberi hois spoliavit: hinc Theodosius & Marcianus imperatores varia suppliciorum genera aduersus haeticos decreuerunt: & tandem totius iam Christiani orbis consensu & sancta

G 2

con-

consuetudine iustissimo plectuntur mortis supplicio. Quod enim mortis genus in tot vestris sceleribus vindicandis, tam acerbum excogitari potest, quod meritò crudele possit appellari? neque enim Ecclesia pia mater, sed crudelis nouerca dici posset, si has pestes viuere, & inter filiorum latera cum tanto illorum periculo versari pateretur. Sed vos Epicureorum more, qui eam, quam vehementer reformidabant, diuinam prouidentiam, nullam esse dicebant, ut liberiùs ipsi illo turpissimo voluptatum cœno volutarentur, istud hæreticorum extremum supplicium, quod tantopere exhorrescitis, in sacris literis minimè reperiri clamatis: illosque crudeles ducitis, qui vos tam seuera animaduersione castigandos arbitrantur. Sed Ecclesia sancta sponsi dulcissimi Christi vestigia secuta, qui eos, qui in Spiritum Sanctum & apertam veritatem erant contumeliosi, in hoc sæculo à Romanis opprimendos, & in futuro etiam æternis pœnis afficiendos esse prædixit, hæreticos præsentibus nunc, & deinde sempiternis flammis dignos iudicauit. Iam verò quòd Concilia præposterè ab executione initium sumplisse, & quòd pen-

Montanus.
nus.

pendente Concilio in theologos Germanos seuitum esse criminari: nonne oportuit, Fabrici, quando illud factum fuerit, ostendere? & quàm illi essent theologi, in quos sit animaduersum, à quibus, quo loco, & quo tempore, & quam ob causam id factum esset, indicare? cur tam apertè mentiris? nisi tu fortasse illos intelligis, qui fidem datam Carolo v. Imperatori Maximo seruare noluerunt, in quos vtinam ille, vt illorū exigebat perfidia, seueriùs animaduertisset. sed clementissimus imperator maluit misericors, quàm nimium seuerus videri: & in summa illa potentia & iusta indignatione summam bonitatem suam & mansuetudinem seruauit, arbitratus eos vt par erat clementia potiùs, quàm seueritate faciliùs flecti, & ad Ecclesiã adduci posse. Sed venio iam ad illam tuam atrocissimam querimoniam, quam à maioribus vestris ad vos hæreditario iure dicis promanasse. Quòd cum Ecclesia Romana doctrina, morumque vitij turpiter deformata sit: nunquàm tamen vlla reformatio nis species à nostris impetrari potuit: sed eos, qui rogationem hanc ad patres deferre auli sunt, indignissimè acceptos & con-

Montanus.
nus.

rumeliosè repulſos multis conſtare docu-
 mentis affirmas: quæ tamen cùm non pro-
 feras, neque probes, eodem, quo hætenus,
 mendacij crimine arguaris, neceſſe eſt. Ne-
 que eſt quod mireris, aut moleſtè feras, ſi
 hoc eodem à nobis telo ſæpius vulnereris,
 qui vix vnam, aut alteram lineam ſine aper-
 tiſſimo mendacio percurras. Sed ne hanc
 vnam rem, in qua vos omnem ſpem victo-
 riæ collocatiſtis, & quam nunc vnam veſtris
 erroribus, veluti clypeum, obtenditiſtis, ſi-
 lentio prætereire videar: oſtendam, Fabrici,
 nullo vos argumêto oppugnari vehemen-
 tiùs, quàm eo, quod firmiſſimum cauſe ve-
 ſtræ propugnaculù exiſtimatiſtis: vt in quo
 potiſſimum noſtros ſceleris argui, & inſi-
 mulari creditiſtis, in eo præcipuè ſummam
 veſtram improbitatem deprehendi, atque
 conuinci videatiſtis. Significas enim, quòd
 multi veſtrarum partium apertiſſimè con-
 ſiteantur, vos eam maximè ob cauſam, ab
 Eccleſia Rom. deſciuiſſe, quòd ea turpiſſi-
 mis abuſibus corrupta, atq; deprauata ſit.
 Principio quidem non nouum, neq; inau-
 ditum, neque iſtorum ſolum modò tem-
 porum crimen eſt, Fabrici, abuſus, impro-
 bos mores, & corrupendæ optimæ diſci-
 plinæ

*Cauſam
 reddit Mõ-
 ranus, quæ
 re heretici
 ab Eccleſia
 diſceſſer-
 unt.*

plinæ ſtudium, in Eccleſia Chriſti verſari,
 quemadmodù nouù non eſt, hæreſes etiã
 in ea reperiri: infantè adhuc Eccleſiam, &
 in ipſis cunis vagientem, vt probè noſti, Si-
 mones, Nicolai, Cherinti, & Ebiones, Hy-
 menæi, & Phileti iugulare conabãtur: non-
 dum ab ore Apoſtolorum illa Chriſtianæ
 philoſophiæ puritas & ſinceritas excide-
 rat, cùm nõ deerant Ananiæ, Sapphiræ, Ga-
 lata, Corinthi, Ephēſi, & alij innumera-
 biles, qui eam cupiditate, atque auaritia abu-
 ſibus, & prauis artibus corrũperent, & con-
 taminarent. Nunquam defuerũt in Eccle-
 ſia ſclerati & improbi homines, qui diui-
 na & humana iura violarent: nõquam de-
 fuerunt ſacrilegi, qui rebus ſacris ad turpẽ
 quæſtum abuterentur: nõquam defuerũt
 violatores diuinarum legum, ſacrorũ pro-
 fanatores, in corruptæ, caſtæque illius diſ-
 ciplinæ nefarij corruptores. Teſtantur id
 Pauli epiſtolæ, & Apoſtolorum Canones,
 antiquiſſimorum Conciliorum decreta,
 vetuſtiſſimorum Patrum acerbæ reprehen-
 ſiones, quibus & vitia acriter increpabant,
 & abuſibus obuiam ire conabãtur. Ea ete-
 nim eſt naturæ noſtrę imbecillitas, & cæci-
 tas humanæ mentis, quæ facilè & ruat

præceptis in vitia, & in errores prolabatur. Neq; enim euâgelicis præceptis, neque ecclesiastica disciplina, neque magisterio Spiritus sancti indigeremus, si neque abuti cælesti doctrina, neque vlllo nos scelere commaculare possemus. Quod si scandala, quæ sunt maxima animorû vulnera, Christus, vitæ magister, in Ecclesia sua necessariò futura esse prædixit: si hæresim, qua nullum est crimen detestabilius, veluti quandam fatalem pestem, Paulus Apost. futuram prædicauit, quæ Ecclesiam infestaret, quæ cuiusq; fidem, & constantiam tentaret & experiretur: quid mirum si alia scelera & abusus exoriantur? patitur hæc bonitas diuina, vt ignoscendo, suam nobis clemētiam summam, & misericordiam ostendat. Sed dices nullo vnquam tempore tot, atque tanti abusus: nunquàm deprauata sic vetus disciplina, nunquàm sic omnes Ecclesiæ ordines corrupti & dehonestati fuerunt. Nolo tecum hac de re pugnare, Fabrici, nolo præterita tempora cum nostris conferre, nolo nunc recensere veteres Ecclesiæ plagas, nolo sæcula illa commemorare, in quibus vix vllus reperiebatur angulus totius Christiani orbis, in quo non modò

mo-

morum integritas, sed neque doctrinæ puritas conspiceretur. Lateant hæc antiqua vulnera, iam longo temporis obducta decursu, quæ sine Ecclesiæ acerbissimo dolore refricari non possunt: quamuis ea, quæ nunc à vobis illata sunt, longè sint acerbiora: sed solùm vt intelligamus, quantum sit vestrû scelus, donemus hoc tibi, Fabrici, nunquam sic fuerint corrupti mores, nunquam tot abusus: nunquam sic fuerint auaritia, sacrilegia, rapinæq; dominatæ: nunquam sic dehonestata, deformataq; Resp. Christiana: quid ergo? Ecclesiam deserendam & affligendam putabitis, quod in ea homines improbi & scelerati reperiuntur? fidem, religionem, Christum denique ipsum dānabitis, quod eius sanctissimis præceptis perditis quidam homines abutātur? quod eius cœlestem doctrinā, quemadmodum dicebat Theodorus quidā Atheniensis, à se manu dextra mortalibus traditam ipsi accipiant sinistra? Cuius, obsecro, tam in auditæ improbitatis est, hoc vno nomine ecclesiam deseruisse, fidem prodidisse, nouis hæresum monstris pacē & tranquillitatem eius turbasse, omnia erroribus infecisse, crudelitate, cædibus, incendijs omnia

G 5 fune-

funestasse: quòd effrenata quorundam hominum cupiditate, aliqui sint abusus in Christi Ecclesiã inuecti? cuius tam furiosã demãtiã pessũdare Ecclesiam penitus voluisse, quòd quidã leges diuinas in priuatos vsus, quãstumq; conuerterint? nunquid optimẽ Ecclesiã salutẽ consultũ fore putastis, si vos illi acerbiora vulnera infligeretis? nunquid abusus hæresibus, tanquã medicaminibus, sanari posse existimatis? nũquid morbis, interitu mederi voluistis? quid mali meruit ipsa religio Christiana, quod in vos scelus admisit Ecclesia, vt ppter quorundam hominũ peccata tot à vobis illatas calamitates, & acerbissimas plagas, veluti alicuius magni flagitij rea, tanquã supplicia quãdã, sustinere cogatur? Hęc omnia vos scelera admisistis, qui propter quosdam abusus Ecclesiã ab illa defecisse confitemini. Inferre igitur huius rei mentionem nulla ratione, Fabrici, debuisset, ne maiora vestra vulnera detegeres: etenim quo nos telo grauissimẽ vulnerari putabas, eo tuã causã lethalem & mortiferã plagam intulisti, antiquas hæreses excitastis, nouas quasdam estis cõmenti, pacẽ Ecclesiã turbastis: populos, atq; puincias ab Eccle-

Ecclesiã cõplexibus abduxistis: inauditã crudelitatis exẽpla in nostros edidistis: ea admisistis scelera, quã neq; cogitatioẽ cõprehendi, neq; cuiusquam oratione explicari possunt: sed nullum maius excogitari potest, nullũ fingi impudentius, quã quòd hoc argumento vestra scelera tueamini, & hac ratioẽ iustum bellum Ecclesiã vos indicere & inferre posse arbitramini. Vtinã eam de vobis spem Ecclesia concipere possit, Fabrici, vt quemadmodũ propter quasdam eius maculas illam vos deseruisse causamini, ita nũc illis expurgatis ad eius gremium rediretis, cùm & Pius iiii. Pontifex max. tanto studio istud reformationis negotium fuerit aggressus: cùm lustrata Romana curia, quã Christianorum animos poterant offendere, remouerit: & cùm hoc etiam sacrum Concilium in eam vnam curam & cogitationem incumbat: fieri fortasse potuisset, vt vos sanos & Ecclesiã restitutos videremus. sed eò iam progressi estis, vt etiam si nihil esset in Ecclesia corruptũ, nihil deprauatum: de reditu tamen vestro non esset sperandum: illud est enim hæresis ingenium, quã natura insolens, atque superba est, vt faciliũ flammam & cru-

& crucem sustineat, quàm vt ab errore suo diuelli patiatur. vincere cupit: comburi potest, conuinci nõ potest: pertinacia obstat, se victam agnoscere erubescit. Itaq; quos arrogãtia abstraxit ab Ecclesia, quò minùs ad eã reuertamini, vel vnicus hic nefarius iam pudor prohibebit. Illius etenim magistri vestigia sequimini, qui cùm se apertissimè conuictũ videret, ne à suo veteri instituto depelli turpiter videretur, maluit superbus & pertinax à Deo & hominibus Ecclesiæ hostis iudicari, quàm ab hæresibus modestè discedere: sed tamẽ vi ipsa veritatis coactus, cùm à magnis & excellèti ingenio viris oppressus teneretur, latentem animi morbum tandem indicauit, & in illam vocem, indicem incredibilis pertinaciæ, superbiq; prupit: Res hæc nec propter Deũ cœpta, nec ppter Deũ finienda est. Vereor sanè. ne ista potiùs hæreditaria pertinacia, quàm abusus Ecclesiæ redeundi vobis adiutũ intercludit. Sed quid illud ad causam, Fabrici, pertinebat, quòd vitam clericorũ, tot diebus vicijs esse contaminatam, vt honestè nominari non possint? vetus est ista querela, & non istorum solum modo temporum: quod quidem antiquorum Patrũ aduer-

Montas.
1745.

aduersus corruptos sacerdotũ mores scripta testantur. Queritur Augustinus, eos ab antiqua vitæ puritate, & propriarum rerum abdicatiõe degenerasse: dolent alij Patres innumerabiles, quos recensere esset operis infiniti, sacerdotum ordinem corruptularum illecebris deprauatum esse. Itaque horum libri & acerbæ reprehensiones, quibus eos in officio continere conabantur, declarant, non defuisse vnquam in eorum vita, quod meritò possit reprehendi. & ed acerbis sancti illi Patres eorum improbos mores accusabant, quòd in populi summã peccandi licentiam redundarent: qui cùm curiosis oculis sacerdotum vitã obseruet, quod illos facere videt, sibi licere arbitrat. Etenim illorum vitia maxime conspicua, & perniciosã sunt, quorũ vita, tanquã virtutis exemplum, ceteris est ad imitandũ exposita. sæpe nanq; quod in alijs leue videtur, in sacerdotibus scelus inexpiabile iudicatur. Hinc effectum est, vt qui eorum mali sint, improbißimi, & ceteris nequiores habeantur, & vt antiqui illi patres tam acriter in eos inueherentur. Neque defunt nunc Fabrici, apud nos, qui doleant dissolutiorem esse vitam clericorum, qui repreh-

hendant, qui hæc lugeant, qui corrigi & emendari cupiant, qui medelam studeant adhibere: neq; mediocris cura ab hoc sacro Concilio corrigedis sacerdotum moribus impenditur. Sed non oportuit te tam stultū esse, qui existimares, illos homines esse desijisse, qui clerici effecti sunt, ita vt nulla profus in re peccare possint: nunquid eorum sacerdotio omnem naturæ imbecillitatem exuisse putas? Sed intelligo quid velis: cælibatū ferre non potes. sed nihil mirum, qui hanc ab illo hauseris sententiā, qui se non magis à libidine, quàm à cæteris naturæ excremētis cohibere posse profiteretur. Sed sint hæc in vestris sordibus. Omitto reliquas cōtumelias, quæ in sacerdotum ordinem, & ecclesiam Romanam improbissimè coniecisti: cur in Concilij promulgatione cōtinuationis & non intergræ actionis mentionē factam esse dixisti? *Montanus.* lōgè tu quidem aliud sentires, si cūm, quā primū Tridentum ventum fuit, quorundam patrum iustam indignationē vidisses: qui cūm grauiter & iniquo animo ferrēt, non apertè continuationis factam fuisse mentionem, obnixè postulabant & instabant, vt eius fieret aperta commemoratio prius,

prius, quàm reliqua, quæ erant pertractanda, aggredierentur: vt quemadmodū re futura erat, sic etiam verbis continuatio exprimeretur. Qua ergo ratione illi tam molestè tulissent, continuationis factam mentionem nō esse, si vera sunt, quæ à te nobis obijciuntur? tu verò vel eo solū nomine cōtinuationis verbum reprehendis, quòd eo significetur, ea, quæ iam definita sunt, pro raris iudicatis, atque conclusis habenda sic esse, vt de integro in quæstionem vocari neq; possint, neq; debeant. Atqui pleraq; eorum eius generis esse dicis, quibus Christiana fides è fundamentis euertatur. Primò quidem ijs verbis, Fabrici, prodis singularem tuam arrogantiam & impudentiam, qui ea, quæ à sanctissimo tot Patrum Concilio, post longam & exactam disputationem, ad Ecclesiæ salutem & incolumitatem decreta sunt & statuta, ea tu solus ad conuellendam & labefactandam Ecclesiam & excogitata, & apposita fuisse, audeas dicere. Atque vt illud, quod iam à me paulò antè dictum est, omittam, non posse videlicet, quæ semel sunt iudicio synodi decreta, sine illius grauisima iniuria in quæstionem iterum

iterum vocari : quis tandem, obsecro, Fabrici, futurus finis esset controuersie, si huc aditus vestris calumnijs pateret? quid esset firmum in Ecclesia, si quæ sunt à sanctis Concilijs definita, nouis quotidie disputationibus subijciantur? Quæ sunt illa concilij Tridētini decreta, quibus Christiana fides è fundamentis euertitur? cur non illa nobis indicasti? cur non vnum, aut alterum protulisti? in re tam graui, tibi de tanto Concilio, tam sceleratum, tam arrogans & impudens iudicium ferenti, nulla adducta ratione credendum esse putabas? Sed fruere nunc hac improbissima licentia, Fabrici, debacchare in hoc sacrum Concilium: eius statuta sanctissima irride, subsanna, exagita, vt lubet: spero equidem futurum, idque mihi de diuina misericordia polliceor, vt ijs decretis, quæ à vobis nunc irridentur, hæresim vestram iugulatam & extinctam, vos victos atq; prostratos, Ecclesiam saluam & incolumem simus conspecturi. Quod si hæc tempora miserrima & turbulentissima hæc nobis voluptatem abstulerint, posteris non auferent: differri hæc spes potest, auferri non potest, nunquam suis promissis, neq; Ecclesie precibus deest clement-

clementia summi Dei: eundemq; exitum hoc Concilium, quem Nicænum, habiturum existimo: magna tunc contentione ab hæreticis res agebatur: nullum non illi lapidem mouebant: principes, sicuti nunc vos facitis, sollicitabant: episcopos Catholicos acerrimè insectabantur: summa sollicitudine curabant, vt in exilium mitterentur: Regum & Imperatorum gratiam in primis sibi conciliabant: bella acerbissima Ecclesie, illorum armis, atq; potentia adiuti, inferebant: nihil magis efficere studebant, quam vt si fieri posset, decreta Nicæni Concilij delerent: & ad id efficiendum conciliabula ab illis Ephesi, Arimini, Mediolani cogebantur: sed cum illa essent oracula Spiritus diuini, qui non patitur suas leges vlla improbitate conuelli, tanta vis illorum fuit, vt ipsa omni patrocinio destituta omnium fermè Regum præsidio armatam hæresim superauerint & euerterint. Vides nunc in Ecclesia, Fabrici, hos tumultus à vobis excitatos: vides multorum principum potentiam, contra Ecclesiam furore vestro concitatam: vides eorum gladios Catholicorum sanguine stillantes: vides huius sacri Concilij decreta à vestris ministris conuel-

li, despici, & irrideri, non dubites quin illis & vestrarum hæresum perniciēs, & Ecclesiæ salus, & Christi gloria contineatur. Iam verò vbi in sanctissimum Põtificem, in sacrum Concilium virus illud conuiciorum euomisti, ad reprehendendam formam illam, qua se Patres vsuros pollicentur in dijudicandis, definiendisq; controuersijs, gradum facis. Quod vt intelligamus, quo iure, aut, vt rectius dicam, qua potius iniuria facias, libuit eã subijcere, quæ sic habet: Causæ controuersæ secundum
 “ sacram scripturam, & Apostolorum traditio.
 “ nes, probata Concilia, & Catholicę ecclesię
 “ consensum, & sanctorum Patrum auctoritates, in prædicto Cõcilio Tridentino tractentur. Quinq; igitur iudices honorarios componendis controuersijs hoc sacrum Conciliũ præesse decernit: primo loco scripturam supremum iudicẽ statuit: apostolicas deinde traditiones: tertio probata Concilia: quarto Ecclesiæ cõsensum: postremo verò Patrum non dissentientes sententias: quis istorum iudicũ à te meritò repudiari potest? quis eorũ est suspectus? quis corruptus? nã cum multa sint, vt statim ostendimus, Ecclesiæ administrationi necessaria,

quæ

quæ diuinis literis non sunt apertè cõprehensa nõnne erit opus ad aliquem ex quatuor reliquis iudicib. cõfugere? Sed quoniam tu, Fabrici, multa hinc inuoluis, quæ cũ falsa sint, & ineptissima, & à nostris iã profligata: quæ tu nũc veluti oracula quædam etiam si nudè dicerent firma satis esse credidisti: quæ si ego explicare nũc, & refellere voluissẽm, præter institutũ agerẽ, & nullũ esset hic liber sine habiturus, præsertim cũ illa sic iã fuerint nostrorũ libris conuicta, atq; refutata, vt vel ipsi vestrarũ partiũ duces, & antesignani herbã (vt aiunt) nostris porrigere, & victas manus præbere coacti sunt: nõ est, quod ego nũc tecũ in hoc puluere desudẽ amplius, in quo tuos duces victos, & sub iugũ iam missos fuisse conspiciam: illa tãtũ ego breuiter cõplectar, quæ ad te ex hoc iam stadio depellendum pertinere videbunt. Principio quereris, vos ab scripturis ad traditiones, à certo videlicet ad incertum traduci: non video, qua id frõte dicere sis ausus, cum scripturam à sacro Concilio in primo loco, tanquãm supremum iudicem, videas esse collocatam, vt si significaret, illa omnia, quæ in diuinis literis apertè continent, quæ nullas calúnias, nul-

H 2 lam

lam hæreticorum tergiuersationem patiuntur, summa vt par est, veneratione esse complectenda: ita vt scriptura sacra sententiam ferente, indicendum esset reliquis iudicibus silētium, quòd si tu omnia, quæ in quæstionem venire possunt, oraçulis diuinis expressa fuisse probasses: si ostendisses omnibus rebus, salutem necessarijs, aperta in sacris literis testimonia reperiri, quæ trahi in varios sensus, atq; detorqueri non possent, quod à vobis passim fieri videmus: si monstrasses, nos, auctoritate diuini verbi neglecta, ad solas traditiones cõfugere: merito vos à certo ad id, quod non ita certum est, reijci diceretis: nunc verò cum sacrum Concilium scripturam in primo loco posuerit: nõne illam, in primis censuit consulendam? quòd si eius rei, de qua quærere tur, aut nullam, aut subobscuram illam mentionem inferret, quatuor reliquos iudices, tanquàm illius, & diuinæ voluntatis interpretes, consultissimè adhibendos esse putauit. Quis ergo hoc sanctissimum Concilium iure potest reprehendere, nisi qui tam cæcus & impudens fuerit, vt cerdonis potius, lanij, sutoris, cetarij, & aliorum id genus hominum privato sensui, quàm omni

um

um Conciliorum, & Ecclesiæ iudicio, quàm vetustissimorum patrum sanctissimo choro credendum arbitretur? at qui, inquis, scripturam sacram, ipsissimum videlicet Dei verbum, literis comprehensum, perfectè, abundeq; in se continere salutis capita vniuersa: ideoq; certam & vnicam illam, infalibilemq; examinandorum dogmatum regulam esse. Hoc ecclesia negat, Fabrici, tu asseris. cur tibi potius, quàm Ecclesiæ fidè adhibendam existimas? cur tuam, quàm Ecclesiæ auctoritatem maiorem esse vis? Pythagoræ discipuli vnus hominis auctoritatem omnibus philosophorum rationibus & argumentis anteponebant? Cicero Platonis vnus auctoritate, nulla adiecta ratione, frangebatur, & illi potius, quàm omnibus scholis, gymnasijsq; philosophorum credendum putabat: & tu sanctissimæ & sapientissimæ matris Ecclesiæ maiestate nõ commoueberis? tu illi dicenti multa fuisse à Christo & eius Apostolis tradita, quæ nõ sunt euangelicis literis cõmissa, non credes? miror te, Fabrici, cum hæc diceres, quid hinc obijci tibi posset, nõ cogitasse. Nam vt interim Patrum innumera testimonia prætermittam, cum quibus te hac in parte apertif

Montanus.

simè pugnare conuincerem: vt illud etiam omittā, quòd si omnia salutis capita diuinis essent literis cōprehēsa, nō ampliùs magisterio Sp. sancti, què Christus ecclesie doctorè pmisit, indigeremus: quid, obsecro Fabrici, magis est saluti necessariù, immò quod est aliud nostræ religionis & salutis caput & fundamentù, quàm credere hæc euāgelia, hanc sacram scripturā, esse diuinū illud Christi verbum, quod ab illius ore sanctissimo processit? quis hoc docuit homines Christianos? nunquid ipsa sola scriptura diuina? minimè. quid ergo? si nunc Anabaptista quispiam tecum in arenam descenderet, (nisi tu etiā ex illorū es grege, qui sibi potius, quàm scripturæ sacræ credendum arbitrantur) si ille, inquam, à te postularèt, quis tibi persuaserit, vt Matthei, Marci, Lucæ, atque Ioannis euangelio fidem potius adhiberes, quàm Thomæ, Philippi, Matthei, Bartholomæi, quid esses dicturus aliud, quàm te sic ab ipsis exordijs nascētis Ecclesie ab Apostolis traditum accepisse? quo alio argumēto Patres cōcilij Nicēni ad asserendū illud verbum *ὁ υἱος*, quod in sacris literis minimè reperiri arriani clamabāt, vbi sunt? quo itē alio Conciliū illud magnū Chalcedonen-

donense, ad probandas duas in Christo uoluntates, vbi apertum scripturæ testimoniū non suppetebat? Quid, si peteret, cur fidē illis tribus symbolis Apostolico, Nicæno, & Athanasij adhiberes? ex quo Dei expresso verbo, descensum Christi ad inferos, duas in Christo naturas in vnica diuina persona copulatas, sacræ triadis vnitatem deprehēderes? vnde perpetuā Mariæ Dei matris uirginitatem, vnde verbum illud *ὁ υἱος*, vnde baptizatos ab hæreticis non esse iterum baptizandos? quid si instaret & vrgeret, vt illi expressum Dei verbum proferres, quo baptismum infantibus necessarium & salutarem esse probares? quid ageres? quòd te verteres? nō dubito, quin cum Luthero & Philippo Melanchthone ad arcem traditionū cōfugeres, nisi malles cum Bucero scripturam miserè vexare, atque torquere, aut cum Caluino nescio quas nugas, & meras imposturas meditari. Quòd si vobis, cum apertum Dei verbum non potestis reperire, integrum est, aliqua scripturæ testimonia, quę in multiplices sensus flecti possunt, adhibita aliqua interpretatione, vestræ causę accommodare, & illud Dei verbum expressū dicere: cur id antiq̃s patrib. cur ecclesie,

eur id œcumenicis Concilijs licere nõ vul-
tis? nihil est enim, quod Ecclesiã sanctã do-
cuerit salutis necessarium, quod non ex ali-
quo fonte sanctarũ scripturarum diduxe-
rit; sed maluit, cum id obscurum delitefec-
bat in scriptura, ad apertissimas Apostolo-
rum & antiquas Ecclesiæ traditiones con-
fugere, quàm ad ea testimonia, quæ hære-
ticorũ versutia cauillari, & in alios sensus
torquere potuisset. Itaq; nos, Fabrici, diui-
nam scripturam non vocamus in iudiciũ,
neq; illi traditionẽ, tãquam aduersarium,
quemadmodũ ipse criminaris, obijcimus,
quæ cum scriptura de auctoritate conten-
dat. Nos quidem sanctam scripturam, quã
diuina sapientia, quã lumen clarissimum
tenebris nostris, quã spes omnes Christia-
norũ, quã prauis affectibus antidotus, quã
diuina voluntas & nostra salus continetur,
amplectimur, suspicim⁹; veneramur: scho-
lam Spiritus sancti, vitę magistrã, fontẽ
nostre felicitatis agnoscimus: sed illud cre-
dimus & confitemur, diuinum illud ver-
bum, quod est ipsa æterna sapientia, quod
ex ore Christi, quod est splendor patris, pcessit,
à quo voluit Deus spẽ omnẽ pedere morta-
lẽ, quod i corda potius nostra, quod lapideas tabu-
las

las voluit incidi, non omne fuisse ijs mo-
numentis scripturarum, quas nunc habe-
mus, comprehensum. Credimus Aposto-
lis, Euãgelistis, Ecclesiæ antiquis Patribus
Græcis, atque Latinis id asserentibus, Cre-
dimus Christum Dei filium nihil scripsisse,
sed & viua voce & exemplo innocentis-
simæ vitæ, diuinæ sapientiæ arcana & bene-
viuendi formã mortalibus tradidisse. Cre-
dimus eius legatis, quos in vniuersum or-
bẽ misit, sicut ille missus erat à patre: quos
audiendos: quibus eam, quam sibi fidem
adhibendã esse dixit: qui multa nobis, quę
scripta nõ sunt, quasi per manus postero-
rum tradiderunt: à quib. leges, coacto Cõ-
cilio, latus, ad conciliandam pacem, quę le-
gi, quàm euangelio, cõsentaneę potius vi-
debantur: sacramentorum formas immu-
tatas: diaconos, quorũ nulla fuisse à Chri-
sto facta commemoratio, institutos fuisse
videmus, eamque auctoritatẽ Ecclesiæ
suæ sanctæ Christum reliquisse. Credimus
Ioanni discipulo carissimo Christo dicen-
ti, multa Christum docuisse, quæ cõsigna-
ta literis non fuerunt, sed tradita vitæ vo-
cis oraculo. Credimus Paulo Apostolo,
qui verbum istud diuinum, non literis fo-

lūm, sed traditionibus definiuit: Dicimus illud verbum, quod nobis diuini scriptores literis expressum tradiderunt, multis in locis arduum esse, atque difficile, abditos plerunq; in eo sensus & recōditos delitefcere: ad quos aditus omnibus patere non possit. Dicimus tantam fuisse illius verbi nō scripti, sed in mentibus Apostolorum à magistro impressi, vim & auctoritatē, vt verbum illud literis comprehensum, ad illud, tanquam ad Lydium lapidem, exigetur: quod nobis princeps Apostolorum Petrus declarauit, qui, quemadmodū memoriæ proditum est, Marci euāgelium, ad illud verbum, quod audierat à Christo, & animo suo altè infixum retinebat, exegerit. Dicimus Ecclesiam sanctā diu sine scripto vixisse, & floruisse, & in dignoscendis scripturis, morem illum & cōsuetudinem Apostolorum fuisse secutam: vt quemadmodum Apostoli in examinandis scriptis eorum, qui Christi doctrinam literis consecrabant, vtebantur illo verbo non scripto, sic ipsa apostolicas traditiones adibat, & cōsulebat, atq; illis iudicibus vera euangelia ab spurijs & nothis separabat. Hanc rationem secutus Serapion, si Eusebio creditur,

ditur, euangeliū illud, quod diui Petri nomine circumferebatur, reiecit, quod non esset apostolicis traditionibus consentaneū. Dicimus tanto habitas in pretio fuisse traditiones, vt Irenęus sine scripturis Ecclesiam consistere, sine traditionibus verò non posse iudicauerit: & Sylluanus episcopus, vt refert Theodoretus, cū Constantium tyrannum ad fidei sanioris defectiōnem hortantem, sibi mortem etiam minitantem audiret, Potestātē quidem habes, inquit, nos puniendi: nos autem Patrum statuta, non ideo destruemus. Quibus verbis indicauit, quanti faceret traditiones, quarum conseruandarum gratia, vel mortem diceret esse contemnendam. Longum esset commemorare, quæ ab Epiphano, Basilio, Dionysio, Ignatio, Polycarpo, Clemēte Alexandrino, & cæteris Ecclesiæ sanctę luminibus in hanc sententiā de traditionibus dicta sunt: quæ si animaduertisses, nō esses in eas tā impudenter debachatus. Cociliū etiam Ephes. cōtra Nestoriū coactum, quia corruperant ac deprauarant scripturas hæretici, ad traditiōes, tanq̄ ad integros & incorruptos iudices, cōfugisse, & reliqua magna & antiqua Cōcilia hūc

morem semper tenuisse legimus. Neq; verò solum Catholici ijs armis aduersus Ecclesie hostes pugnabát: sed hæretici etiam ipsi suos errores, illis potissimum tuebantur. Testes sunt Eusebius Nicomediensis, Artemon, Basilides, Carpocrates, Marcion, Valentinus, qui hæreses suas, quas vel aliquo sanctarum scripturarum prætextu, fictivos nunc facitis, cõfirmare potuissent, solis eas traditionibus asserere conabátur, se ita ab ipsis Apostolorum discipulis accepisse dicebant, quòd illud vnicum, & firmissimum Ecclesie fundamentum esse arbitrantur. O nefaria hæreticorum calliditas, atque versutia: illi scripturæ testimonijs destituti, traditionum se præsidio tuebantur: vos verò apertissimis Apostolorum traditionibus, doctorum antiquorum auctoritate, communi Ecclesie cõsensu, omnium iam præteritorum sæculorum iudicio damnati, nos ad vnicum scripturæ tribunal veteratorie prouocatis: omnia externa adiumenta illius interpretationi necessaria remouetis: proprium cuiusq; sensum, & mediocrem tantum modò diligentiam cum pio, & sincero animo cõiunctam adhibendam esse dicitis: & eam, quam ve-

stris

stris turpissimis erroribus, vel repugnantem, atq; reluctatam seruire cogitis, quam ream facitis, iudicem nunc vnicum controuersiarum esse vultis. Illam facile, apertam, expeditam, omnibus etiam rudibus & agrestibus hominibus, patere dicitis: nos verò, Fabrici, nouimus & cõfitemur illam multis in locis arduam, atq; difficillimam esse: idque nobis ipsorum sanctorum Apostolorum testimonia: immensi labores Patrum doctissimorum in eius interpretatione collocati: rerum ipsarum celestium, atque diuinarum, de quibus disserit, magnitudo: abditissima mysteria, quæ in ea delitescunt: stylus ipse, character, & forma dicendi, & quod est apertius, argumetum, id quidè veterum hæreticorum, & vestra nunc potissimum in eius interpretatione dissidia testatur. Scimus Christum id apertissimè significasse, q̄ Prophetas in Ecclesia interpretes diuinarum oraculorum reliquerit. Nouimus scripturam, non semper sui interpretem esse: quod ipsi contenditis, cum sæpè incidant loci, qui primo aspectu secum pugnare, & se inuicem iugulare videantur. Scimus priuatim cuiusque spiritum quamlibet innocetia & caritate mu-

nitum,

nitum, verã illius intelligentiã assequen-
dã satis non esse, cum multos ex antiquis
doctoribus, cum Originẽ, Tertullianũ, Cy-
prianũ, Irenæum & alios quamplurimos à
recta illius interpretatiõe aliquibus in lo-
cis deflexisse conspiciamus. Scimus Apol-
linares, Sabellios, Nouatianos, Manichæos
suas hæreses scripturæ testimonijs probare
fuisse conatos: quod vtique nunquã ac-
cidisset, si ea sic esset aperta, vt nulla legen-
tibus dubitandi ratio suboriri posset. Nec
vllum aliud inter Catholicos & hæreticos
erat discrimen, quã quod illi sincerè, ij
verò perperã & sinistrè scripturas diui-
nas interpretarentur. Proferebant, inquit
Vincentius Lyrinensis, Apostoli diuinã
legis exempla, proferebant & hæretici: p-
ferebant Apostoli psalmorum auctorita-
tes, proferebant & illi: pferebant Apосто-
li sentẽtias Prophetarum, & illi nihilomi-
nus proferebant: sed cum ea, quæ similiter
protulerant, interpretari nõ similiter cõ-
pissent, tunc simplices à subdolis, tunc in-
fucati à fucatis, tunc recti à peruersis, tunc
postremò veri Apostoli à falsis Apostolis
decernebant. Nouimus Arrianos, qui, teste
Basilio, scripturã apertissimã esse dicebãt

& De-

& Demeritas, qui hanc etiã hæresim à Sad-
ducæis hauserãt, Ecclesiã iam iudicio, au-
ctore Epiphanio, fuisse cõdemnatos. Ex-
perimur perniciosissimã, & turbulentis-
simã hæresim esse existimare, aditũ cuius
patere ad intelligentiam sanctarũ scriptu-
rarum: cuius causã tot pugnas & seditiões
exortas, & illum vertiginis spiritũ, Germa-
niam & reliquas prouincias iactasse videa-
mus, cum aliter Zuingliani, Lutherani,
Anabaptistæ, Sacramentarij, Adamitæ, &
cætera hominum portenta, vnum atque
eundem scripturæ locum dilacerent, tor-
queant, & corrumpant potius, quã in-
terpretentur. Quid hoc est, Fabrici? in om-
nibus vestris prouincijs, in omnibus op-
pidis, in singulis domibus, inter vestra la-
tera contentiones acerrimæ de legitimo
sensu scripturarum versantur. Vides pu-
gnantes Lutheranos cum Sacramentarijs,
vtrosque cum Anabaptistis, & Adamitis,
& dicere audes, illas esse apertissimas? pu-
gnabat etiam aliquando de vno, aut altero
scripturæ testimonio Hieronymus cum
Augustino: & tu id apertum esse dices,
in cuius interpretatione non modò hæ-
reticorum, qui vim inferre literis diuinis

con-

consueuerunt, sed sanctissimorum hominum, qui sincerè lucem euangelicę veritatis inuestigabant, tanta fuerit digladiatio? Nos verò credimus Ecclesiã Catholicam, columnam esse, & firmamentum veritatis, à cuius latere Christus nunquàm discedat: cuius comes in diuinus: cuius doctor, atque magister sit Spiritus sanctus: cuius lumen diuinum in sacris potissimùm Concilijs eluceat: cuius præsentia cõonestantur, patrociniõ fouentur, luce veritatis illustrantur: vt neque hætenus errauerint, neque errare possint, neque, vt tu mentiris, se mutuis decretis, velut illatis vulneribus, confecerint. quæ quia nõ profers, neque ego in illis refellendis elaborabo: satis est dicere, te fuisse mentitum, vt pari, qua obiecta sunt, facilitate refellantur. Credimus ergo, Fabrici, Cõcilia sacrosancta incorruptos esse iudices veritatis: veros, atque legitimos diuinarum scripturarum interpretes: nuntios diuinę voluntatis, quę Dei nobis mentem aperiant: quę obscurioribus scripturæ locis lumen inferant: quę exortas in Ecclesia tempestates componant: quibus qui non obtèperant, meritò Christi & Ecclesię hostes iudicantur. Tu verò omnia

omnia diuinis literis cõprehensa solo Dei verbo ecclesiam colligi, atque discerni: Concilia nõ modò errare posse, sed iam sæpius turpiter errasse: summos Pontifices nihil hætenus boni fecisse arguis, & nihil boni deinceps facere posse improbißimè vaticinaris: antiquos Patres ad solam nos scripturam relegare mentiris. & hæc quidem omnia, quæ grauissima sunt, quę difficillima, quæ contumeliosa, cum nullis alijs argumētis, quàm tuæ vnus, calonijs scilicet, auctoritate confirmes: quod aliud responsum, quàm illud Aemilij Scauri sperare poteris, nunquid tibi potiùs, quàm Ecclesię catholicæ credendum putas? Sed cum te ex illo iam loco depulsum esse videres, & intelligeres apertè non de scripturę sacre auctoritate, quam omnes summam esse confitemur, sed de illius legitima interpretatione controuersiam esse, vt in hanc arenam nobiscum descendas, æquos tibi dari iudices postulas: te facile ostensurum polliceris, vos multò sincerius scripturam interpretari, antiquasquę interpretandi leges fuisse secutos. Qui sunt, obsecro, ij æqui iudices, Fabrici, quos tibi dari postulas, quorum arbitrio lites & similtates diri-

mantur? Scriptura trahitur in varios sensus, Concilia à vobis irridentur, traditiones subsannantur: Patrum interpretationes traducuntur, & illorū auctoritas contemnitur: qui ergo reliqui iam iudices reperiri possunt, quorum arbitrio causa committatur? Si locus aliquis scripturæ sit excutendus, & post inspectos ipsos Græcos & Hebræos fontes, post discussam singulorū verborum energiam, post inducta alia eiusdem scripturæ sacræ testimonia, quæ aliquid adiumenti illius interpretationi possent afferre, post collata exemplaria, post diligentem inuestigationem veræ, atque germanæ interpretationis, adhuc quisque suam sententiam, vt sæpè videmus contigisse, pertinaciter & mordicus tueat: quo iudice res componetur? quo arbitro pars altera conuincetur? Nónne vides Fabrici, nullum futurum esse finem controuersie illis iudicibus reiectis, quos sacrū Concilium sanctissimè excogitauit, & tu iniustissimè reprehendis? Qui em̄ alij iudices incorruptiores, sapiētiores, grauiores excogitari possunt, ijs, quos Conciliū constituit? quòd si illi tibi nō placebant, cur eos, quos tibi optabas exhiberi, nō nominasti? nosse

vehementem

vehementer cuperem, Montane, cui sis ad dictus hæresi, in cuius tot magistrorū verba iuraueris: nisi tu fortasse (quæ est vestra audacia, atque licentia) non contentus erroribus ab alijs inuentis nouum aliquod monstrum aluisti, nouam aliquam sectam commentus es. Neque enim se iam quispian vestrum ministri nomine dignum arbitratur, nisi ipse etiam noui aliquid attulerit, quo & ipse celebris habeat, & nouum iugum miseris Germanis imponat, & afflictæ Ecclesie Christianæ nouum etiā vulnus infligat. O improbissima licentia, Deo inuisa, hominibus perniciosa, & religioni exitialis. Meritò Tertullianus præter pictoriam & poëticam tertiam dixit hæreticam iam licentiam commemorari posse. Sed illud, inquam, nosse cuperem, nunquid esses Anabaptista, Adamita, aut Sacramentarius, aut qua ex schola prodieris earum, quas vix iā possumus numerare? quāquam, quantum ego coniectura assequi possum, ex illo transfugarum asylo Geneua, ex equo illo Troiano, vnde tot Ecclesie hostes pdierunt, pcessisti. meo etenim iudicio Caluinista es: cuius magnoperè mihi studiosus videaris: qui omnia, quæ in hanc

sceleratam orationem contulisti, ex illius institutione fueris mutuatus. Si quispiam igitur Lutheranus de præsentia Christi in sacrosancto Eucharistiæ sacramento, si Anabaptista de infantum baptismo tecum decertaret, si scripturæ sanctæ à te apertum testimonium exigeret, quo baptismus infantibus necessarius probaretur, cum tu illud, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei, protulisses, ille contra illud opposuisset, Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & Spiritus sancti, & illud etiam, Qui crediderit & baptizatus fuerit: quid ageres? quæ interpretationem adhiberes, qua illum repugnantem, reluctantemque conuinceret? qua ratione nullis illum scripturæ verbis redargueret? qui nullum alium iudicem, quàm expressum Dei verbum esse patiaris? quid diceret, cum hinc te tuo gladio iugulatum videret? quid futurum erat, Fabrici, nisi ut cum neque tu illum, neque ille te in suam posset sententiam pertrahere, longa concertatione defatigati, ira deinde incensi, mutuis demùm affecti contumelijs discederetis? Quod si tota nobis colluctatio de scripturæ inter-

preta-

Matth. 28.
Mar. 61.

pretatione futura est, ut tu aliquando vel inuitus, victus tamē ipsa veritate fateri coactus es: quis sanctior illius interpres, & huius controversiæ iudex esse poterit, quàm illa iam inde à principio nascentis religionis ad hæc usque nostra tempora, Ecclesiæ catholicæ constans & perpetua consensus, quam nulla potuit hæreticorum versutia & calliditas, sicut ipsam scripturam corrumpere, aut deprauare? Quis æquior iudex apostolica traditiōe, apostolicis scriptis, & veterum scriptorum monumentis consignata? quam ecclesia Christi, tanquam certissimam regulam, agnouit, illam atque inuiolatam conseruauit, & tanquam optimum intelligendis scripturis interpretem adhibuit? quis iudex incorruptior testimonijs sanctorum, & antiquorum Patrum Græcorum & Latinorum, qui partim vicini temporibus Apostolorum, sinceram illam, atque puram euangelicæ legis intelligentiam ex illorum purissimis fontibus hauserunt: partim summa vitæ innocentia, fide, sanctitate & pietate exornati, omnibus naturæ & literarum ornamenti instructi, splendore diuini spiritus illustrati, iugi & magno labore totas suas ætates in studio sanctarum literarum

contriuerūt, & in intimos illius sensus penetrarūt: qui cū sint ab odio & ira & humanis affectibus remotissimi, & suis nunc in libris nobis apertissimè loquantur, integre, & incorruptè iudicabūt? Quis deniq; incorruptior, q̄s oculatior? Quis sanctior, aut sapientior iudex excogitari potest, aut vnquàm fuit ab Ecclesia catholica difficilimis, periculosissimisq; suis temporibus adhibitus, quàm Conciliū œcumenicum, quod vel tuus etiam ipse Calvinus optimum scripturæ interpretè agnoscit, & illa quatuor prima se dicit cum magno Gregorio supplicem venerari? Hos igitur iudices cū tu reijcis Montane, & alios tibi dari postulas, q̄ nulli sunt, nec esse possunt: quid aliud indicas, quàm te iam istam palæstram, p̄prio iudicio damnatum, extimescere, atque detrectare, quam te optare paulò antè simulabas? Quid enim potest esse dementius, quàm iudices poscere, & nullos pbare? Quis te tantus oppressit stupor, vt has insidias à nobis detectū iri non putares, & huiusmodi præstigijs & imposturis crederes te posse Germanis imponere, & curiosis nostrorum oculis puluerem offundere, ne perditam iam vestrā & cau-

sam

sam & mentè intueantur, qui hæc temerè & ineptissimè iā effutiatis, ne nihil dixisse, ne ipso silentio victi videamini? Sed quoniam intelligebas maximam semper fuisse Conciliorū vim ad hæreses p̄stigandas, & hoc, quod Tridenti sæpè iam coactū, & vestris infidijs intermissum, magnis tandem laboribus, maxima totius orbis Christiani cōsensione conflatū est, extremum vestræ miserrimæ causæ vulnus futurū primescis, neruos oēs orationis ad illud euertendum cōtulisti: cuius vt auctoritatè infringeres, nullis argumētis, nullis rationibus, sed improbissimis contumelijs vsus es, ne ab illo calonis munere, quod initio tibi imposuisti, discederes. Conciliū nō modò errare posse, sed sæpiùs errasse, eiusq; venerabile nomen in Satanæ synagogā cadere posse, idque satis & calonis auctoritate, & maledicto probatum esse arbitraris. Exemplum ex euangelio Ioannis, quasi telum aliquod arripuisti, (nam sæpè scripturam sacram furori vestro, & maledictiæ seruire cogitis) quod quidem antea Calvinus vsurpauerat, sed tu illud ab eius manib. arreptū, adhibita impudēti paraphrasi, in sacrum istud Conciliū cōtorfisti, vt ostēderes,

Montani
calumniæ.

te illo, licet cæteris sis rebus inferior, maledicendi tamè studio, audacia, & improbitate esse longè superiorem. quæ quidem ego locum impudentissimum libenter silentio prætermittam: quia non modò faciliè patior, sed nobis puto gloriosum, nos à vobis hoc genere oratiõis superari, præsertim cum hæc vestra maledicta, quæ sunt indices apertissimi vestræ improbitatis, & testes mentium sceleratarum, hominibus sanæ mētis, apertè loquantur & testificentur vitam vestrã impuram, atq; doctrinam nõ posse à tam impudenti & illoto sermone dissidère, vt nemo iam fit tam cæcus, aut tam stupidus, qui non videat, ijs hominibus credendum non esse, quos sic exagitat insania, sic furor agit trãuersos, vt nunquàm sani, neque sobrij loqui videantur: in quorum libris nulla prorsus euangelicæ modestiæ species appareat. Itaque quod cæteri iniquo animo ferre solent, cum Ecclesiam Romanam, cum sacrosancta Concilia tot onerata cõtumelijs ab ijs hominibus intuent: ego nõ egrè sustineam, tum q̃ præstet iniuriã pati, quàm inferre, cum illũ habeamus mansuetissimũ præceptorẽ, qui iniurias acerbissimas incredibili patientia

per-

pertulit, & discipulos suos tunc beatos dixit esse futuros, cum maledictis afficerentur: tum etiam quòd in ijs magnum nobis ad euertendas vestras hæreses præsidium intelligam esse collocatũ. Futurum enim spero, vt cum Lutherum in primis, cuius pectus furia omnes videntur occupauisse: cum reliquos etiam auctores, qui, illius vestigijs inhærentes, furorem etiam imitantur, posterì perlegerint: cum vnũuersa eorum scripta conuicijs respersa sic esse viderint, vt in illis nõ vllum pudoris, aut Christianæ modestiæ vestigium, sed veteris cõmœdiæ licetia conspicatur: ex quibus insanam illorum mentem deprehendent: cum altera ex parte, mansuetudinem illam & bonitatem Christi Iesu in mentem reuocauerint, se ijs hominibus credere, & Christianos simul esse non posse iudicabunt: cum humilitatem Christi cum istorum superbia, cum illius mansuetudinẽ cum istorum furore, modestiam cum effrenata licetia, bonitatem summam cum summa improbitate contulerint, non hos quidem Christianos, sed Antichristos: non Christi discipulos, sed hostes censebunt: non ijs magistris se tradent instituendos & exco-

I 5 lendos,

lentos, quos viderint tot animi morbis laborare: nisi quispiam fuerit tam infans, qui medicis phrenesi laborantibus æternam suam felicitatem iudicet esse credendam. Sis ergo per me, Mōtane, furiosus: sis impudens, maledicus & conuiciator: nostram causam agis, & tuam prodis: nolo te cum iniurijs decertare, ne eiusdem criminis reus esse videar. Sed venio iam ad extremam orationis tuæ partem, in qua, nobis (vt tibi viderur) profligatis, ad ea præscribenda, quæ ad res vestras optimè cōponendas, & moderandas spectant, te accingis: qua in re singularem stultitiam, sicuti hæctenus impudentiam, prodidisti. Sed mirū est, quàm subita metamorphosi ex calone censor euaseris: & qui antea calonis te partes acturum esse fueras pollicitus, nunc grauissimam Catonis personam velis sustinere. Amplissimis verbis & grauibus sententijs orationem exornas: humana, atq; diuina iura tibi cōmissa esse gloriaris, illorūq; rationē tibi esse reddendam: sed subitò qui illam veterem personam obliuisci non potest, qui hanc naturā, & ingenio tuo reclamante sustineas, deposita censoria grauitate, illico ad scurrilē & calonicam maledicē

tiam

tiam reuerteris. Nam cū quibusdam obiectiōibus respondere decreuisses, quarum prima est illorum ministrorum, qui tibi dicere potuissent, cur non Tridentum petimus, vt religionis causam cū patribus conferamus: & in cōmune pertractemus? quid enim gloriosius? quid fructuosius hac profectiōe, ex qua pax & concordia sperari possit? huic tam iustæ & tam sanctæ exostulationi nihil aliud respōdes, quā te neq; posse, neq; velle id facere: quia Concilij auctoritas à Romano Pont. Christi & Ecclesiæ eius iurato hoste dependeat. O impudentiam hominis inauditam, tu illum, quem Christus Ecclesiæ suæ sanctæ supremū voluit esse pastorē, quē Concilia omnia, iam inde ab illo primo Nicæno, quem antiqui Patres, quē sedes oēs patriarcharum & episcoporum, toto Christiano orbe diffusa, summum Christi vicarium agnouēre, & debita sunt veneratione, p̄secutæ: à quo semper, tanquā à capite in membra, incorrupta semper, sincera & integra fides in reliquum Ecclesiæ corpus p̄manuit: cui oēs Ecclesiæ ordines, cui oēs Christiani, principes, tetrarchæ, imperatores, tanquā supremo Ecclesiæ principi, Christi vices gerētī,

collum,

collum, fascesq; submiserunt: tu, inquam, omnium, quos terra sustinet, sceleratissime, Christi iuratum hoste appellabis? Sed quid ego tibi homini infelicissimo & miserissimo indignor, cuius potius misereri, cuius sortem lametari debuissem? Omitto reliquas contumelias, quas in hoc sacrosanctum Concilium coniecisti, quod te fastidire, negligere, & tanquam coetum malignantium fugere, declinare, auersari que impudentissimè iactas: accedo ad præclaram illam repetitionem tuam, ex omnibus confartam & confarminatam argumentis, quibus vos ab hoc Concilio non prohiberi modò, sed arceri caufaris. Continuationis clausula, veluti obiecto vallo, vos ab eo excludi criminatis, cum ostensum iam sit Pontificem max. ab illo verbo abstinuisse: & summam esse improbitatem, velle ea, quæ sanctissimè à sacro Concilio decreta sunt, in disputationem iterum, quæstionemq; vocare. Sed cur legatos & theologos Germanorum Principum ægrè intercessione Caroli V. potentissimi imperatoris, in Concilium admissos, à disputatione tamen exclusos esse mentiris? cum potius tanta illa Imperatoris potentia, & inflau-

randa

Montes
1295.

randæ religionis tam ardens studium, vix potuerit à vobis obtinere, vt pauci quidam & illi muti theologi Tridentum mitterentur: à quibus postea Concilij Patres, cum eos sæpè amicè, atq; beneuolè ad disputationem, & reddèdam suæ doctrinæ rationem prouocassent, nullam vocem extorquere potuerunt. Testis est Brentius, qui Tridentum ingressus, amicissimè exceptus, rogatus etiam sapissimè, vt suam mentem Patribus explicaret, vt sententiam diceret, in disputationis arenam per multos menses prouocatus, ex loquacissimo tamè versus in Harpocratem, suæ causæ Pythagorico silentio consulendum putauit, Siluit quousq; accepit, Mauritium cum exercitu numerofo Oenipontum venisse: & quo tempore Concilij Patres, illius aduètu perturbati, nulla iam alia de re, quàm de fuga cogitabant, prodit veluti ex aliquo gurgustio acerrimus ille causæ vestræ propugnator: & tum demù se audiri postulauit, cum audiri non potuit. O præclarum ministrum & defensorem, à quo vestra causa non nisi maximo tumultu & Concilij fuga, vocem, & illam nihil iam profuturam, expressit. Neq; verò tunc eo consilio petebat dari sibilo-

Montanus.

bi locum dicendi, vt violatę à se & dissipatę religionis rationem redderet: sed vt interim Patres ab hostibus intercepti furentibus Mauritij gladijs objicerentur. At verò leges à Concilio prescriptas, & decretos iudices vobis obstare dicis: quia nihil certi esse poterit vnica certitudinis regula sublata. Quę ista est aut cęcitas, aut impudentia potius, vt cū videas, scripturam diuinam, vt sæpe iam diximus, sacro Concilio, tanquàm supremum iudicem, in primo & principe loco fuisse collocatam, dicere audeas, certitudinis regulam è medio fuisse sublata? sed patres nimirum Concilij, quos tibi hostes fingis, vehementer extimescis: quos asseris in perniciem vestram dissertis verbis cõiurasse: qui vbi, re discussa, atq; definita, acta semel Concilij in codicillos retulerint, vos ter maximos hęreticos esse clamabunt, & omni suppliciorum genere dignos censebunt, tum pauor, metus, trepidatio & illa flamma, qua Ioan. Hus & Hieron. Pragenfis exarsit, ante tuos oculos obuersatur. Istos planè terrores, Montane, non tibi quidem Patres Cõcilij, quorum vota & studia caritatē potius & pacē, quàm odium & crudelitatem spirant, qui

NOB

non perniciem vobis aut optant, aut moluntur, sed vestrę salutis amore, atq; desiderio flagrant, vos viuere potius, & ad Ecclesiam redire, quàm non modò mortem, sed nec vllum quidē discrimē subire cupiunt, qui saluti vestrę ita publica fide cõsulerunt, vt etiam si in hoc iudicio conuinceremini, liberi possetis in patriam commigrare, sed tua conscientia faucia, atq; vulnerata coniecit: & tamen, cū eo sis animo tam trepido, tã meticuloso, qui ipsam etiam securitatem, veluti suspectam, reformidet, audes homo leuissimè sanctissimū illud & robustissimū martyrū nomē toties vsurpare & in ore habere, quos hac in parte imitari te impudenter iactes? audes dicere te illorum sequi vestigia, qui causas suas apud iniquos iudices egerunt illi quidē, sed nunquam detulerunt, & te martyrem, sanctissimum verò Concilium tyrannum appellare? audes tu hostis Ecclesię causam tuam cum Pauli Apostoli, Athanasij, Cyrilli, Nazianzeni, qui acerrimi hęreticorum hostes & religionis assertores extiterunt, improbissimè cõferre? Maximus hierosolymitanus antistes ab Antiochena synodo abstinuit: Athanasius à Tyria fugien-

dum,

dum, & ad Seleucianam minimè venien-
 dum duxit: quia nec auctoritate Romani
 Pont. coactæ, & ad euertenda sacrosancta
 decreta Concilij Nicæni erant conflata:
 quas non synodos, sed Satanæ comitia me-
 ritò iudicarunt. Sed quæ ista tua est impu-
 dentia, vt audeas dicere te illorum exem-
 plo hæreticorum conuenticula (sic enim
 appellas Concilia sacrosancta) hæreticus
 ipse declinare? quando illi, obsecro, occu-
 menicum Concilium ducentorum quin-
 quaginta episcoporum frequentia, summi
 Pontificis auctoritate coactum, Imperato-
 ris, Regū propè omnium, principum Chri-
 stianorum, & Rerump. legatis exornatum,
 hæreticum, sicuti tu nunc facis, appellarūt,
 & ab illo abstinendum iudicauerunt? cur
 hæc iniuriã sanctissimis illis patrib. intuli-
 sti? cur cum tanta illorū contumelia queris
 tuæ causæ præfidia? nõ satis est, eos omni ho-
 nore, veneratione & patrocinio spoliasse,
 nisi hæreticos etiam feceris, & illorum glo-
 riosum & immortale nomē, qui extra om-
 nem inuidiæ aleam politi, sempiterna feli-
 citate fruuntur, grauissimo hæresis vulne-
 re cruentasses? non satis est Ecclesiam, Cõ-
 cilia, Romanos Pontifices, præsentia & præ-

terti-

terita sæcula vestræ maledicentiæ patuisse,
 nisi in cælum ipsum, & in ciues illos glorio-
 sos cælestis Hierusalem sitis contumelio-
 si? Nam verò vel eo solum nomine vobis in
 Concilium veniendum non esse contem-
 dis, quòd ius conuocandi synodos ad Pon-
 tifices neq; diuino, neq; humano iure per-
 tineat. Illud abs te in primis quæro, Fabri-
 ci, cum duæ sint Reip. partes, quibus illa re-
 gitur & conseruatur, iustitia, atq; religio,
 iustitiæq; ministri principes sint, religio-
 nis antistites: si cogendi, atque celebrandi
 eos conuentus, qui ad iustitiam optimè ad-
 ministrandam pertinent, facultas penes
 principes est, idq; ipsa dictat ratio, atq; na-
 tura: cur ius conuocandi synodos, quæ re-
 ligionis causa coguntur, ad Põtifices non
 pertinebit? cur istud ius Imperatoribus de-
 fertis? cur munera Christianæ reip. pertur-
 batis? Supremus Ecclesiæ pastor, & religio-
 nis Christianæ, primus & summus antistes,
 Pontifex Romanus est: Concilia vnicum
 semper remedium extirpandarum hære-
 sum, & instaurandæ religionis fuerūt: quis
 ergo est tam stupidus, qui non intelligat
 Concilij conuocatione, quod est vnicum
 religionis perfugium, & anchora sacra ad
 illum

K

illum potissimum pertinere, cui tuendæ & conseruandæ religionis cura commissa sit. Cōcilium Nicænum primum sanctissimū & antiquissimum hanc suis decretis auctoritatem Rom. Pōt. deferbat, & tu auferes? testis est Athan. epist. ad Fœlicem Papam, & Galla Theodosij Augusti mater scribens filio, qui memoriæ prodiderunt Concilium Nicænū decreuisse, sine Rom. Pont. neq; cogi debere, neq; celebrari synodū, eiusq; legatos principem in ea locum obtinere. Testes sunt Osius, Vincētius, & Victor, qui illi Concilio nomine Syluestri Pōt. Rom. præfuerunt, & primi illius decretis subscripserunt. testis est Marcellus & Damasus: testes etiam sunt Valéтинianus & Marcianus augusti, qui à Leone Pont. Rom. vt Concilium cogeret, missis legatis, & precibus adhibitis impetrarunt. Cū ergo ij maximi Imperatores hoc à summo Pontifice postulatauerint, quod ad eum hoc ius cogendi Cōciliū pertinere arbitrarētur: cur tu hanc facultatem, quam à se relegarunt clarissimi & religiosissimi principes, & Romano Pōtif. sua sponte detulerunt, per vim ab illo auferes, & eis repugnantibus etiam, atq; reluctantibus tribues? Antiquis illis tempo-

ribus

ribus in maximis hæreticorum insidijs, quibus Christiani homines premebantur, quod secunda Ephesina synodus declarauit, cū Ecclesiæ antistites sine præsidio Imperatorū, vt religioni subuenirēt, tutò conuenire non possent, Pōtificates Maximi, vt securitati & libertati patrum consulerēt, indictioni concilij imperatoris nomen & auctoritatem addiderunt: vt cū imperatoris potentia septum, atq; munitum Cōciliū Ecclesiæ hostes animaduernerēt, sibi ab aperta vi, atq; violentia temperarent: vt hac ratione illorum, quos neq; religio, neque pudor poterat cohibere, improbos conatus, imperatorum auctoritas, armaq; reprimerent. Hinc vester error, qui scripta omnia deprauatis, & in vestrā causam per fas, aut nefas detorquere soletis, promanuit: quanquam nō hunc ego errorem, sed improbitatem interpretor: neq; estis tam cæci, qui hæc non videatis: sed, vt principibus assentemini, quorum patrocinio magno opere indigeris, hæc & alia ijs similia excogitatis. Illud præterea magno vobis impedimento esse dicis, quod minus hoc iter veniendi ad Conciliū ingrediamini: quod

videlicet p̄sentia vestra principes Christiani.

Montanus.

K 2 nos,

nos, qui etiam ad Concilium euocantur, & venire recusant, iniuria afficeretis, & Pōtifficem Romanum, quantum in vobis est, cōtra illos armaretis: reliquos verò Christianos, qui sibi ab hoc congressu graues ob causas temperarunt, præiudicio vestro longè iniquissimo grauaretis: vobis præterea in fensos, & pontifici magis inuisos, dedderetis: idq; exemplo principum Germanorum confirmas, qui in conuentu Neoburgensi, putida pontificis postulata, satis animosè repulerunt, mirari se dicentes, quæ illius esset impudentia, qui illis quoq; præscribere non verecūdaretur, à quibus proculcatæ religionis accusaretur ipse. reliqua maledicta prætermitto, quæ ab illo conuentu in summum Pontificem iactata referens: quæ quidem ego à te conficta, & illi falsò tributa esse arbitror, vt tanti cœtus auctoritate tuam impudentiam tegeres, vt maledictiæ comitè principū conuentū habere videreris. neq; enim est credibile, ordinè principū, amplissimum & grauissimū, qui soleat etiā suis hostibus capitalibus modeste (vt par est, & vt illum decet) respondere, eorumq; legatos benignè, atq; humaniter excipere, qui deniq; eos, quos intestinis

pro-

prosequitur odio, quorum sanguinem exorbere cupiat, moderatis verbis appellare consueuerit, tam acerbo & iniquo animo in Romanum Pontificem, sanctissimum Christi vicarium, fuisse, vt eum tam apertis & insignibus iniurijs, quas tu illi affingis, fuerit persecutus. Magnam tu igitur iniuriam illis principibus intulisti, quos tui similes facere conatus es: quorum dum grauitatem, atq; constantiam studes commendare, hoc illis responsum tribuens, indignum Germanica nobilitate, & pietate Christiana, in famiæ dedecus sempiternum inflixisti. Sed quid mirum, si qui summam laudem in maledicentia collocauit, eam clarissimis Germanorum principibus tribuat. quid mirum, si de conseruanda principum gratia tā estis solliciti, sine quorum præsidio, non modò impudentes esse, vt estis, sed neq; vsura huius lucis frui, nec cōmunem hunc Spiritum vobis ducere licuisset. non itaq; miror, si eos, quorum armis indigetis, summos Pontifices faciatis, & summa reuerentia, atq; obseruantia prosequamini. sed illud dignum est summa admiratione, tantum fuisse tuum stuporem, vt tantis principibus illa tribueris ma-

K 3

ledicta,

ledicta, quæ sibi tribui latrones erubuisset,
 Illud verò iam extremũ minimè dicit esse
 Montanus. prætermittendum, quod, quia omniũ erat
 maximum & grauissimum impedimētum,
 quod vos remorari poterat, quò minus Tri-
 dentum veniretis, in extremam orationis
 partem reformati, vt altius in fixum Ger-
 manorum mentibus permaneret, quod, quo-
 ties in memoriam reuocarent, vos meritò
 ab hac profectioe abstinuisset censerent;
 quo quidem vno & Christi gloriã obscu-
 randã, & Ecclesiæ dignitatem prorsus di-
 cis fuisse infringendam. Sed cupio iterũ ex-
 te audire, Montane, quod sit istud tã atrox
 & tam inauditũ scelus, quod vester aduētus in
 Christũ & in Ecclesiã esset admitturus. Co-
 gar, inquit, cum in arenã descēdero, cum il-
 lud tenuero suggestũ, ex quo mihi senten-
 tia dicēda est, in ipso vestibulo disputatio-
 nis, cogar, in quã, quid hoc est, Fabrici? nũ-
 quid cogaris veritatē deserere? atqui nihil
 est, quòd crimē istud verearis, qui nõ mo-
 dò eam deseruisti, sed indignis modis ve-
 xasti. nunquid cogaris in Christi leges, in
 euangeliũ, in Deũ & sanctos esse cõtume-
 liosus? at verò nihil est, quod timeas, qui prodi-
 tor Christianæ religionis Christi signa dese-
 ruit;

ruiti: euangeliũ profanasti: leges diuinas &
 scripturã sacram corrupisti: sanctissimam
 virginem Mariam Dei matrem, sanctos il-
 los omnes supernos spiritus, nõ modò ho-
 nore nudasti & veneratione, sed conuicijs
 & maledictis affecisti. Lógè maius, inquit,
 est flagitium, quod exhorresco: cogar ete-
 nim ex illa pergula, Patres concilij Tridē-
 tini Reuerēdissimos appellare. O scelus in-
 credible, ó facinus inauditũ: meritò, Mon-
 tane, Germaniam potius infinitis errori-
 bus scatere, distrahi, atque dilacerari Christi
 tunicam, vniuersam rempub. Christianam
 bellis intestinis ardere pateris, quã vt tan-
 tum in te & tam inexpiabile scelus admit-
 tas, vt Cõcilij Patres honoris gratia Reue-
 rendissimos appelles. Ite nunc ó viri Ger-
 mani, & ijs ministris, tam pijs, tam religio-
 sis, tam modestis, tam circumspectis obtē-
 perate: quã cara vestra salus est ijs homi-
 nibus, qui illam periclitari, & Ecclesiam v-
 niuersam pessundari, facilius se passuros ef-
 se profitentē, quã vt modesti sint: & tamē hũc
 tam barbarũ, tam impotentem, immò tam
 impudētem dominatum, fertis vos æquo
 animo: & hanc miserã & voluntariam ser-
 uitutē alioqui liberi & generosi sustinetis,

Sed vt ad te reuertar, Montane, quæ est ista tua tam immoderata & effrenata maledicendi libido, quæ ista est plus, quàm Thraſonica impudentia, vt nec in tanto conſpectu à te modestiam impetrare poſſe confidas? tam eris Montanus & agreſtis, immò tam ſtupidus & plumbeus, vt tuam modestiam in Chriſti & Eccleſiæ dedecus redundare credas? Dic mihi, obſecro, cùm illud ſuggeſtum teneres, qua tibi præfatione vtendum putabas? ſi non Reuerendiſſimos, nunquid latrones eras appellaturus? cur ſi eos Reuerendiſſimos diceres, honori Chriſti & Eccleſiæ detrahi exiſtimasti? nūquid Chriſtum aut Eccleſiam Reuerendiſſimā vnquàm appellari audiſti, vt ſi in alios hæc honorifica cōpellatio transferretur, ſumma illis iniuria illata fuiſſe videatur? quæ iſta est dementia, quæ ſtultitia, quæ impudentia? & tamē cùm ijs, atq; alijs ſimilibus argumentis fueris uſus, ad probandum Concilium Tridentinum à veſtris ſine ſcelere frequētari nō poſſe, ouanti ſimilibus aut debacchāti potiùs triumphū ante victoriā canens dicere audes: Euici adhuc vt arbitror, proſectionis noſtræ idoneas cauſas reperiri nullas, quāplurimas verò eaſq; grauiſi-

Montanus
us.

uiſſimas aduerſari penitū: idcoq; hoc cōciliū ſine ſcelere à noſtris frequētari nullo modo poſſe. O præclarā victoriā, ò egregium triumphum, dignum laudibus, & acclamationibus tuorum militum. Quòd ſi te ſtulto furore & audacia omnes Eccleſiæ hoſtes viciffe diceres, meritò fanè hunc tibi triumphum depoſcere, & tuum iſtud ſacrilegum caput lauri virentibus folijs ornatum, domū referre potuiſſes. & ſi reliquis tui ſimilib. furioſis miniſtris, qui oratione tua, ne Tridentū venirent, non indigebant, te id perſuaſiſſe contenderes, non vtique repugnarem: ſed hominibus ſanæ mentis tantum abeſt, vt id probaueris, vt iſto tuo famoſo libello apud illos cauſam noſtram iuſtiorē, tuam iniuſtiorē, reddideris, tuis maiorem inuidiā, tibi maius omnium bonorum odium cōciliaueris. nam quæ à te, remotis contumelijs, adducta ſunt, (ſi vlla tamen ſuperſunt) latebræ quædam ſunt, vt ottendimus: quibus occultare & tegere perditam & deploratam cauſam voluiſti: & in quibus improbitas veſtra, Germanorum oculis ſubducta, deliteſceret, ne ſi recuſaretis reddere rationem huic tanto Cōcilio eius, quæ in

vobis est, perfidiæ, ipsa iam conscientia victi, & silentio vestro damnati videremini. Hæc tua cæca pertinacia, Fabri, quæ tuum animum odio Romanæ ecclesiæ inflammatum, & varijs erroribus æstuantem, nihil boni videre, nihil moderati gerere finit, quæ te cogit conceptas semel opinionēs mordicūs tenere, & veritatem iam ipsam sanis & sinceris oculis cernere non patitur, magno tibi est impedimento, quod minus, quæ omnibus sancta & necessaria, præterquam tibi vni, videntur, solus ipse non videas. Nam si hoc tantisper depositum, aut compresso furore, rem hanc, vt erat æquum, piæ, Christianæ, & prudenter expendere voluisses: non vtique in tantis miserijs afflictæ religionis dicere ausus fuisses, vos nullas causas frequentandi Concilium reperire. Quando, obsecro, plures & grauiores, nõ dici modò, sed neq; excogitari, aut fingi potuerunt? quando tanta & tam vrgēs necessitas? quãdo turbulentior in Christiana Rep. perturbatio conspecta? quando tãtus hæreticorum furor? feruentior errorũ æstus? quando tot dissidia, tumultus, odia, cædes & immanis crudelitas inter ipsas Christianorum aras versata est? quan-

quando matris Ecclesiæ totũ corpus fauicium ita, & crudeliter vulneratũ vnquam fuit: è cuius visceribus tela à vobis infixæ, ægrè iam à Catholicis reuellantur? quãdo Concilium opportuniũs cogi & celebrari potuit? quãdo maior in eo Patrũ frequentia, doctissimorũ theologorum multitudo, ardentius studiũ componendæ pacis, communiũs votum auditum? quando aduersarij tam amicè, tam beneuolè tãta cum securitate vocati? quando locus, tempus & occasio conuenientior oblata est? Carolus v. imperator immortalitate, æternisq; laudibus ob singularem pietatẽ & res clarissimè gestas dignissimus, & Franciscus Gallorum rex clarissimus & Christianissimus, in illo fœdere sanctissimo, quod aliquãdo cõciliandæ pacis studio certis conditionibus pepegerunt, nullam aliam viam, eam stabiliendi & confirmandi in toto orbe Christiano reperiri posse putarũt, quàm si hoc, quod nunc celebratur, Conciliũ cogeret: tu verò Montane id, in quo illi clariss. principes vnicã componendæ pacis spẽ sitam esse existimarũt, sine scelere frequentari nõ posse impudenter dicere audebis? Ex vltimis Assyriæ finib. Abdyssus Assyriorum

rum patriarcha, cum esset à clero eius prouinciarum antistes, accedente consensu illorum populorum, qui regionem Tigri flumini proximam incolunt, cum se Romam contulisset, ut Pontificem max. Petri successorem, Christi vicarium agnosceret & veneraretur, & ut illi muneri, ad quod à sacerdotum ordine, plebis consensu fuerat assumptus, ab eo consecraretur, eiusque iudicio, tanquam Ecclesiarum principis, & auctoritate confirmaretur, cum audisset, tanta patrum frequentia Concilium celebrari, tanto exarsit studio veniendi Tridentum, ut illico iter arripere decreuerit, nisi illum desertæ oues ad se vocassent, & nisi Pontifex Max. maiori illa obiecta necessitate illum ab ea (qua tenebatur) magna cupiditate veniendi depulisset: quia nihil antiquius, nihil sibi iucundius accidere posse dicebat, quam si huic cœtui sanctissimo sibi interesse contigisset: neque antea Roma discessit, quam sua sponte, adhibito iureiurando, polliceretur se decreta œcumenici Concilij Tridentini excepturum summa veneratione, eaque populis illis Assyriorum cum aliorum Conciliorum decretis

ris obseruanda traditurum. Cuius ego iurandum & reliqua, quæ cum illo gesta sunt, libenter hic subiecissim ob signata publica fide, nisi accepissim illa iam prelo commissa ad vos esse delata, ut intelligeretis, quàm sint illa disciplina, sacramenta, ritus, cæremoniæ, quas à Thoma & Thadæo, sanctissimis Apostolis, traditas Assyrij acceperunt & conseruarunt, Romanæ ecclesiarum disciplinæ consentaneæ, & ut ille vir, veluti sincerus, incorruptusque testis, erroribus vestris obijceretur: ut cum eius religionem cum ea, quam vos damnatis, consentire videretis: non iam vos Romanos Pontifices, sed Apostolos: nõ Romanam, sed Apostolicam ecclesiam insectari intueremini. Qui planè abdyfus diuino mihi consilio Romam missus fuisse videtur, ut & Pontificem Romanum, & sacrum istud Concilium illa tanta veneratione profectus, hæc vobis perfidiam vestram & improbitatem exprobraret. Quid ergo? ignoti homines in vltimis Asiæ recessibus positi, nõ alia ratione, quàm maiestate illa successoris Petri commoti illius pedibus prouoluuntur, & vos tot ab ecclesia Romana beneficijs affecti, ingrati in illam & contume-

tumeliosi reperiemini? illi Cōcilium Tridentinum venerantur, & vos iniurijs afficietis? illi Ecclesiam Romanam, tanquàm matrem, atq; magistram, amplectuntur, & vos in illius gremio educati, diuinis illius legibus instituti, nō solū odio & maledictis p̄sequemini, sed armis iam & inaudita crudelitate vexabitis? omnes totius orbis Christiani nationes & p̄uinciæ Concilium istud opportunū & necessarium iudicarunt, & vos illud negligetis: & nō modò nullas ad illud veniendi causas vos reperire dicetis, sed & vestra p̄sēntia indignum putabitis? Sed illud est longè maius flagitium tuum, Fabrici, quòd, hoc tanto, tam frequēti & œcumenico Concilio neglecto, Germaniæ principes ad cogendum aliud in Germania nō Concilium, sed impiam coniurationē adhortaris. quod quantum sit scelus non dixisse modò, sed cogitasse, miror te, Montane, non vidisse. Nam coacta iam generali synodo, in qua Cæsaris, & principū omnium Christianorū legati, in qua tot ecclesiarum pastores reperiant, vt pauci ex toto Christianismo desiderentur, velle aliud Concilium cogere, quod ex facie illa & colluione transfuga-

rum

rum collectum, illi opponatur, quid aliud, obsecro, est, quàm studere, novos tumultus in Christiana rep. concitare: nouum inferre schisma: nouas furias immittere, omnia sursum, deorsumq; iactare: velle denique afflictam & corruentem religionē penitus extinguere, atque funditus delere? quāquàm illud abs te quero, Fabrici, quorsum istud Concilium cogere exoptas, qui Concilium controuersiarum iudicem esse non posse contenderis? qui Concilia non modò errare posse, sed sapius errasse, & se mutuis vulneribus confecisse iam dixeris? Cogetur, dices, vt scriptura iudex sit, vt videatur, quid ex verbo Dei habeamus: quia Christianū, inquis, esse nequid Cōcilium, quod actiones suas ad Christi & Apostolorum regulā sacris literis comprehensam nō exigit. nōne vides hunc sibi etiā scopum sacrū istud Cōcilium p̄fixisse, cū scripturam primum, atque p̄cipuum iudicem esse voluit, & reliquos illi quatuor iudices, veluti interpretes, adhibuit? quòd si hoc tantum Concilium, tanta frequentia, doctrina, auctoritate iudex esse nequit, quó nam modo manipulus ille malè cohærentium, imò dissidentium & digladian-

dian-

diantium ministrorum iudex esse poterit
 O egregium Cōcilium, si modò cogere-
 tur: ò præclaram illam cohortem præto-
 riam ministrorum, si aliquando conueni-
 ret. operæpretium esset videre, quo confi-
 lio, qua pietate, atque modestia res agere-
 tur: quæ synodus, qualis esset futura, si quã-
 do (quod Deus auertat) ex Montani voto
 cogeretur. Dum vobis expono, viri Ger-
 mani, quæso, diligenter attendite, vt me
 non prorsus amentem, aut mendacè fuisse
 vatem intelligatis. Ab aliquo igitur ex ijs
 principibus, quos summos sibi Pontifices
 fecerunt, indicetur Concilium & promul-
 gabitur: vocabuntur ex omnibus sectis a-
 cerrimi patroni. cōuolabunt illuc ex om-
 nibus locis, ex omnibus scholis sordidi &
 furiosi ministri: (quamuis nullum ego es-
 se arbitror tam amplum, aut tam spacio-
 sum theatrum in Germania, quod ex sin-
 gulis sectis singulos ministros capere possit)
 aderunt Lutherani, Anabaptistæ, Ada-
 mitæ, Sabbatarij, Clancularij, Arrabonarij,
 Energici, Adiaphoristæ, Dæmoniaci, Stan-
 cariani, Antinomi, Inferiani, & cætera in-
 finita monstra ex varijs, repugnantibusq;
 naturis cōflata. omitto rixas illas, quæ prin-
 cipio

cipio excitabuntur, cùm de loco certabi-
 tur: Lutheranis primū sibi deberi claman-
 tibus, tanquam primis auctoribus: Anaba-
 ptistis verò & Sacramentarijs, vt magis fu-
 riosis & amentibus, illum sibi postulantibus.
 Videre videor illam turbam primū
 argumentis contendere, ira post excan-
 descere, omnia deinde clamoribus reple-
 re, cōuicijs subinde, & demū pugnīs di-
 gladiari. Quòd si euenerit, vt hæc prima ve-
 litatio & pugna componatur, quod mini-
 mē de illorum furore arbitror sperādum:
 placato hoc primo tumultu, cū indigna-
 bundi, admurmurantesque confederint,
 cū fuerit silentium indictum, dogma il-
 lis aliquod proponetur, sententias roga-
 buntur: cū ex tanta multitudine neque
 duo quidem fuerint reperti, qui idem sen-
 tiant, quanta tunc, obsecro, sequetur alter-
 catio? quantus tumultus? quantus clamor?
 Quòd si quispiã fortè dixerit: Hoc in pri-
 mis ecclesia Romana probat, quantumuis
 piū, catholicū, religiosū, euangeli-
 cum, vel hoc vno nomine audito ecclesiæ
 Romanæ, furore correpta vniuersa subsel-
 lia clamabunt: Anathema ecclesiæ Roma-
 næ, Anathema ecclesiæ Romanæ, Quòd si
 L quis-

quispiam alius subiecerit, hoc ab œcumenico Concilio Tridentino definitū & decretum est, idem illum clamor, idem male dictum consequetur, Anathema Concilio Tridétino. Quanquàm timédum illi erit, qui vel Concilium Tridétinum, vel ecclesiam Romanam nominauerit, ne non solum conuicia, sed sanguinarias illorū manus experiat. Atqui dicit aliquis, hoc expressum est in epistola Pauli ad Hebr. sed subijciet alius, iam pater ille sanctissimus & vnicus Aristarchus, scripturarum Luther. arrepta virgula censoria, illā epistolam utpote hæreticam, & falso titulo Paulo tributam, ab ordine diuinarum scripturarum remouit. Sed id legimus in epistola Iacobi: illam etiam stramineam idem ille Esdras diuinorum librorum censor appellauit. Id nobis Machabæorum libri tradiderunt: non sunt Canonici. Locus est expressus in euangelio Ioannis: non est accipiendus in hūc sensum: longè diuersus est sensus, vis & energia verborum: non legitur in vetustis codicibus: additum est ab interprete: non sic habēt Græca exemplaria: in quibusdam antiquissimis exemplaribus aliter legebatur. At verò sic vniuersa eccle.

ecclesia Christiana hætenus est interpretata: lapsa est. Sic Concilia definierunt: sed dicit Montanus, illa non solum errare, sed quatumuis œcumenica sint, in Satanæ synagogam cadere possunt. Sic sanctissimi, doctissimi, & vetustissimi patres, Cyprianus, Irenæus, Augustinus, Hierony. exponunt: homines sunt, falli possunt. Sic nobis apostolicæ traditiones testantur: nugæ sunt. Quid ergo? prodeant in medium illa quinti euangelij clarissima lumina, Lutherus, Zuinglius, Carolstadius, Bucerus, Oecolampadius: qui vbi nominabūtur, assurgent omnes, & aperto capite, venerabundū illorum sacrosanctam auctoritatem suspicient, & reiectis Concilijs, contēptis Patribus, exclusis apostolicis traditionibus, Ecclesiæ consensu & consuetudine neglecta, toti Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ *æv* vnica, inquam, Lutheri auctoritatem opponēt. Itaq; cū aduersus ecclesiā Romanā illis erit pugnandum, vnicum omnium votum, vna mens, vnicus animus & communis erit illius furiosæ turbæ cōspiratio. At verò vbi Lutherus cū Zuinglio, Calvinus cū Melanchthone cōgredietur: cū ageť de Libero arbitrio: & quidā cum

Luthero & Caluino dixerint nullum esse liberum arbitrium, & proditorem Iudæ, Davidis adulterium ita opus esse Dei, sicuti Pauli conuersionem: contra verò Melanchthonici id horribile mendacium & Manichæorum furorem esse clamauerint: cum prodierint sententiæ diuersæ & innumerabiles, de Iustitia Christiana, de Sacramentorum numero, de constitutionibus ecclesiasticis, de Cæremonijs ecclesiæ, de Iudicio, de Præmijs bonorum, malorum, & supplicijs: cum Dauidici nullum esse futurum iudicium vniuersale, Anabaptistæ futurum quidem, sed animas è corporis vinculis solutas, ad illud vsque tempus dormire, & demones simul cum illis è supplicijs extrahendos, & sempiterna scelicitate donandos contenderint: cum Seruetiani & Libertini, carnis resurrectionem minimè futuram cum Sadducæis, Menandro, atque Simone affirmauerint: cum nõ modò diuersorum auctorum, sed eiusdem varias, repugnantesq; sententias alij protulerint, vt de Numero sacramentorum, de Communione vtriusq; speciei, quam quidam necessariam, & à Christo institutam dicent, idq; Lutherum sensisse, alij repu-

gna-

gnabunt: agetur res ob signatis tabellis: proferent illi confessionè Saxoniam & Vuittembergensem. ij verò sermonem de Eucharistia, & librum de Captiuitate Babylo-nica, (licet omnia illius scripta sint Baby-lonica) quot tunc furiales voces excitabuntur? si præterea de Sacramento ordinis, de Matrimonio, de Pœnitentia, de Sacrificijs, de veneratione, cultuq; sanctorum inciderit sermo, similis exorietur conflictatio. vbi verò scripturæ locus aliquis proferetur explicandus, atque exponendus, quibus clamoribus, quo tumultu, & fremitu certabitur vndiq; omnes scripturam sacram apertissimam esse communi voce clamabunt: interim tamè eam, quam vniuersi facilem, claram & cuius peruiam confitebuntur, singulis suis commentis, veluti Cimmerijs tenebris, inuoluent. Nam cum hic suum sensum affixerit, alius repugnauerit: cum hic dixerit, se sincerum animum & mediocrem diligentiam, quod satis est, ad inuestigandam veram illius intelligentiam attulisse: alius verò melioribus se literis, acriori ingenio, maiori industria, sincerioribus oculis ad inspiciendam diuinam mentem accessisse contenderit:

& nemo interim ausus fuerit Augustinū,
aut Hieronymum nominare, ne risu exci-
piatur, ne audiat, Homines fuerunt: nemo
Concilia, ne respondeat, Errare possunt:
suum quisq; tantum modò sensum testem
appellauit: quia uidelicet ille solus errare
nō potest. Hic peierabit illā esse germanā
interpretationē, quam adhibet: alius suam
cōtendet esse legitimā. Cumq; nullus alius
iudex adhibeat præter ipsam scripturā, &
illa taceat, licet miserè ab illis torqueat &
dilaceretur, quid aliud ex hac p̄tinaci con-
tentione sperari poterit, quàm vt excādes-
centibus ira & inflammatis animis, mu-
tuis conuicijs eorū ora verberentur? quan-
tātunc, Deum immortalem, conflictatio?
quantus clamor? subselliorū fragor? quan-
tus animorum æstus & furor? quales con-
tumeliæ & opprobria consequentur? Hic
erit extremus actus huius furiosæ trage-
diæ: hic enim esse solet discordiarum exi-
tus. quòd si vlla catastrophe erit expectan-
da, duobus, meo iudicio, confectis decre-
tis, hæc Babylonica synodus terminabi-
tur: alterum erit, vt Ecclesia Romana ana-
themate iuguletur: alterū, vt sint tot sen-
sus, quot capita. quod enim aliud mon-

strum

strum à discordia, atq; furore gigni potest?
Nunquid perperam vaticinari videor, Fa-
brici? neminem ego esse arbitror, qui im-
mensum illum hæresum vestrarum Ocea-
num, qui errorum procellas, quibus iacta-
mini, perspexerit, qui non me vera prædi-
cere fateatur. Quæ cum ita sint, Montane,
cum intelligas nullum aliū exitum huius
fabulæ (quam tu Concilium appellas) esse
posse præter hūc: qua fronte ausus es Ger-
manos principes ad cogendam synodum
inducere, & eos ab hoc sanctissimo & cœcu-
menico Concilio ad furiosam istam con-
spirationem traducere? Cum igitur osten-
sum iam sit, grauissimas & maximè neces-
sarias causas celebrandi sacrum istud Con-
cilium extitisse, illasq; ad vos potissimum
quorū gratia coactum est, pertinere: cum
apertè fuerit à nobis demonstratum, il-
las, quas tu non veniendi rationes adduxi-
sti, diuerticula quædā & latebras esse, qui-
bus clarissimæ luci tenebras & noctem of-
fundere, Germanis imponere, & deplo-
ratae vestræ causæ prætextū aliquem adhi-
bere voluisti: qua in palæstrâ si pudor viola-
tus, si modestia læsa aliqua in parte à nobis
est, tua id accidit culpa: q̄ tam petulāter &

L 4 im.

immodestè sacrum istud Conciliū, & Pontificem Max. fueris infectatus, vt non poteris, nec deueris, moderatius respōsum spectare: quid, inquam, aliud iam restat, nisi vt te per Christi crucem & sanguinem obsecrem, obtesterque, Fabri, vt memineris te sacro baptisinate initiatum, aucto- ratum Christi militem in eius & Ecclesie verba, legesque iurasse: memineris, te ex illa aqua emergentē pijsimæ matris Ecclesie manibus exceptum, stola innocentie candidissima exornatū, veluti purissimā hostiam, Deoq; gratissimā, consepultum Christi morti, & eius sanguine perfusum oblatū inter Dei filios, hæredes regni celestis, cohæredes Christi cooptatum fuisse: memineris te non posse Deū, patrē agnoscere, nisi Ecclesiam illius spōsam matrem agnoueris: recordare, quanto studio & caritate materna, te infantem primo in eius gremio ludentē aluerit: recordare te sanctissimis illius pceptis institutū, maximis ab illa beneficijs affectū fuisse: memineris nunc eam à te desertam, incredibili dolore confectam, te à se diuulsum, à celesti hæreditate deturbatum, ex carissimo filio acerrimum hostem redditum ingemiscere.

miscere. Quod in te illa vnquam tantum scelus admisit, vt relictis eius castris, atque vexillis, infesta, atq; infelicia suorum hostium signa & arma sequereris? cur fidē potius perfidis transfugis, quàm matri adhibendam censes? cur tibi potius salutem tuam, quàm illi credis? peritissimi medicorum cum aliquo graui morbo corripiuntur, sibi vitam & salutem suam credere nō audent, sed alios medicos accerfunt: qui licet non ita docti sint, sicuti ipse est: quia tamen sani sunt, sana eorum consilia sequantur: tu cum ægritudine animi, omnium perniciosissima labores, te solū consulēs? pijsimæ & sapientissimæ matris medicam manum à tuis vulneribus repelles? nullus clementior, sapientior, oculatior, nullus tui amantior medicus ea reperiri potest. maiori te, quàm tu te ipsum, amore complectitur: non tanto studio tu ipse, quàm illa tuæ salutē prospicit: non tu quidē maiori dolore, neq; acerbioribus lachrymis tua vulnera, quàm illa prosequitur. si pietatem requiris, mater est: si caritatem, sponsa Christi: si sapientiam, Spiritus sancti discipula. quid amplius in medico requiris, tuam salutē, & felicitatem, aut miseriam

L 5 semp-

sempiternam tibi potiùs, quàm ecclesiæ catholicæ committes? qui si nihil aliud haberes, quàm quòd perturbato & faucio animo sis, licet esses omnium mortalium sapientissimus: tibi nùc suspectus esse & alios consulere debuisses. Sed dices, te sanum quidem esse, & ecclesiã non modò egram, sed insanam. O summam cæcitatem, nullum est, Fabrici, lethalius animi vulnus, quàm vulnus non agnoscere: & desperata salute cum sis, te sanum & incolumem putare. Nullum est inter diuina supplicia grauius & acerbius, quàm cum patitur homines in hanc persuasionem incidere. longe est ab spe salutis, cui ipse morbus salus esse videtur. Sed prætermittamus iam ecclesiam, concilia, traditiones Apostolorum: non iam, Fabrici, causam istam ad scripturæ sacræ, sed ad Christi Iesv supremi iudicis tribunal deferamus: diem illũ formidabilem, quem effugere non possumus, & breui conspecturi sumus, nunc nobis ante oculos proponamus: fingamus ante illius nos stare conspectum: & vt ipse confidentiùs accedas, fingamus etiam Ecclesiam Romanam, cuius ego auctoritatem suspicio & fidem amplector, hæcenus er-

raste,

raste, te verò, qui ab ea ad illius hostes defecisti, vera sensitte: illũq; iudicẽ à nobis huius nostri facti, atq; instituti rationẽ exigere: ego sanè hanc illi effem redditurus, quã non ingrata, immò gratissimam sperare, & confiderẽ esse futuram: Tu domine, nos ecclesiæ tuæ sanctæ obtèperare iussisti, & cù aliquando tuos Apostolos futuros, Ecclesiæ principes alloquereris, qui vos audit, dicebas, me audit: & qui vos spernit, me spernit: tu spõsam tuam dulcissimã, parentẽq; nostram Ecclesiam pastorib. euangelistis, doctorib. pphetis & rectorib. exornasti: ijs me parère præcepisti, parui: horũ doctrinã amplecti, amplexus sum: ijs credere, credidi: horũ sequi vestigia, secutus sum: quid ergo? quia tuis parui mandatis & ministris, si ipsi falsi sunt, ego pœnas luã? nunquid me debui illis opponere, quos tu mihi p̄fecisti? quòd obedire debui, de tuis legib. & illorũ p̄ceptis insolèter iudicare? quòd mihi veritatẽ explicaret, si cõcilia fefellerunt? cui meam salutẽ crederẽ, si mater Eccl. meã perniciẽ meditata? quis mihi lumẽ præferret, & erratĩ viam felicitatis indicaret: si Apostoli & Eccl. pastores sanctissimi & vetustissimi, quos tu lumina appellasti, mihi tenebras offuderunt *Matth. 1.*

nun-

nunquid ego illis sapientior, aut sanctior esse potui, aut debui, vt tuæ voluntatis, tua rumq; legum me potiùs, quàm illos, interpretem adhiberem? nullam tu aliam gratiorem Deo victimam esse dixisti, quàm obedientiam: idq; tu domine obediens patri vsq; ad mortem crucis acerbissimam, tuo exemplo confirmasti. recordabar etiam, quantis eos beneficijs affecisses, qui diuinis præceptis, qui parentibus, qui pastoribus, ministrisq; tuis paruissent: contra verò grauisimis supplicijs in rebelles & contumaces à te fuisse animaduersum: memineram te pœna capitali illum plectendum decreuisse, qui Dei sacerdoti non obtemperasset: memineram Saulem & regno, & vita spoliatum, quòd Samueli non paruisset: noueram te Danieli inter summa Israëlitiçi populi flagitia illud commemorasse, quòd prophetis, qui diuinam voluntatem regibus & populo interpretantur, credere noluisset. ijs ergo commotus & exemplis & legibus tuis, malui cum apostolis, cum pastoribus, cū Concilijs, cum Ecclesia tua sancta errare, (si modò obedientia error appellanda est) quàm mecum, aut cum alijs vera sentire. quid enim aliud facere debuit

bui? illis ne fidem non adhiberem, quorù tu me fidei credidisti? mihi soli crederem, & illos contemnerem? qui etiam si vera, cæteris deceptis, sentirem, arrogantię tamen, atq; superbix crimen, quo nullum est detestabilius, effugere non possem. si Ecclesiæ tuæ sanctæ obtēperasse, si illi credidisse flagitium est: me reum huius criminis agnosco. si qui credunt Ecclesiæ, damnantur: qui non credunt, præmijs afficiuntur: cur nos illi parère iussisti? cur eos, quos crudelissimo mortis genere, & effuso innocentissimo tuo sanguine, eterno patri conciliasti, in tantas angustias coniecisti: vt si obedierint Ecclesiæ, cōdemnentur: si non obtemperauerint, tibi infensi & inimici reddantur? cur pateris eos in tanto discrimine & errore versari? quòd me supplicem & obsequentem Ecclesiæ, sanctisq; Concilijs præbuerim, dignum æterno supplicio iudicabis? qui obedientiæ præmium amplissimum sperabam, acerbissimam pœnã sustinebo? quæ spes salutis miseris & calamitosi illis hominibus reliqua esse potest, qui nihil aliud vnquam audierunt, neque didicerunt, nisi quod Ecclesia iussisset: si qui illi credunt, pœnis sempiternis adiudicantur?

antur? quòd si eam ob causam, quòd obediens Ecclesiæ fuerim, censeres esse damnandum: non inuitus supplicium istud sustinebo, ne tibi vnquam inobediens fuisse videar. Non arbitror, Fabrici, honestam hanc meam defensionem, etiam si errantem Ecclesiam & Concilia secutus fuisset, iudicè illum æquissimum, cui nullum est sacrificium obedientia iucundius, repudiaturum esse. Tu verò ijs, meo iudicio, verbis tuam causam ages: quæ quidem ego ex hac tua oratione colligam, ne illa à me conficta fuisse queri possis. Ego, domine, cum lumen euangelij tui papistarum improbitate extinctum esse animaduerteterem: cum videre concilia sæpe turpiter errasse: mutuis se decretis confecisse: in Satanæ nonnunquam synagogas cecidisse: tuam Ecclesiam à veteri tua disciplina fædè degenerasse: istosq; Pontifices (in Siricium nempe, Gelasium, Leonem, Innocentium, Gregorium & alios digitum intendens) frequentissimè fuisse deceptos: eaq; præcepisse, quæ tuis legibus erant aduersa: reliquos verò Romanos Antichristos, iuratos ecclesiæ hostes, religionisq; proditores nihil vnquam boni fecisse, neq; deinde facturos fuisse: istosq;

docto-

*Motans
quib. ver-
bis suam
causam
agat.*

doctores, Hieronymum, Augustinum, Basilium, Chrysostomum & alios, utpote homines in scripturarum interpretatione sæpissimè hallucinatos: cum per tantas ecclesiæ conciliorum, Pontificum, doctorumq; tenebras, lucem ipsam euangelicam Helias ille secundus, Lutherus, (quem miror hinc non adesse) curiosis oculis inspexisset, nec desererem, qui veritas es, qui Deum potius, quàm homines audiendos esse dixisti, illius doctrinam, qui mihi Deus quidam esse videbatur, complexus sum: & cum potius debeamus scandalum nasci, quàm ut veritas deseratur, ego, cui in tam supina, tamq; diutina tot sæculorum ignoratione lux ista euangelicæ veritatis affulsit, non modò passus sum oriri scandala: sed concilia & Pontifices, tanquam veritatis hostes, contumelios & opprobrios, ut par erat, exigitavi: traditiones illas, aut potius nugaturorum Apostolorum neglexi: humana omnia decreta repudiaui, & deceptam ab illis imperitam multitudinè, solis euangelicis verbis erudiui: ecclesiam scindi, & cruentari antiquam potius religionè, quàm euangelicam veritatè interire passus sum. Ecclesiæ nos parère iussisti, sed nõ eius erroribus:

Con-

Concilijs, sed non falsa docentibus: Apostolis & doctoribus, sed non à tuis verbis declinantibus. quorum errores cum ego manifestè deprehendissem, mihi soli potius vera sentiēti, quàm illis omnibus mentientibus credendum putavi. qui ergo me pro veritate illorum erroribus constanter opposui, eamque ab illorum iniurijs vindicaui, & in libertatem asserui, immortalitatis præmium illis cultorib. promissum, & mihi iure debitum non obtinebo? Putasne, Fabrici, hanc illi defensionem gratam esse futuram, cui nihil est inuisius insolentia, nihil humilitate gratius? Rediigitur ad te Montane; diei huius acerbissimi, & maximè pertimescendi, frequens subeat tuum animum cogitatio: respisce tãdem, & pijsimam matrem Ecclesiam, veritatis columnam & firmamentum agnosce: discute hanc odij nebulã & furoris tuæ mentis oculis offusam: & veritatis splendidissimam lucem in Ecclesia, atque Concilijs potissimum splendens intueri: contumacem omnem arrogãtiam Deo inuisam, & veritati infestam deponere: & Christi in cruce pendentis humilitatem & obedientiam aspice & imitare: considera tecum ipse, &

se, & expende in tantis tempestatibus seditionum, & hæresum procellis, quibus fluctuat vestra gymnasia, in illis errorum fluctibus, in illo discordiarum & vertiginis Spiritu, quo, vobis auctoribus, Germania iactatur, neque Deum, neque veritatem posse reperiri. neque enim in commotione dominus, vt dicebat Angelus Eliæ, sed in Spiritu auræ tenuis, neque in illo vento doctrinæ, quo leues & inconstantes homines circumferuntur, veritas vnquam euangelica reperita est. Quòd si vbi duo Christi nomine congregantur, ibi Christus est, dic mihi, obsecro, qua ratione vbi duo ministri non modo Christi nomine non conueniunt, sed neque Satanæ nomine in eandem hæresim conspirant, Christus aderit? vbi verò ille non est, veritas esse non potest. nam cum veritas inimica discordiarum, amica pacis, & otij sit, necesse est, vos, qui iucundissimam pacem tota Germania expulistis, simul etiam cum illa exterminasse veritatem: vt merito veritatis & pacis hostes iudicemini. memineris perturbatores pacis Christi discipulos non esse, qui pacem, morti proximus, Apostolis suis testamento legauerit: qui eam omnibus, qui verè Christiani sunt

& appellantur, hereditario iure reliquerit: qui illam in ore semper gessit, & viuens, moriens, atq; resurgens impensè nobis cōmendauit: veni in Concilium, quod vnicus esse potest auctor recuperandę pacis, & murus firmissimus tuendę publicę tranquillitatis: reuertere ad Ecclesię sinū, vnde cum ingenti illius dolore, & magno tuo malo diuulsus es: redi in illius gratiā, quam de te optimè meritam in gratissimè deseruisti: miserere si non afflictę & calamitosę matris, quę lugubris & lacrymabunda, filiorum suorum à vobis trucidatorum sanguine perfusa, supplices ad sponsum dulcissimum tendit quotidie manus, & ab illo suorum simul atque vestrorum vulnerum medelam efflagitat: miserere si non eius, quę suorum malorum oblita, vestrorum dolore confecta pro salute vestra preces & lacrymas fundit: miserere si nō ruentis & propè iam euersę religionis, si non tot animorum æterna morte, vestra culpa, pereuntium, si non tot Christianorum, qui passim crudelissimè trucidantur, quorum effusus sanguis diuinas aures crebris pulsat clamoribus: tui saltem ipsius, fabrici, miserere, quę pro deserta religione,

pro

pro pace violata, pro scissa, atq; dilacerata tunica Christi, p hoc deniq; extremo, maximoq; flagitio, q̄ hac impia oratione tua in sacrum istud œcumenicum Concilium admisisisti horrendum Dei iudicium, indignatio diuina, & acerbissimum, idem quę sempiternum suppliciū expectat. Sed vos ego iam ad extremum appello sacri Romani imperij electores, principesq; Germanię clarissimi, qui in tuenda Christiana religione principem semper locū & auctoritatem tenuistis: qui ab Ecclesia Romana magnis, & immortalibus beneficijs exornati, pro tantis in vos illius meritis, nūc illius & disciplinam, & patrocinium deferere, & vesanis quibusdam, atq; tragico illo Oreste de mentioribus ministris potius, quàm sanctissimę, & sapientissimę matri, & de vobis optimè meritę credere voluistis. Multa quidem ego nunc ad eleuandam istorum ministrorum auctoritatem, quam magnā apud vos adepti sunt, afferre potuissem: quib. si patientes aures adhiberetis, nō dubito quin illorū doctrina & auctoritas suspecta vobis & inuisa redderēt. possem vobis sc̄ctas innumerabiles, pferre, quib. scissa est & dissipata Germania, quę aptissimè

M 2 testan-

testatur & clamant, & oculatis hominibus palam & apertè videntur indicare, vbi tot sint disidia, veritatem euangelicam, & veram Christi religionem esse non posse, possem illorum libros in medium producere, in quibus, qui se euangelicos profitentur, tanto stomacho, tanta rabie & furore loquuntur, vt ne dæmones quidem, ne dum Christiani ita vnquam locuti fuisse videantur, possem ostendere, quàm sit indignum Germanica sapientia & nobilitate perpeti vos tot tyrannides quòt hereses, tot tyrannos quot ministros vestris animis dominari: qua quidem ego indignitate soleo mirari vehemèter excelsam illam, vereq; regiam virtutem vestram, istarum Syrenum cantibus iam diu consopitam, excitatam aliquando non fuisse, & turpissimum istud tot hæresum & hæreticorum dominatum à vestris ceruicibus non reperuisse, possem illorum fraudes, atq; fallacias detegere, quibus efficere conati sunt, vt venenum istud mortiferum blandius in vestros animos irreperet. libertatem etenim carnis, veluti fucatam quandam, petulantemq; meretricem, & blandam conciliatricem, vestris oculis & sensibus obiecerunt,

quæ

quæ suis lenocinijs vestræ assentaretur imbecillitati, & persuaderet post Christi mortem licere quidè vobis esse Sardanapalos: quæ totum illud molestum pœnarum, & ærumnarum pondus à vestris delicatis humeris in Christi seruatoris nostri humeros transferret: quæ seuerioris illius disciplinæ, quàm à maioribus accepimus, neruos omnes elideret: quæ, neglecta illa aspera & accliu virgultis & tribulis impedita virtutis semita, per amplam & spaciosam voluptatum & deliciarum viam liberum & iucundum excursum polliceretur: quæ ieiunia, nuditatem, abstinentiam, verbera, & omnem illam castigationem, qua petulantis carnis impetus frenantur, condénaret: quæ lacrymas illas dolore peccatorum expressas, quibus ira Dei placari solet: impias esse doceret: quæ deniq; omnia pietatis opera sacrilegâ simulationè esse diceret. O cæcam improbitatem, ô impudentem & nefariam hominum peruersitatem. Christus innocētissimus, vt illam corporis gloriam consequeretur, acerbissima subiit tormentorum genera: hæc em̄ (inquit Lucas) oportuit Christum pati, atq; ita intrare in gloriam suam: ^{Luc. 24.} & ego peccatis & scelerib. coopertus æter-

M 3 na

na corporis & animi beatitudine fruar: ille
 verberibus caesus, clavis transfixus, luxatis
 membris, spinis, ferro & opprobrijs acerbis-
 simè vulneratus, tinctus suo innocentissi-
 mo sanguine ad patrem ascendit: & ego il-
 litus & perfusus voluptatù turpissimo cœ-
 no in confortium Angelorum euolabo?
 quod ille tantis laboribus est adeptus,
 ego nullo cōsequar negotio? clamat Chri-
 stus, Qui vult venire post me, abneget se-
 metipsum, tollat crucem suam, & sequatur
 me. quibus verbis nos rebus fluxis, atq; ca-
 ducis, delicijs, voluptatibus & nostræ vo-
 luntati renuntiare præcipit, & sublata cru-
 ce, hoc est, laboribus & iniurijs patienter
 exemplo suo toleratis illius vitam voluit
 imitari: & nos illorum improbissimis con-
 filijs acquiescemus, qui nos à tam apertis
 Christi verbis ad deliciosam vitam & ina-
 nem quandam confidentiam traducere co-
 nantur? Christus I E S V S digito nobis viam
 cōmostrat, quam ille tinctam suo sangui-
 ne reliquit, per quam ingredi deberent il-
 li, qui eius vestigia sequerentur: Christus
 etenim (vt inquit princeps Apostolorù Pe-
 trus) passus est p nobis, nobis relinquēs ex-
 emplum, vt sequamini vestigia eius: & ego
 istorum hominum vestigijs inherebo, qui
 nos

Luc. 4

g. Pet. 2.

nos mollissimis gressibus blādæ libertatis
 precipites agunt in vitia, & in æternæ mise-
 riæ barathrum deuoluunt? Possem isto-
 rum, qui se euangelicos iactant, immanem
 crudelitatem referre: qui si verè essent euan-
 gelici, viri euangelistæ Christi mansuetis-
 sima præcepta sequerentur, qui euāgelium
 non armis obtrudi repugnantibus, sed
 obedientibus & pacificis modestè voluit
 promulgari: illi verò non tam de promul-
 gando isto suo euangelio, quàm de concili-
 andis sibi principum animis, de obtinen-
 dis illorum armis solliciti sunt: quibus hęc
 nouam tyrannidem tueantur, & nostro-
 rum sanguine saturentur. O conditionem
 nostrorum temporum miseram, & calami-
 tosam. Christus iniurias accipiendo, atque
 ferendo, suas hominibus leges promul-
 gavit: ij verò inferendo non iniurias mo-
 dō, sed cædes atrocissimas, suos errores
 Christianorù animis cupiunt inferere. ille
 acerbissima morte & innocentissimo suo
 sanguine euangeliū cōsignabat: ij verò suū
 euāgelium alieno interitu & cruore cōsigna-
 re cupiūt. hoc cōtine est esse assertores christ.
 relig. & non potiùs hostes capitales? Possē
 obijcere vestris oculis hęc miserā Ecclesia

faciem istorum ministrorum erroribus, & crudelitate deformatam, atque dehonestatam, possem Germaniæ ruinas, Angliam Christianorum sanguine redundantem, recentia nunc Flandriæ vulnera & incendia, Galliæ intestina & crudelissima bella, reliquarum prouinciarum acerbissimas plagas explicare: quæ quidem cum à vestris ministris inflictæ sint, apertissimè testantur, quàm sit eorum euangelium Christi euangelio cõsentaneum: cum hoc pacem, vitam, modestiam, mansuetudinem: illud verò bellum, mortem, furias, cædes & flamas in orbem Christianum intulerit. possem vobis antiquos illos sanctissimos viros & principes Germaniæ clarissimos cõmemorare, quorum alij sapientia & sanctitate vitæ Ecclesiam Romanam illustrarunt, alij incredibili animi virtute, potentia & victoricibus armis ab hostium illam iniurijs vindicauerunt: qui si modò reuiuiscerent, ijs vos planè verbis increparent: Quid agitis filij? quò ruitis? quis vos ab Ecclesia, cuius nos præcepta secuti sumus, abduxit? quis à nostris institutis & præceptis abstraxit? an ideo hæc à nobis arma & principatū accepistis, vt quibus nos armis Ecclesiam

clesiam defendimus, vos eam oppugnaretis? ideo templa nos ereximus, vt à vobis euerterentur? illa exornauimus, vt vos expoliaretis? ideo pacatam & tranquillâ religionem vobis reliquimus, vt vos illam à perditis hominibus turbari, sursum atque deorsum ferri pateremini? nos Ecclesiam sacrosanctam Romanam religionis nostræ parentem, de Germania benemeritâ, nostræ fidei commissam, coluimus, honorauimus, tutati sumus: & vos illam patriæ & auitæ virtutis obliti iniurijs & armis insequimini? nunquid nobis aut mens, aut consilium, aut pietas defuit, vt à nobis degenerare gloriosum iudicetis? Sic illos maiores vestros clarissimos viros vobiscum agere & loqui credite, quorū vos nec auctoritate frangi, nec pietate moueri, nec oratione leniri indignum est. Sed illud est longè indignius, quorundam vos potiùs ministrorum improbis persuasionibus, quàm domesticis & gloriosissimis maiorum vestrorum exemplis cõmoueri. quod quàm æquum, quàm honorificum vobis sit, vos ipsi iudicate. nec enim ego illum arbitror verè esse Germanum, qui sic à pristina illa & robusta virtute antiquorū Ger-

manorū descinerit, vt se blandis Epicureo-
rum quorundam assentationibus flecti,
vinci que patiatur: & illorū auctoritatem,
totius ecclesiæ catholicæ auctoritati putet
esse antefendam. Ille, inquit Vincentius
Lyrinienſis, est verus Germanus, catholi-
cus, qui veritatem Dei, qui Ecclesiam, qui
Christi corpus diligit: qui diuinæ religio-
ni, qui catholicæ fidei nihil preponit: non
hominis cuiuspiam auctoritatē, non amo-
rem, non ingeniū, non eloquentiam, non
philosophiā: sed hæc cuncta despiciens, &
in fide fixus, & stabilis permanens, quid-
quid vniuersaliter antiquitus Ecclesiā ca-
tholicam tenuisse cognouerit, id solū si-
bi tenendū, credendumq; decernit: quid-
quid verò ab aliquo deinceps præter om-
nes, vel contra oēs sanctos, nouū & inau-
ditum subinduci senserit, id nō ad religio-
nē, sed ad tentationē potiùs intelligat pti-
nere. quib. quidē verbis Vincētius effigiē
& simulacrum nostrorū tēporū expressif-
se, & vos admonuisse videt. Possē vobis irā
diuinam, comminatiōes Prophetarum, &
miserrimas strages populorū eorū, q̄ Chri-
stianā religionē violarunt, cōmemorare.
possem Asiæ, Africæq; puincias, oppida, et

uitates, ob desertā ecclesiasticā disciplinā
dirutas, euersas, & immanissimarū gentiū
obiectas crudelitati. possem Græciam bea-
tam quondā, atq; florentē puinciam, nūc
verò spoliatā omni dignitate, & splendore,
q̄ simul cū puritate religionis, amplissimū
quoq; imperium amisit, vestris oculis of-
ferre. Quæ quidē cū testes sint locuple-
tissimi animaduersionis diuinæ, similem
Germanis exitum exemplo suo commi-
nantur. etenim violatæ religionis, misera
seruitus solet esse supplicium. plenæ sunt
exemplorum scripturæ sanctæ, quæ vobis
nunc magnum debuissent terrorē incute-
re, vt quamuis erecto & excelso animo si-
tis, illum tamen, in cuius manus incidere
horrendum est, reformidare debeatis. est
enim magnanimi viri & eius, qui nihil ti-
meat, Deum timere: qui sæpē fortes ab im-
becillis, potentes ab infirmis, armatos ab
inermibus vinci, & in seruitutē redigi pa-
tia. quod quidē nunc vobis, viri Germa-
ni, vehementer pertimescendum est. No-
lo itaq; hæc omnia & alia quæ plurima, quæ
magna & grauissima sunt, quæ vestrū hunc
ab Ecclesia discessū vobis exprobrāt, quæ
vos ab his ministris delusos esse testantur,

recen-

recensere: illud solum vos obsecro, & obtestor, clarissimi viri, vt in memoriam reuocetis illa duo vobis ab Ecclesia collata amplissima beneficia, quibus nulla ampliora ab hominibus sperari, nulla maiora hominibus conferri possunt. Christi etenim religionem, & sacros Romani imperij fasces, quibus nihil habet magnificentius terrarum orbis, ab Ecclesie Romanæ, & summorum pontificum manibus accepistis. deinde illud etiam vos oro, vt in afflictam, sauciam, calamitosam, & lacrymantem matrem Ecclesiam conuertatis oculos: & si in excelsis, liberalibus & gratis animis vllam habet vim acceptorū beneficiorum memoria & recordatio, ærumnosæ & de vobis tam benemeritæ matris, misereamini. etenim Germaniam delusæ, atque perditæ gentilitatis cæcis erroribus occupatam Romani Pontifices, effuso in eam euāgelicæ lucis splendore, ad veri Dei & Christi filij eius cognitionem adduxerunt. nam, vt interim Martialem, Sauiinianum, Potentianum, & Altinum beatissimi Petri Apostoli, primi Christi Vicarij, & pontificis Romani discipulos prætermittamus, qui ab eo in Transalpinā missi re-

gio.

gionem, Gallias & inferiorem Germaniæ partem euangelico lumine illustrarunt, & Chilianum etiam missum à Conone summo Pontifice, qui Christi nomen & leges in Germaniam inferret, sanctissimus Gregorius secundus Germaniam idola adhuc venerantem, & ante illas dæmonum statuas prostatam, atque iacentem misso Bonifacio monacho sanctissimo, atque doctissimo viro, ad aspiciendam euangelicam lucem erexit, & magnam Germanorū multitudinem Romam venientem benignissimè exceptam suis manibus vir ille religiosissimus, & gloriosissimus sacro baptismati initiauit: Saxones verò idolorum etiā cultores Hadrianus primus Caroli magni inuictissimi Gallorum regis præsidio à simulacris ad verū Dei cultum abstraxit: quos antea Sergius primus ad eum amplectendum fama virtutis, & sanctitatis excitauebat: Leo tertius, Ansgarij abbatis & beati Sigfridi opera & industria, plapsam iterum in idem crimen Germaniā, & denud ad idolorum genua procumbentem subleuauit, & ereptam ex impia illa dæmonis tyrannide in libertatem asseruit. quod quantum fuerit beneficium, vobis expenden-

dendum relinquo. neque enim quidpiam esse potest inuisus Deo, aut contumeliosius, quàm sibi debitum honorem simulacris deferre: neque beatius quidpiam hominibus, dum in terris versantur, accidere, quàm verum Deum nosse, atque illum purè & castè venerari. Neque verò solum hoc tantum bonum, quod ad animum vestrorum salutem pertinebat, Ecclesiæ Romanæ acceptum referre debetis: sed illud etiam Romani imperij sceptrum, quo Germania cæteris totius orbis nationibus clarior, & illustrior reddita est. etenim ius illud creandi imperatorem Romanum, Gregorius quintus transtulit à Francis ad Germanos, ut quorum fidem, pietatem, religionem in Ecclesiam & Pont. Romanos, studium & operam in maximis difficultatibus, & difficillimis tēporibus fuerat expertus, eorū fidei, atq; potentiæ committeret ecclesiæ patrocinium, ut eam ab omnium hostium, tyrannorū, inquam, & hæreticorum insidijs vindicarent. sed nunc iam, prò dolor, cogitur externa quærere auxilia, ut dignitatem suam contra illorum iniurias tueatur, quos sibi patronos &

de-

defensores adoptauerat: cogit plagas mortiferas & insanabiles perferre ab illis impositas, quos ipsa lethalibus animi vuneribus liberauerat: cogitur suis met armis, quæ vestris manibus ad suæ salutis defensionē commisit, excipere toto corpore vulnera acerbissima: & quod est miserabilius, cogitur videre vos carissimos suos filios eisdem gladijs & flammis, quibus illius fortunas incēditis, & corpus vulneratis, acerbiores plagas, & maiora incendia vestris animis inferre. ô miserum, atq; funestum, & matri præsertim luctuosum spectaculum. & tamen cum sæpè ob alia longè minora crimina ius creandi imperatorem alijs nationibus abstulerit, & ipsos etiam imperatores ab imperij sede deturbaerit, nunc in tanta animi & vulnerum suorum acerbitate maluit in suis iniurijs conuiuere, quàm aliquid in vos decernere seuerius. Non modò electores, sed, quod maius est, potentissimos ipsos, ingratos tamen, imperatores, & qui illo honore imperij Romani ad ecclesiæ dedecus & Christi cōtumeliam abutebant, pontifices Romani anathemate sæpè ferierūt, & imperij dignitate priuauerunt. etenim Gregorius septi-

septimus Henricū tertium percussum primum anathemate, imperij deinde honore mulctauit, quod improbis factis ecclesiæ pacem perturbaret: ille verò ad se reuersus cum sui eum erroris, atque scelerum pœnituisset, & nudis pedibus per niuem & glaciem incedens, supplex ad Gregorij pedes venire decreuisset, tribus tamen diebus Pontificis ianua phibitus tandem ad Canosij oppidi portas in agro Thegiensi, sui erroris veniam impetrauit. Alexander tertius Fredericum primū ob schisma excitatum in ecclesia Venetijs ad publicam pœnitentiam adegit. Innocentius tertius Othonem quartū imperio deiecit, quod fidem ecclesiæ datam prodidisset, & iusurandum violasset. Iam verò Fredericum secundum, summis beneficijs ab ecclesia Romana exornatum, cuius pater Henricus quintus Siciliae regnum à Cælestino tertio & imperium acceperat, ab Innocentio tertio benignè & amanter educatum, & ab honorio tertio in supremum imperij fastigium euectum, ingratum postea summis Pontificibus, à quibus fuerat ornatus, & ecclesiam hostibus armis persequentem, ab Honorio anathemate percussus.

cussus. Innocentius quartus Siciliae, Apuliaeque regnis primum spoliatum, imperio demum exauctorauit. Seuera tunc animaduersione imperatorum insolentiam comprimebat ecclesia, & non solum in illos excommunicationis fulmina vibrabat, sed abdicabat imperio: & quemadmodum sceptrum imperatoribus iniquis, sic etiam ius creandi imperatores nationibus auferebat. nunc verò in maioribus suis iniurijs, incredibili vsa misericordia, neque illum quidem spiritalem gladium in imperij electores, auctores tantorum malorum, eduxit, quo à suis altaribus, & Christianorum consortio suos hostes arcere consuevit: quia Germaniæ principes resipiscentes, & ad se redeuntes se visuram, & complexuram sperat. hac alitur & sustentatur spe, quam sibi de virtute vestra pollicetur, quæ erga vestræ salutis auctores gratos & acceptorum beneficiorum memores efficietur. tum verò & Ferdinandi Cæsaris clarissimi & religiosissimi imperatoris pietas incredibilis vestros animos ad sui imitationem incitabit: nec enim est æquum, eos ab imperatoris religione disidere, qui non alio nomine, quam tuendæ religionis gratia

ius istud acceperunt, & monstri iam simile videatur, imperatorem acerrimum esse patronum Ecclesiæ Romanæ, nonnullos verò electores, eius hostes implacibiles. Leo tertius ob imminentes ecclesiæ calamitates, & urbem hostium incursionibus obiectâ, & armis vexatâ, & oppressam, cū imperatores Constantinopolitani, opportunè iam tâtis illius malis subuenire, alioq̄ ipsi ab hostibus circumuenti, nec molem tantam imperij, nec potentissimorum aduersariorum impetum possent sustinere, nullo illorum crimine, sed quia id Christianæ reip. ratio postulabat, imperium à Græcia trāstulit in Galliã: & Carolū Gallorū regē religiosissimū, & clarissimum virum imperatorem creauit. Cū ergo Pontifices Romani à Græcia in Galliam, à Gallia in Germaniam pro temporum & periculorum ratione fasces imperij transtulerint: cū plures imperatores ob excitationes in Christiana rep. tumultus & seditiones ab imperij fastigio sæpe deturbauerint, & alios in eorum locum suffecerint: quia indignum putabant, eos sceptrum imperij tenere, qui cū religionis propugnacula, conseruatores pacis, & ecclesiæ patroni es-

se debuissent, illius tranquillitatē ambitione, cupiditate & studio ppagandi imperij perturbaret: nunc etiã si videt has funestas flāmas, quæ vniuersas penè Christianas prouincias miserè populant in Germania exortas, atq; inde profectas in cæteras nationes irrepsisse: etsi videat vos, qui eas quāprimū extinguere deberetis, nō modò non cōpressisse, sed fouisse, & illarū excitatores vestris armis, ptexisse: noluit tamē pijsima mater, eā, q̄ in alios, in vos exercere seueritatem: noluit vos hæc aut spoliare dignitate aut hostes cēdere: noluit supplicio vestro & ignominia suo mederi dolori, sed summa patiētia (ne desperare de salute vestra videre) in maximis suis iniurijs voluit cōniuere. Itaq; ij oēs Pōt. Rom. Leo, Hadrianus, Clemēs, Paulus, Iulius, Marcellus, Paulus, & nunc dem ū Pius quartus sibi, & ecclesiæ à Germanis illatas iniurias æquo animo tolerarūt: & quo maioribus opprobrijs, & cōtumelijs affecti sunt, eo maiori misericordia cōmoti, nō acerbilla medicina, quibus in curandis ijs morbis ecclesia hæcenus vsa est, exulceratis illorū vulnerib. adhibuerūt, sed incredibili clemētia oīa alia remediōrum genera experti sunt:

non feueritate, sed indulgentia vsi: non tam deterrere, quàm allicere: non tam v're & refecare membra, quàm fouere voluerunt: non hostes declararunt, non ius imperij abstulerunt: sed literis amoris & beneuolentiæ plenissimis ad componendam pacem prouocarunt, legatos sæpe miserunt, ad Concilia vocarunt, omnia tentarunt, omnia experti sunt, ne potiùs tanquam cum obstinatis hostibus, quàm cum filijs errore aliquo lapsis agere viderentur. quia futurum sperabant, vt Germania excitata aliquando tantorum beneficiorum recordatione sese erigeret, durum istud & multiplex iugù hæreticorù excuteret, & illam pacem amaret, quæ in ea versatur ecclesia, in qua vna fides & vnus Spiritus, non in qua tot fides quot ministri reperiantur. Quæ cum ita sint, cum vos, clarissimi Germani, Ecclesia Romana à deorum simulachris abstractos ad vnius, veri quæ Dei cultum adduxerit: dæmonis mancipia Christiana libertate donauerit: omnia vobis consequendæ æternæ felicitatis præsidia contulerit, & ornamenta amplissimæ dignitatis: cum nullum beneficij genus prætermiserit, quod ad vos præ-

ter cæteras ratioēs exornâdos ptineret, & quod est illustrius, suæ in vos voluntatis, & beneficentiæ, & vestri in illam parû gratianimi argumentum: cum ab ijs, quos maioribus sibi beneficijs deuinxerat, se crudeliùs vulnerari sentiret, non de vindicta, sed de remedio vulnèrum vestrorum cogitauit: vobis iratis & armatis non se illa armis opposuit, sed lacrymis, & quorum manibus dilacerabatur, illorum misericordiam & auxiliù implorabat. Quid ergo? tam crudeli in illam vos animo nunc eritis, tam inhumano, tam immemori acceptorum beneficiorum, vt illius neque calamitatibus, nec lacrymis moueamini? in tam beneficam matrem non ingrati modò, sed impij reperiemini? vestris nunc genibus prouolutam & obsecrantem, vt concilio Tridentino adesse velitis, vt ministros venire cogatis, vt sanandæ religionis, & componendæ pacis rationes arbitrio tantæ synodi permittatis, superbè contemnetis? illam ante vos prostratam sua vulnèra explicantem, beneficia, quæ vobis contulit, cõmemorantem, amplexantè vestra genua, & ab illo cursu, quo in eius perniciem ruitis, retinere cupientè,

insolenter & inhumanè à vestris genibus repellitis ? ita inflammati, & ardentès homines, cùm supplices ad se venientes suos hostes intuentur, non solùm illis parcere, sed misereri, subleuare, & beneficijs prosequi solent: vos matrem tam piam, tam benè de vobis meritam, supplicem & collacrymantem, maiori crudelitate vexabitis ? nõne oportuit iam illius vos miserijs saturatos & expletos esse ? frustra ne vos illa aspectabit ? vos intuebitur ? vestram fidem implorabit ? iacentem, afflictam, supplicantem non modò non subleuabitis, sed affligetis amplius, & opprimetis ? O miseræ matris infelicia beneficia apud Germanos collocata, ô curam illam, atq; custodiam animorum vestrorum infaultam & luctuosam: quæ exitum tam miserabilem sortita est, vt qui ab illa immortalibus bonis fuerant exornati, crudeliores in illam hostes reperiantur: qui laboranti subuenire debuissent, illi potissimum excidium, atq; vastitatem intentent: quos oportebat suarum calamitatum dolore frangi, ij nunc luctuosas illius exequias læti & alacres prosequantur. itaque non tam illi suorum templo-

rum

rum excisio, non bonorum direptio, non sacrorum depopulatio, non tam filiorum cædes, quàm hæc tanta indignitas misera & acerba est: non tam illa suas ruinas, quàm interitum vestrorum animorum luget: nõ tam stragem suarum fortunarum, quàm illam victoriam, quam de vobis reportat hostis, vestræ salutis & suæ dignitatis lamentatur. quòd vos à se abstractos videat, quòd suis beneficijs ingratos experiatur, hoc illius animum vehementer excruciat, hoc illà suspirare, gemere, lacrymas effundere. & exclamare facit cum sponso, Audite cæli, auribus percipe terra: filios educaui & euexi: ipsi autem spreuerunt me: quos ab idolis dæmoniorum abstracti, ad hæresum nunc idola reuertuntur: quos in libertatem asserui, iterum miseræ seruituti mancipantur: quos eripui ab æterna morte, vix nunc ipsi materno sanguine satiantur: quos ornaui, me crudeliter spoliant: quos imperij Romani fascibus illustres feci, ipsi me omni dignitate orbare conantur: quos mihi putabam vnicum esse perfugium, extremú moliunt exitiú. cuius iam fidè implorabo, si filij carissimi fidè pdiderunt: ad quæ confugiã,

N 4 si ab

si ab illis ei jcior? quòd me recipiam, si ab illis expellor? quis miseræ opitulabitur, si illi oppugnant? Tu dñe Iesu Christe, spes vnica, solatiumq; miseriarū mearum, qui me sanguine tuo abluisti & decorasti: qui te nunquā meis rebus, salutē, atq; dignitati defuturū p̄misisti: qui tam sapiēs es, vt noueris: tā potēs, vt valeas: tā bonus & misericors, vt velis spon̄sæ afflictæ & laboranti subuenire: tu, in quā, dulcissime Iesu, qui solus potes, ecclesiæ tuę miserere. Tam duri, atq; ferrei eritis viri Germani, vt hic acerbissimus dolor & querelæ iustissimæ calamitosæ matris nō molliāt animos vestros? videte per Deum immortalem, ne his ecclesiæ lacrymis, & gemitibus Deus aliquādo commotus, excitatus & incensus ira, ad fumendum de vobis supplicium conuertatur. caute, ne istam puniendi tarditatem, collecta maiori indignatione, supplicij grauitate compenset: & qui soleat in maximis hominū sceleribus diutius cōnuere, iræ thesauros diuturnitate temporis, scelerū magnitudine collectos in vestram aliquando perniciē effundat. ecclesiā catholicā magnis ad se clamorib. vos euocātem audite. sacrum istud, & cœcumenicū Cō-

cili-

ciliū Tridentinū, quod vestros ministros tam amāter accerit, & publica fide illorū securitati p̄spexit, quod solū tantis malis mederi potest, vnicū arbitrum & iudicem agnoscite. existimate hanc Dei & ecclesiæ extremā vocē iam esse, vos admonentē & adhortatē, vt resipiscatis: vt hos ministros tantorū malorū, & discordiarū authores in Cōciliū venire cogatis: vt pax illa Christiani populi, ijs discordijs sepulta, reuiuifcat, & Ecclesiæ dignitas emergat ex ijs fluctib. domesticarū seditionū: ne si hoc tantum, tā frequēs, tam necessariū Concilium negligatis, disidia & æternū bellū voluisse videamini. Si doctrinæ vulnera sanare cupitis, adsunt medici peritissimi: si abusus delere, nouam ecclesiæ faciē inferre, & collapsum Christi templum reficere, adsunt architecti clarissimi, quorum opera templi ruina, & Ecclesiæ vultus resciantur. ne patiamini hanc occasionem diuinitus oblatam è manibus excidere: qua sublata, quid futurum putatis? nisi vt, cum nulla sit iam doctrinæ Christianæ pars, quæ nō vulnus aliquod à vestris ministris acceperit, cum oēs Reip. Christianæ partes cōuulsæ & labefactatæ sitn, breui vniuersam

N 5 Ger-

Germaniam, (nouis quotidie nascentibus erroribus) dissipatā, bustum quoddam religionis, & legū diuinarum, exemplum deniq; seueritatis diuinæ redditā conspiciatis: vt clarissima puincia, sicut ille dixit, quæ erat antea castæ & incorruptę sacrariū veritatis, impiū ac turpiū errorum lupanar fœdissimū efficiatur. Intestinis odijs ardere videtis iam eos, quos Christus mutua caritate voluit ardere: bellis domesticis cōflagrare, quos placidissima pace Christus gaudere, & illam potissimum suos discipulos colere, & cōplecti voluit: quasi parū sit Turcarū armis ecclesiā affligi, atq; vastari. oīa deniq; perturbata, excisa, & ppē iam euerfa videtis. mysticū hoc Christi opt. max. corpus dissipatū, pulcherrimum istud ædificiū ecclesiæ, quod Christi sanguine coagmentatū est, hircere iam, atq; dissolui cruore nostro intuemini. vnica est illud restaurādi, atq; reficiēdi via, pax, & cōcordia Christianorū. noluit quōdam Deus, nisi cōposita primū pace, sibi templū consecrari. itaq; post domitas multas gētes, atq; nationes, cum nullus audiret iam armorū strepitus, neq; quispiā contra populū Israeliticū armacaperet, sed oēs vicina

cinæ puinciæ cōquiescerent: Solomon templum illud amplissimū erexit, & dño consecrauit, atq; idem sæpē ab hostibus euersum pacis beneficio resectū est. Videt nūc Ecclesia Christi spē vnicā cōponendæ pacis in hoc sacro Cōcilio Triden. sitā, & collocatā esse: ad eā vos amplectendā inuitat: qua cōciliata, quemadmodum templū illud Hierosolymita. inimicorū multoties incurfioib. dirutū, ex dissipatis & collapsis lapidib. rursus erectū & restitutū est: ita nūc templū istud, Christi, in quā, corpus, quod est ecclesia, luxatū & mutilū, ex languidis, emortuis & abscis membris reficiat iterū & renouetur: vt, instaurato hoc ædificio, oēs, consentientib. animis, vnica, eademq; instructi doctrina, eadē spe erecti, iisdem caritatis vinculis & amoris flammis incēsi & colligati, Christo capiti adhærentes & agglutinati, eiusq; vicariū Pontificem Romanum, totius Ecclesiæ principem & pastorem, huiusq; sancti templi Pontificem max. venerātes, dulcissima & optatissima pace perfruamur: quam vobis, viri Germani, in CHRISTO IESU domino nostro opto sempiternam.

FINIS.